

Samarbeid mellom hjem og
skole i videregående opplæring

Behovsstyrt samarbeid – holder det?

NIFU Norsk institutt for studier
av forskning og utdanning

*Mira Aaboen Sletten
Nina Sandberg
Thomas Nordahl*

Samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring

Behovsstyrt samarbeid – holder det?

MIRA AABOEN SLETTEN
NINA SANDBERG
THOMAS NORDAHL

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 16/2003

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2003
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN 82-7894-169-6
ISSN 0808-5013

Forsidefoto: @ Getty Images, Artville
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi/GCS

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00

Telefaks: 22 54 12 01

Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

I oktober 2002 lyste Læringscenteret ut midler til en kartlegging av samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. Oppdraget ble gitt til Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) i fellesskap. Resultatet fra samarbeidsprosjektet presenteres i denne rapporten. Underveis har NIFU hatt hovedansvaret for innsamling av de kvantitative dataene, og NOVA de kvalitative. NOVA har gjennomført den største delen av analysene, men begge instituttene har bidratt i rapporten.

Datamaterialet er samlet inn ved hjelp av 16 videregående skoler i Finnmark, Møre og Romsdal, Oslo og Telemark våren 2003. En spesiell takk rettes til våre kontaktpersoner på skolene, samt elever, foreldre og ansatte som tok seg tid til å fylle ut spørreskjemaene. Samtidig takkes Grete Haug, Grethe Hovland, Bergljot Baklien og undersøkelsens referansegruppe ved Læringscenteret, for nyttige innspill underveis. På NOVA takkes Sten-Erik Clausen som har lest og kommentert manuset til rapporten.

Oslo, september 2003

Mira Aaboen Sletten, NOVA

Nina Sandberg, NIFU

Thomas Nordahl, NOVA

Innhold

SAMMENDRAG	7
1 INNLEDNING	13
1.1 Foreldrenes ansvar og rettigheter i skolen.....	14
1.2 Foreldre som ressurs i skolesammenheng.....	17
1.3 For hvem er samarbeidet et gode?.....	20
1.4 Mellom foreldreinnflytelse og selvstendigjøring	22
1.5 Hva er samarbeid?.....	24
1.6 Tidligere forskning	27
1.7 Tre hovedmål med undersøkelsen	28
1.8 Gjennomføring og metode.....	29
2 HVEM HAR DELTATT I UNDERSØKELSEN?	35
2.1 Foreldrene.....	35
2.2 Elevene	36
2.3 De skoleansatte, ansatte i OT og PPT	39
3 FORELDRENE	41
3.1 Kontakt mellom hjem og skole.....	41
3.2 Det kontaktløse samarbeidet	50
3.3 Kontakt mellom foreldrene i klassen.....	52
3.4 Erfaringer fra og holdninger til samarbeidet med skolen	54
4 ELEVENE	73
4.1 Kontakt – omfang og form når elevene svarer.....	73
4.2 Elevenes erfaringer med og holdninger til foreldre i skolen	77
5 SKOLEANSATTE, OT OG PPT	91
5.1 Kontakt – omfang og form sett fra skolen.....	92
5.2 Skolens erfaringer fra samarbeidet.....	97
5.3 Holdninger til samarbeidet mellom hjem og skole	101
6 AVSLUTNING	106
6.1 Omfang av kontakt	106
6.2 Innholdet i samarbeidet.....	109
6.3 Variasjoner i samarbeidet mellom hjem og skole	110
6.4 En vurdering av samarbeidet.....	112
6.5 Holdninger og forventninger til samarbeidet	114
6.6 Forslag til endringer	117
SUMMARY	119
LITTERATUR	121
VEDLEGG 1: SPØRRESKJEMA	125
VEDLEGG 2: TABELLER	151

Sammendrag

Formålet med rapporten har vært å kartlegge samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. Kartlegging omhandler først og fremst det mer uformelle samarbeidet mellom lærere og foreldre.

Ettersom majoriteten av norsk ungdom tar videregående utdanning, møter utdanningssektoren ungdom og foreldre med ulike bakgrunn. Underveis i rapporten undersøkes det om forskjeller i foreldrenes og elevens bakgrunn gjenspeiles i erfaringer med og holdninger til kontakten med skolen. En studie av samarbeid mellom hjem og skole må også omhandle de ulike aktørenes holdninger. Kort fortalt søker rapporten å besvare tre hovedspørsmål:

- Hvilket omfang og innhold har samarbeid mellom hjem og skole i dag?
- Varierer kontakten med skolen mellom ulike grupper av foreldre?
- Hvilke holdninger har de sentrale aktørene i samarbeidet til foreldrenes rolle i videregående opplæring?

Metode og datagrunnlag

Spørsmålene ovenfor tilsa en bred kartlegging. Den kvantitative delen av undersøkelsen ble gjennomført i februar 2003 med utgangspunkt i 126 klasser ved fire videregående skoler fra hvert av fylkene Finnmark, Møre og Romsdal, Oslo og Telemark. Representanter for foreldre, elever, skoleansatte og ansatte i Oppfølgingstjenesten (OT) og Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), har alle besvart et lengre spørreskjema. I tillegg er det gjennomført intervjuer med foreldre på telefon og et gruppearbeid med en videregående klasse i Oslo.

Til sammen har 1712 elever, 902 foreldre, 287 skoleansatte og 37 ansatte i spesialtjenestene besvart spørreskjema. For elever og ansatte i PPT og OT er svarprosenten god, med henholdsvis 83 og 77 prosent. Derimot har bare 56 prosent av de skoleansatte og 44 prosent av foreldrene i brutto-utvalget deltatt. Den lave svarprosenten blant foreldrene diskuteres nærmere i rapporten. Det er grunn til å anta at mødre og fedre som sjelden har kontakt med skolen er noe underrepresentert blant foreldrene som har deltatt i undersøkelsen.

Omfang av kontakt mellom hjem og skole

Generelt bærer omfanget av kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring preg av å være begrenset. Dette inntrykket bekreftes i opplysninger både fra foreldre, elever og skoleansatte. Omfanget av kontakt mellom hjem og skole er klart lavere enn det som kommer fram i tilsvarende undersøkelser i grunnskolen.

Majoriteten blant foreldrene har vært i kontakt med sønnen eller datterens lærere minst en gang i løpet av høsten 2002. Foreldremøter er mest vanlig, mens om lag halvparten har vært i konferansetime. For de fleste gjelder dette ett foreldremøte og/eller en konferansetime i løpet av høsten. For øvrig ser foreldremøter i videregående opplæring hovedsakelig ut til å fungere som informasjonsmøter. Dialog og et reelt samarbeid ser derfor ut til å være avhengig av kontakt mellom foreldre og lærere på tomannshånd. Blant den halvdel som har vært på tomannshånd med lærerne gjelder dette ett eller to møter for de fleste. I den grad skolen legger opp til kontakt gir foreldrenes svar dermed inntrykk av at samværet er et upersonlig, svært sporadisk og bærer lite preg av et arbeidsfellesskap. Når elevene gir opplysninger om foreldrene framstår kontakten mellom hjem og skole desto mer sporadisk. Bare litt over halvparten av elevene oppgir at foreldrene har vært på foreldremøter, mens litt færre enn en av tre krysset av for konferansetimer.

Foreldre til elever i videregående opplæring er i liten grad med å påvirke rammene for samhandling. Kun en av fem blant foreldrene i undersøkelsen har selv tatt initiativ til kontakt med klassestyrer høsten 2002. Svar fra de ansatte i skolen tyder videre på at møtetilbudet fra skolens side er dårligere enn i grunnskolen. Blant klassestyrerne som deltok i undersøkelsen har 17 prosent ikke holdt foreldremøter, mens hele 40 prosent ikke har arrangert konferansetimer høsten 2002. Skal kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring favne flere foreldre enn i dag, må det organiserte tilbudet fra skolen sannsynligvis bli bedre.

Innholdet i kontakten mellom hjem og skole

Foreldre til elever i videregående opplæring gir uttrykk for at de får relativt lite informasjon fra skolen. De får verken vite nok om elevenes utvikling eller om pedagogiske prioriteringer i undervisningen. Her skiller de seg fra foreldre i grunnskolen som i hovedsak er fornøyd med informasjonen fra skolen. Det er særlig når det gjelder undervisningsopplegget at mange foreldre til elever i videregående opplæring mener de får lite informasjon. Også de skoleansatte erkjenner at skolene ikke gir god nok informasjon om undervisningen. Videre forteller svært få foreldre om dialog med lærerne. Verken

enkeltelevers utvikling eller måten det undervises på er emner som regelmessig diskuteres. Enda færre foreldre opplever at de har innflytelse på forhold som gjelder undervisningen i klassen og skolen generelt. På begge disse punktene slutter de skoleansatte i stor grad opp om foreldrenes beskrivelse av situasjonen.

Samlet skisserer de ulike aktørenes erfaringer et skille mellom samarbeidet omkring *den enkelte elev* og samarbeid vedrørende *skolens virksomhet generelt*. Informasjon, dialog og innflytelse knyttet til enkeltelevers faglige utvikling og prestasjoner i skolen ser ut til å være noe mer utbredt, enn foreldrenes involvering og deltagelse når det gjelder undervisningsopp- legget og det sosiale miljøet generelt. Hovedinntrykket er likevel at graden av samarbeid, også omkring enkeltelever, er svak i videregående opplæring. Kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring synes verken å fungere tilstrekkelig for å sikre at foreldrene har mulighet til innflytelse eller til at foreldrene utnyttes optimalt som ressurs i skolens virksomhet.

Det kontaktløse samarbeidet

Foreldre flest synes videregående utdanning er viktig og forsøker å formidle slike holdninger til de unge. Gjennom overføring av holdninger, ved å vise interesse og følge opp de unges skolegang, samarbeider de fleste foreldre i praksis med skolen. Det går imidlertid et klart skille mellom foreldrenes mer *passive støtte* og *aktiv hjelp* til skolearbeidet. Selv om flere spør hva de unge har i lekser, er det kun halvparten av foreldrene som aktivt kontrollerer hjemmearbeidet og færre enn en av tre som selv hjelper til med lekser i hjemmet. Svært positive holdninger til skole og utdanning blant de fleste foreldre burde likevel være et godt utgangspunkt hvis lærerne ønsker å inkludere dem mer i skolens virksomhet.

Behovsstyrt variasjon i kontakt og samarbeid

Både foreldre og elever beskriver en situasjon der andelen som har vært på foreldremøter er størst når foreldrene har høy utdanning, bor sammen og har norsk bakgrunn. Samlet ser det ut til at de foreldrene som oftest er å finne på foreldremøter også er de som har mest kunnskap om og opplever størst nærhet til de videregående skolene.

Kontakt mellom foreldre og lærere på tomannshånd ser i større grad ut til å være behovsstyrt. Foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning eller som presterer svakt har oftere vært i konferansetimer og selv tatt kontakt med skolen enn foreldre flest. Foreldre som har vært på to-

mannshånd med lærerne opplever videre størst grad av dialog og innflytelse. Det reelle samarbeidet mellom hjem og skole kan slik se ut til å ha størst utbredelse når eleven trenger det mest. Det kontaktløse samarbeidet preges i stor grad av tilsvarende kjennetegn som den faktiske kontakten. Det er særlig foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning eller som presterer svakt som merker seg positivt ut når det gjelder hjelp og støtte til hjemmearbeidet. Foreldrenes utdanningsnivå har mindre betydning for den aktive varianten av det kontaktløse samarbeidet.

Også de skoleansattes initiativ til kontakt ser ut til å være behovs- eller problemorientert. Situasjonens alvorlighetsgrad styrer skolens initiativ ovenfor foreldrene. Majoriteten av de skoleansatte oppgir at de først tar kontakt med foreldrene hvis elevene oppviser langvarige eller alvorlige regelbrudd.

Samlet kan vi konkludere med at foreldrenes aktive engasjement og deltagelse fortrinnsvis er knyttet til elevenes *behov*. Foreldre er noe oftere i kontakt, går i dialog og hjelper aktivt til med lekser når eleven har spesielle behov i undervisningen. Det kan videre virke som kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring oppleves som synonymt med at eleven har problemer. Slik blir terskelen for å ta kontakt høy og en tett relasjon med skolen kan framstå som stigmatiserende.

Det blir igjen viktig å skille mellom samarbeid omkring enkeltelever og foreldrenes engasjement og innflytelse i skolen generelt. Det behovsstyrte samarbeidet gjelder naturlig nok kontakt, dialog og felles innsats knyttet til enkeltelever. Foreldrene får liten innflytelse på generelle forhold knyttet til undervisningen og skolen for øvrig. En mer generell og mindre behovsorientert interesse for elevenes utdanning kommer også til syne i resultatene. Engasjement av denne typen gir imidlertid lite rom for dialog og innflytelse for foreldrene.

Holdninger og forventninger til samarbeidet

De ulike aktørenes holdninger til foreldrenes rolle er nært knyttet til et selvstendighetsideal. Både foreldre, elever og lærere gir uttrykk for at elevene bør gis frihet og ansvar når de begynner i videregående opplæring. Særlig kommer dette til uttrykk når det gjelder den enkelte elev og hans eller hennes skolearbeid. Selvstendighet i forhold til eget skolearbeid ser imidlertid ikke ut til å oppfattes som motsetning til større foreldreinnflytelse på generelt plan. Et betydelig mindretall blant elevene mener foreldrene burde ha større innflytelse i skolen.

Både foreldre og elever gir uttrykk for at idealet om selvstendighet kan brytes når elevene har særskilte behov eller problemer. I slike situasjoner bør

foreldrene involveres. Undersøkelsen viser at de elevene som sannsynligvis har størst behov for foreldrenes støtte, også er de som setter størst pris på foreldrenes engasjement. Mer spesifikt gjelder dette elever som får karakterer under middels, som får særskilt tilrettelagt undervisning eller som trives dårlig sosialt. Verken foreldrenes eller elevenes svar kan brukes til å argumentere for at et økt foreldreengasjement vil gå på bekostning av utdanningssystemets utjevnende målsetting.

De ansatte i skolen har en nøkkelrolle når det gjelder samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. I likhet med foreldre og elever gir lærere, rådgivere og rektorer også uttrykk for at skolegangen hovedsakelig er elevenes ansvar. De signaliserer likevel at de tror foreldrenes engasjement kan være til nytte for den enkelte elev også i videregående opplæring. Majoriteten er videre positive til økt foreldreinnflytelse generelt. Andelene som ikke ønsker større foreldreinnflytelse (36 prosent) og som synes det er unødvendig at lærerne diskuterer undervisningen med foreldrene (40 prosent) er imidlertid også store.

1 Innledning

Skole og utdanning utgjør en stor del av livet for ungdom i Norge. Med Reform 94 ble retten til videregående opplæring lovfestet. Samtidig har kravene til utdanning i arbeidslivet økt. 15–16 åringer som ikke velger videre utdanning har relativt få jobber å velge mellom når de går ut av 10. klasse. Retten til videregående opplæring ble lovfestet med Reform 94. De fleste fortsetter derfor i videre utdanning etter at de har fullført grunnskolen. Mens utdanning tidligere var ett av flere valg, er videregående opplæring i stor grad det nødvendige og det «normale» valget for 15–16 åringer i Norge.

De fleste elever bor hjemme hos foreldrene til de har fullført videregående opplæring. I foreldrehjemmet får de husly, mat og tilgang på andre materielle goder. Mange foreldre har selv høyere utdanning og god kjennskap til skolesystemet. De har derfor mulighet til å støtte og hjelpe de unge både i deres nåværende skolegang og med framtidige utdanningsvalg. En del skoler bruker i tillegg foreldrene som en aktiv ressurs i faglige og sosiale sammenhenger. I Stortingsmelding nr. 39 (2001–2002) om *Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge* gir regjeringen uttrykk for at den ønsker å styrke samarbeidet mellom hjem og skole også på videregående nivå. I St. prp. 1 (2001–2002) heter det videre at «Samarbeid mellom heim og skole i videregående opplæring vil bli vurdert, og der vil bli lagt fram ei tilråding om korleis dette samarbeidet bør fungere i heile det 13-årige løpet».

Før det eventuelt kan settes i gang tiltak for å styrke samarbeidet er det behov for en kartlegging av situasjonen slik den er i dag. Når samarbeid mellom hjem og skole i Norge er undersøkt tidligere har dette oftest omhandlet grunnskolen. Det eksisterer lite systematisk kunnskap om omfanget av samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. Formålet med denne rapporten er å gi et representativt bilde av situasjonen slik den er i dag. I hvilken grad har foreldre til elever i videregående opplæring kontakt og dialog med skolen?

I videregående opplæring nærmer elevene seg myndighetsalder og noen er også myndige. Dette gir andre forutsetninger for samarbeidet enn i grunnskolen. En studie av samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring må derfor omhandle spenningen mellom foreldrenes innflytelse og elevenes rett til autonomi. Savner foreldrene større innflytelse i de videregående skolene? Ønsker elever og lærere et større foreldreengasjement?

Resultatene som presenteres i rapporten stammer fra en større spørreskjemaundersøkelse der de sentrale aktørene i samarbeidet mellom hjem og skole har bidratt. Representanter for elever, foreldre og ansatte i skoleverket samt i Oppfølgingstjenesten og i den Pedagogisk-psykologiske tjenesten, har alle besvart et lengre spørreskjema. I tillegg er det gjennomført intervjuer med noen foreldre på telefon og et gruppearbeid i en videregående klasse fra Oslo.

1.1 Foreldrenes ansvar og rettigheter i skolen

Foreldrenes rett til medinnflytelse i skolen har fått særlig oppmerksomhet de senere år og kan oppfattes som del av en større politisk bevegelse i retning av empowerment eller brukertilpassning av statlige og kommunale tilbud. Brukere av offentlige tjenester skal verdsettes og gis innflytelse og medbestemmelse. Begrepet brukertilpassning er nært knyttet til en markedsøkonomisk tankegang. I opplæringssammenheng innebærer dette at foreldre og elever er brukere av de tjenestene skolen tilbyr. Som brukere bør foreldrene kunne stille krav til opplæringen som gis. Kravet om foreldreinnflytelse i skolen er imidlertid ikke nytt. Foreldresamarbeid og foreldremedvirkning er nevnt allerede ved innføringen av grunnskoleloven av 13. juni 1969 og i Mønsterplanen av 1987. Det kan imidlertid diskuteres om begrepene «bruker» eller «kunde» gir en god beskrivelse av foreldrenes rolle i opplæringssammenheng (Nordahl 2003). Brukeren har en mottakerrolle i forhold til de som tilbyr eller yter en tjeneste. Som vi skal se nedenfor har foreldrene, i følge norsk lovgivning, hovedansvaret for barnas opplæring. Foreldrenes skal derfor ikke være passive mottakere i forholdet til skolen. Kanskje er «medansvarlig» en bedre betegnelse på den foreldrerollen som omtales i lovverk og læreplaner?

Lov om barn og foreldre (Barneloven) gir følgende beskrivelse av foreldrenes forpliktelse når det gjelder barnets oppdragelse og opplæring:

Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor de grensene som § 31 og § 33 set. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov. Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad (lov om barn og foreldre § 30).

Som det framgår, har foreldrene både ansvar for barnets utdanning og de har rett til å delta i avgjørelser som gjelder barnet. Det lovpålagte foreldre-

ansvaret varer fram til barnet fyller 18 år og vil derfor til en hver tid gjelde en stor del av foreldrene til elever i videregående opplæring.

Også i Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Oppføringslova) kommenteres foreldrenes rolle i barnas skolegang spesielt. Under § 1-2 om «Formålet med opplæringa» framheves det at opplæringen i grunnskolen skal skje i «samarbeid og forståing med heimen». Foreldrene nevnes likevel ikke spesielt når formålet med den videregående opplæringen beskrives i loven. Kravet om samarbeid mellom hjem og skole dukker imidlertid opp igjen når målsettingen med virksomheten i begge skoleslag omtales mer generelt:

Det skal leggjast vekt på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elever, mellom lærlingar, lære kandidat ar og bedrifter, mellom heim og skole, og mellom skole og arbeidsliv (Oppføringslova, § 1-2).

Endelig kommenteres foreldrenes rolle når de overordnede målene for undervisningen beskrives i læreplanverket. Under punktet «Det samarbeidende mennesket» nevnes samarbeid mellom hjem og skole spesielt:

Foreldrene har primæransvaret for oppfostringen av sine barn. Det kan ikke overlates til skolen, men bør utøves også i samarbeidet mellom skole og heim. For læringsmiljøet favner også foreldrene. I den grad de står fjernt fra skolen og ikke trer i direkte kontakt med hverandre, kan den ikke gjøre bruk av deres sosiale ressurser til å forme oppvekstkårene og verdimønstreet rundt skolen (L97, Generell del s. 44).

Sitatet er hentet fra læreplanens generelle del. I læreplanens kapittel om «Prinsipper og retningslinjer for opplæringen i grunnskolen» heter det vidare at samarbeid mellom heim og skole er et felles ansvar. Det er likevel skolen som skal legge forholdene til rette slik at samarbeidet med hjemmet finner sted.

Som beskrevet ovenfor omtaler læreplanverket verken kontakt eller samarbeid mellom foreldre og lærere i videregående opplæring spesielt. Den generelle delen av læreplanverket skal imidlertid gjelde både grunnskolen og videregående opplæring. Slik vil de målsetninger og retningslinjer for samarbeid mellom heim og skole som beskrives i denne delen, også gjelde videregående opplæring. Selv om læreplanen ikke spesifikt omtaler hvem som har ansvaret for samarbeidet i videregående opplæring, er det dermed nærliggende å tenke seg at skolen og lærerne bør ha hovedansvar for å legge forholdene til rette også på dette trinnet.

Fra foreldre- til elevrettigheter?

Som skissert ovenfor understreker både barneloven og opplæringsloven foreldrenes viktige rolle i skolen fram til elevene er 18 år. Læreplanen slår videre fast at foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen og at skolen derfor må involvere dem i sin pedagogiske virksomhet. Lovverk og læreplaner gjør likevel en tydelig forskjell på elever i grunnskolen og elever i videregående opplæring. Etter barnelovens § 33 skal barnet gis større selvrådighet etter hvert som det blir eldre. Når barnet er 15 år, kan det etter barneloven selv velge utdanning (§ 32). Videre kan elever som har fylt 15 år selv gi melding hvis han eller hun ønsker fritak fra deler av undervisningen i kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL). Elever som er 15 år eller eldre kan også klage på standpunkt- og eksamenskarakterer uten samtykke fra foreldrene.

Samtidig gir opplæringsloven klare signaler om at elever i videregående opplæring er gamle nok til å tale sin egen sak i skolesammenheng. I grunnskolen har foreldrene formell rett til innflytelse. *Samarbeidsutvalget* er det viktigste organet for brukermedvirkning i så måte. Hver skole skal ha et samarbeidsutvalg der to representanter fra foreldrerådet og to representanter for elevene sitter. Utvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder skolen. På hver skole er det et *foreldreråd* med valgte representanter fra foreldrene. Foreldrerådet skal blant annet fremme fellesinteressene til foreldrene og arbeide for å skape et godt forhold mellom hjem og skole. Endelig har alle klasser i grunnskolen to foreldre som valgte *klassekontakter*.

Ved overgangen til videregående opplæring mister foreldrene sin rett til deltagelse i formelle samarbeidsorgan. Elevenes rett til formell medvirkning opprettholdes imidlertid. To representanter fra elevrådet ved de videregående skolene skal sitte i skoleutvalget. I likhet med samarbeidsutvalget i grunnskolene har skoleutvalget rett til å uttale seg i alle saker som gjelder skolen. Dersom fylkeskommunen oppnevner et annet styre for skolen enn skoleutvalget, skal minst to representanter for elevrådet være med i styret. Foreldre til elever i videregående opplæring har derimot ingen formell rolle i skolens styrer. Slik kan loven gi inntrykk av at elevene er gamle nok til å ta ansvar selv. Selv om foreldrene har mistet sin rett til formell innflytelse er det imidlertid ikke slik at elevene i videregående opplæring har større innflytelse enn elevene i grunnskolen. De har fortsatt bare to representanter i skoleutvalget. Slik kan det argumenteres for at skolens selvråderett er styrket på bekostning av foreldrene, men ikke nødvendigvis til fordel for elever i videregående opplæring.

Selv om lovverk og læreplaner kan gi inntrykk av at foreldremedvirkning er et mindre sentralt tema i videregående opplæring enn i grunnskolen, er dette ikke klart uttalt. Det står ingen ting verken i læreplanen eller lovverket om at det uformelle samarbeidet mellom hjem og skole skal reduseres når elevene begynner i videregående opplæring. Som nevnt innledningsvis bor de fleste elevene fortsatt hjemme hos foreldrene. Mange foreldre dekker dessuten kostnader knyttet til skolegang og fritid. Slik står de fleste foreldre til elever i videregående opplæring fremdeles i en forsørgerrolle overfor sine barn. Burde de ikke dermed også ha rett til innflytelse når viktige forhold knyttet til elevenes opplæring skal avgjøres?

1.2 Foreldre som ressurs i skolesammenheng

Samarbeid mellom hjem og skole begrunnes på flere måter. Forenklet kan det skilles mellom to grupper av motiver, der den ene omhandler foreldrenes *rettigheter* som skissert ovenfor, mens den andre vektlegger *nytt* av et foreldreengasjement i skolen. Når det gjelder nytten av samarbeidet mellom hjem og skole er tanken at foreldrenes engasjement har en gunstig effekt på elevens skolemotivasjon, prestasjoner og generelle trivsel i skolen.

Betydningen av familiens rolle i skolesammenheng er viet stor oppmerksomhet både i norsk og internasjonal forskning. Interessen for elevers hjemmebakgrunn har blant annet vært knyttet til studier av sosial ulikhet. I en situasjon der noen grupper har svært mye mens andre har lite av de materielle og immaterielle godene (f.eks. utdanning) som finnes i samfunnet, oppfattes skolegang som et virkemiddel for sosial utjevning. Både nasjonale og internasjonale studier konkluderer imidlertid med at utdanningssystemet også bidrar til reproduksjon av ulikhet (f.eks. Hansen 1995, Bourdieu & Passeron 1990). Generelt er det slik at elever med bakgrunn fra høyere sosiale lag oppnår bedre karakterer i skolen enn ungdom fra lavere sosiale lag (f.eks. Knudsen 1980, Purves & Elley 1994, Læringscenteret 2003).

Det er gjort flere forsøk på å forklare sosiale prestasjonsforskjeller i skolen. Enkelte av disse omhandler familiens rolle i opplæringen. I denne sammenheng skilles det ofte mellom økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser¹ i elevhjemmet (Lie et al. 2001). Betydningen av familiens *økonomi* kan blant annet knyttes til fysiske ressurser som støtter læringen. Gode

¹ Inndelingen i tre ressurstyper er inspirert av Pierre Bourdieus begreper om økonomisk, kulturell og sosial kapital (Bourdieu 1996). Tredelingen som brukes i denne sammenheng sammenfaller ikke fullstendig med Bourdieus teoretiske begreper, men viser heller til hvordan ulike familieressurser ofte beskrives i praktisk forskning.

lekseforhold i hjemmet, tilgang på leksikon, PC og internett kan være eksempler på slike. *Kulturelle ressurser* omhandler som regel foreldrenes utdanning, teoretiske ferdigheter samt holdninger til skole og utdanning. Det er nærliggende å tenke seg at variasjoner i foreldrenes faglige kunnskaper og deres mulighet til å støtte barna i opplæringen kan bidra til prestasjonsforskjeller i skolen. Endelig viser begrepene *sosiale ressurser* eller *sosial kapital* til familieressurser i form av sosiale bånd. Det er denne siste typen ressurser i familien som best beskriver elevenes nytte av kontakt og samarbeid mellom hjem og skole, og som derfor er mest relevant i denne undersøkelsen. I utdanningssammenheng kan slike sosiale bånd gjelde kontakten elever imellom og foreldre imellom. Samtidig kan dette gjelde kontakt mellom foreldre og elever og kontakt mellom foreldrene og skolen. Nedenfor gis en nærmere beskrivelse av hvordan slike sosiale bånd kan fungere i praksis.

Samarbeid mellom hjem og skole som sosial kapital

Begrepet sosial kapital² har vært brukt i ulike sammenhenger og for å beskrive varierte relasjoner. Med sine studier av det amerikanske utdannings-systemet har James S. Coleman vært en av forløperne når det gjelder anvendelsen av begrepet i utdanningssammenheng. Hos Coleman viser sosial kapital blant annet til familieressurser i form av sosiale bånd (Coleman 1988). Den tradisjonelle hypotesen om sosial kapital er at elever gjør det bedre på skolen hvis de har tette sosiale nettverk rundt seg hvor foreldre, elever og lærere samarbeider og kjenner hverandre godt (Lie et al. 2001).

For det første kan sosial kapital omhandle relasjonen mellom foreldre og barn. Som nevnt ovenfor vil foreldre med høy utdanning ha større mulighet til å hjelpe barna med skolegang og studier enn foreldre uten slik kompetanse. I følge Coleman (1988: s. 109–116) vil det faktiske utbyttet av foreldrenes kunnskaper imidlertid bestemmes av hvor mye tid og ressurser foreldrene bruker på barnas skolegang. Det hjelper lite om foreldrene er høyt utdannet hvis de er fraværende eller aldri snakker med barna om skole-

² Sosial kapital i Bourdieus begrepsapparat er summen av aktuelle eller potensielle ressurser som er knyttet til en posisjon i et nettverk (Bourdieu 1996). Mengde sosial kapital er da avhengig av størrelsen på det nettverk av forbindelser en person kan mobilisere og mengden kapital (økonomisk eller kulturell) som finnes i nettverket. Med andre ord gjelder sosial kapital relasjoner som gir makt, alt etter handlingskontekst og felt. Slike nettverk kan sannsynligvis også nyttegjøres i utdanningssammenheng, men Bourdieus begrep beskriver ikke direkte betydningen av relasjoner mellom hjem og skole for elevenes læringsutbytte.

gangen. Sosial kapital i betydningen tette relasjoner mellom foreldre og barn, er dermed en forutsetning for at barna skal få tilgang på foreldrenes fagkunnskap eller utdanningskapital.

Samtidig kan den sosiale kapitalen som finnes i relasjonen mellom familiemedlemmer inngå som del av en kontrollmekanisme. Eksempelvis vil det være lettere å sanksjonere skulking eller lav arbeidsinnsats på skolen hvis den nærmeste familien følger barna tett opp, enn hvis relasjonen var svakere. Tette bånd mellom foreldre og barn bygger opp tillit og letter overføring av normer og regler fra foreldrene til barna. Verdien av slike bånd vil imidlertid først og fremst kunne realiseres i skolesammenheng hvis foreldrenes holdninger tilsvarende utdanningssystemets. I denne sammenheng er det holdninger og verdier som formidles gjennom de sosiale båndene mellom foreldre og barn. Slik kan tette relasjoner innad i familien ha betydning for elevenes skolegang også når foreldrene ikke selv har høyere utdanning eller god kjennskap til utdanningssystemet.

I en undersøkelse vedrørende samarbeid mellom hjem og skole er vi ikke bare opptatt av relasjonen mellom foreldre og barn. Relasjoner mellom foreldre og lærere og foreldrene imellom, er sosiale bånd som også kan være nyttige i skolesammenheng. Læreren som den faglige ekspert og foreldrene som eksperter på sine barn kan utfylle hverandre og slik sørge for best mulig læring for eleven. I dette tilfellet måles den sosiale kapitalen i relasjoner innad i en generasjon og ikke mellom generasjoner slik det er beskrevet ovenfor. Også utbytte av denne typen relasjoner kan knyttes til overføring av normer og utøvelse av sosial kontroll. Sagt på en enkelt måte er det lettere for foreldrene å gi elevene positive holdninger til skole og utdanning når de går sammen med lærerne om dette. Når foreldre og lærere samarbeider om normer og regler, samt informerer hverandre gjensidig, kan de dessuten sanksjonere normbrudd mer effektivt enn hvis denne relasjonen var fraværende. Det samme gjelder kontakten foreldrene imellom. Det er videre mulig å tenke seg at nytten av denne typen sosiale bånd ikke bare er begrenset til den faglige opplæringen, men også kan gjelde sosiale forhold i og utenfor skolen.

Oppsummerende kan det argumenteres for at sosiale bånd mellom foreldre og lærere er en av flere faktorer som kan styrke elevenes skolegang. I de fleste sammenhenger vil dialog og samarbeid mellom hjem og skole være en forutsetning for at det dannes slike sosiale bånd mellom foreldrene og skolen. Hvilken nytte elevene har av denne kontakten er et empirisk spørsmål. I denne omgang er det ikke først og fremst nytten av de sosiale relasjonene som skal måles. Det er derimot omfanget av slike potensielt

fordelaktige sosiale bånd mellom foreldrene og de videregående skolene som skal kartlegges.

1.3 For hvem er samarbeidet et gode?

Som skissert ovenfor kan god informasjonsflyt og kontakt mellom foreldre og lærere danne en ekstra ressurs som øker elevenes utbytte av opplæringen. Samtidig skal samarbeidet styrke foreldrenes rett til innflytelse. Det kan imidlertid settes spørsmålsteget ved om større grad av samarbeid mellom hjem og skole vil fungere slik for alle. For det første forutsetter Colemans begrep om sosial kapital enighet og fravær av konflikt. En verdikonflikt mellom hjem og skole er en av flere forklaringer som er brukt på sosiale prestasjonsforskjeller i skolen. Hvis verdsettingen av utdanning og akademiske prestasjoner varierer i ulike grupper kan dette ha betydning for barnas skolemotivasjon (f.eks. Lindbekk 1974). En grunnleggende forskjell mellom hjemmets og skolens kultur er også brukt som forklaring på klassebestemte prestasjonsforskjeller (f.eks. Willis 1977). Hvis foreldrene og skolen er uenig i skolens regler, undervisningsmetoder eller verdien av utdanning generelt vil kontakt ikke nødvendigvis være til nytte for elevenes faglige prestasjoner. Sannsynligvis vil foreldrenes *sosiale bånd* til skolen også være svakere enn i en situasjon der foreldrene står i et verdi- og interessefelleskap med skolen.

Det kan imidlertid argumenteres for at en slik problemstilling er lite relevant i norsk sammenheng. Forskning tyder på at foreldre flest er svært positivt innstilt til skolen (Nordahl 2000). Det er også slik at de fleste elever oppfatter skolen som viktig. En klar majoritet både på ungdomsskolen og i videregående opplæring mener at det er viktig å få gode karakterer og at utdanning kommer godt med samme hva de skal gjøre senere i livet (Rossow 2003).

Selv om foreldre flest oppfatter skolegang som noe verdifullt, er det ikke gitt at utbyttet av økt samarbeid mellom hjem og skole vil være likt i alle grupper. I forhold til et rettighetsperspektiv er det nærliggende å tenke seg at de foreldre som selv har høyere utdanning og som kjenner skolesystemet, har best forutsetninger for å øve innflytelse. Samtidig har studier vist en viss sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og deres interesse for barnas skolegang. Elever med foreldre som har høy utdanning opplever noe oftere at foreldrene er opptatt av skolegangen og verdsetter utdanning høyt (Nordahl 2000, Bakken 2003). I tillegg vil foreldre med høy utdanning i mange sammenhenger ha størst mulighet til å hjelpe og støtte

elevene med skolearbeid og utdanningsvalg. Undersøkelser av samarbeid mellom hjem og skole i grunnskolen viser i tråd med dette, at foreldre med høy utdanning har størst kjennskap til lærebøker, læreplaner og lovverk (Nordahl 2000). Kanskje føler de seg også mer hjemme i den sosiale relasjonen med skolen og lærerne? Nordahls undersøkelse fra grunnskolen viste at foreldre med lav formell utdanning var de som vegret seg mest for å si i fra hvis de var uenige i det som foregikk i skolen (Nordahl 2000).

Slik kan det tenkes at kontakt og innflytelse er lettest tilgjengelig for de foreldrene som har best forutsetninger i utgangspunktet. Kanskje er det deres barn som tjener mest på økt kontakt mellom hjem og skole? Hvis dette er tilfelle vil en styrking av foreldrenes rolle i skolen gå på bekostning av skolens utjevning måsetting. At noen kan nyttiggjøre seg samarbeidet lettere, er imidlertid ikke det samme som at de har størst nytte av det. I mange sammenhenger vil foreldre med dårlig kjennskap til skolesystemet ha størst behov for at det legges til rette for et tettere samarbeid.

Enkelte vil hevde at det de senere årene har foregått et paradigmeskifte innenfor studier av barn og unges utvikling (Schultz Jørgensen 1996). Mens det tidligere var et fokus på vansker, svakheter og risikofaktorer knyttet til foreldrehjemmet, er det etablert en mer ressursorientert tilnærming. Det vektlegges at alle foreldre kan bidra positivt til barn og unges utvikling. Foreldrene omtales ikke som en statisk ressurs, men som et potensial som kan utvikles og utnyttes i større grad. Følger vi et slikt perspektiv vil en mobilisering av et større foreldreengasjement i skolen være til beste for den enkelte elev, uansett foreldrenes utgangspunkt.

Eksempelvis står en del elever med innvandrerbakgrunn overfor særskilte språklige og kulturelle utfordringer i videregående opplæring. Tidligere undersøkelser har blant annet vist at andelen elever og lærlinger som fullfører videregående opplæring er vesentlig lavere blant ungdom med ikke-vestlig bakgrunn enn blant norsk ungdom flest (Opheim og Støren 2001). Samtidig har ungdom med innvandrerbakgrunn noe lavere progresjon i videregående opplæring enn majoritetsungdom. I en slik situasjon er det kanskje særlig viktig at foreldrene har kontakt og deltar i et samarbeid med de videregående skolene. Mange foreldre med minoritetsbakgrunn vil ha dårligere kjennskap til det norske utdanningssystemet enn majoritetsforeldre. I et skolesystem som ikke legger opp til kontakt mellom hjem og skole vil de ha liten mulighet til å tilegne seg denne kunnskapen. Slik kan det argumenteres for at det særlig er disse foreldrene som tjener på at samarbeidet med skolen styrkes. Samtidig er det nærliggende å tenke seg at også skolen og lærerne vil ha utbytte av en tettere kontakt med minoritetsforeldrene.

Denne undersøkelsen søker ikke å besvare spørsmål om skolens utjevne rolle i forhold til elevenes bakgrunn. Diskusjonen ovenfor illustrerer likevel at det i en studie av samarbeid mellom hjem og skole er nødvendig å ta hensyn til sosiale og kulturelle forskjeller mellom foreldrene. Ettersom majoriteten av norsk ungdom tar videregående utdanning, møter utdanningssektoren ungdom og foreldre med ulike bakgrunn. Underveis i rapporten skal det undersøkes om slike forskjeller gjenspeiles i foreldrenes erfaringer med og holdninger til kontakt med skolen. Mer spesifikt vil dette gjelde foreldrenes utdanningsnivå og foreldrenes fødeland. Etter som vi antar at foreldre til barn som har faglige eller sosiale problemer i skolen har spesielle erfaringer når det gjelder kontakten med skolen, vies denne gruppen også ekstra oppmerksomhet.

1.4 Mellom foreldreinnflytelse og selvstendigjøring

Når nytten av et samarbeid mellom hjem og skole er skissert ovenfor bygger dette på en norm om at flest mulig skal prestere godt i skolen og ta utdanning. Avvik fra malen kan best kontrolleres ved at foreldre og lærere går sammen om å motivere og kontrollere de unges atferd. Samtidig skal brukerne av utdanningssystemet ha mulighet til å påvirke virksomheten. Det er imidlertid elevene og ikke foreldrene eller lærerne som er de primære brukerne av de videregående skolene. Kan et større foreldreengasjement i skolen gå på bekostning av de unges utvikling mot autonomi og selvstendighet?

Foreldre har visse plikter og rettigheter når det gjelder oppfostringen av sine barn. Samtidig er det knyttet en rekke kulturelle og sosiale forventninger til det å være foreldre. Etter hvert som barna vokser til endres våre holdninger til hvordan foreldrerollen bør utøves. Forestillinger om hvordan foreldre skal oppføre seg ovenfor elever i videregående opplæring henger tett sammen med våre forestillinger om ungdom. Den dominerende forståelsen av ungdom innen en vestlig kultur er knyttet til begreper som selvstendigjøring og løsrivelse (Furlong & Cartmel 1997, Backe-Hansen 2002, Hennem 2002). I løpet av tenårene skal de unge etter normen utvikle stadig større grad av autonomi og uavhengighet.

Når det gjelder relasjonen til foreldrene spesielt, beskrives ungdomstiden gjerne som «en tid hvor foreldrene trår til side og familien som kontekst forsvinner ut av syne» (Hennem 2002). Nicole Hennem har i sin avhandling «Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder» studert hvordan det er å være mor og far til norsk ungdom. Hennem bruker samspillet

mellom hjem og skole til å kaste lys over hvordan foreldre sakte mister kontrollen over barndommen:

Det er mye som tyder på at skolearbeidet er det området som mange sønner og døtre bruker for å tydeliggjøre en side ved ungdomstidens kulturelle praksis, nemlig den som innebærer markering av egne grenser (Hennum 2002, s. 277).

Etter hvert som barna blir eldre opplever foreldrene at barna ikke lenger ønsker deres tilstedeværelse i skolen. De ønsker skolen som en arena der foreldrene ikke har innsyn.

Andre undersøkelser peker i retning av at foreldrenes rolle endres i overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring. Ung i Norge 2002 er en landsrepresentativ spørreskjema-undersøkelse som både omfatter elever på ungdomsskolen og i videregående opplæring. Her inngår en rekke spørsmål om de unges forhold til foreldrene. Når det gjelder skolen tyder ungdommenes svar på at foreldrene er mindre involvert i videregående opplæring enn i ungdomsskolen (Rossow 2003). Andelen som rapporterer at foreldrene ofte spør hvordan de har det på skolen eller hvordan det har gått på prøver, er mindre blant elever i videregående opplæring enn på ungdomsskolen. Samtidig er det færre blant elevene i videregående som mener foreldrene vet når de har innlevering av oppgaver, stiler og lignende. Undersøkelsen tyder slik på at foreldre flest involverer seg mindre i skolearbeidet når de unge begynner i videregående opplæring.

Eksemplene ovenfor illustrerer hvordan økt foreldreinnflytelse ikke nødvendigvis oppfattes som naturlig eller ønskelig i videregående opplæring. På den annen side vil mange elever i videregående opplæring, i kraft av sin alder, befinne seg i en fase der de har særlig behov for støtte og rettleiding fra foreldrene. Viktige utdanningsvalg skal tas. De unge kan møte utfordringer og fristelser knyttet til rus, kriminalitet og seksualitet som er vanskelig å takle på egenhånd. Når problemer oppstår vil det i mange sammenhenger være en styrke for elevene at skole og hjem har kontakt og informerer hverandre gjensidig. Det er likevel ikke gitt at foreldre, lærere og elever ønsker et tettere samarbeid mellom hjem og skole på generell basis. Deler av kartleggingen vies derfor til å redegjøre for hvilke holdninger de sentrale aktørene i skolen har til graden av samarbeid. Det er blant annet grunn til å forvente at elevene har andre holdninger til foreldrenes rolle i skolen enn lærere og foreldre. Når holdninger til samarbeid mellom hjem og skole skal undersøkes er det særlig viktig at elevene kommer til orde. Det er jo tross alt deres skolehverdag og utdanning det dreier seg om (jf. Lidén 1997).

1.5 Hva er samarbeid?

For de videre analysene blir det viktig å klargjøre hvilken del av samhandlingen mellom hjem og skole som skal undersøkes konkret. I Nordahls tidligere kartleggingsundersøkelse fra grunnskolen, diskuteres innholdsmessige kriterier for et samarbeid mellom hjem og skole (Nordahl 2000, s. 21–24). Med utgangspunkt i organisasjonsteori skilles det mellom begrepene samarbeid og samordning når forholdet mellom foreldrene og skolen analyseres. *Samarbeidsbegrepet* viser da til et felles arbeid mellom to eller flere parter i enkeltsaker. Slik samhandling innebærer liten grad av forpliktelse og formalisering og er ofte knyttet til en bestemt sak. *Samordning* omfatter derimot en sterkere forpliktelse og formaliseringsgrad (Christiansen og Nordahl 1993). I denne sammenheng er det viktig å merke seg at det som i rapporten for øvrig betegnes som *samarbeid mellom hjem og skole* også omfatter den typen samhandling som her kalles samordning.

For at noe kan beskrives som henholdsvis samarbeid eller samordning må visse forutsetninger knyttet til formaliseringsgrad, målsettinger, forpliktelse, ressursbruk og autonomi være til stede (Aarseth 1984). Mens samarbeid kjennetegnes ved at det ikke er *formelle regler* for virksomheten, vil det i såkalte samhandlingsorganer være bestemte retningslinjer for møteinnkallelse, hyppighet, deltagelse og lignende. Et tilfeldig samarbeid i skolen kan da beskrives ved at foreldre og lærere tar kontakt med hverandre ved behov. For eksempel ved at lærere ringer opp foreldrene når eleven har særskilte problemer knyttet til undervisningen eller til det sosiale miljøet på skolen. Videre har et samarbeid sjelden *langsiktige uttalte målsetninger*, mens en samordnet virksomhet prioriterer felles mål og aktiviteter som skal være *forpliktende* for begge parter. I samarbeidet finnes det derimot ingen formelle forpliktelser, bare enighet fra sak til sak. Hvis det man enes om ikke er forpliktende for begge parter kan samhandlingen ikke kalles samordning. Samordning vil videre som regel involvere flere enn to personer og ofte representanter fra lederplanet i organisasjonene. Samtidig har et samordningsorgan innflytelse på organisasjonens *bruk av ressurser*. Slik vil samordning i større grad enn samarbeid, medføre at den enkelte part gir avkall på *autonomi*. Beslutningsmyndigheten finnes i samarbeidsorganet og ikke hos en av partene. For at kontakten mellom hjem og skole skal kalles samordning må makt og beslutningsmyndighet være delegert til organer der foreldrene deltar. Aktuelle områder som foreldrene kan ha innflytelse på vil da være alt fra budsjetter og planarbeider til undervisningsopplegget i skolen.

Samarbeid slikt det er beskrevet i lovverk og læreplaner

Verken lovverket eller læreplanene kommenterer innholdet i kontakten mellom hjemmet og den videregående skolen spesielt. Læreplanen for grunnskolen legger derimot visse føringer for hva et samarbeid mellom hjem og skole bør omfatte mer generelt. I kapittelet om *Prinsipper og retningslinjer for opplæringen* understrekes det blant annet at god kommunikasjon og informasjonsutveksling er en forutsetning for samarbeid mellom hjem og skole:

Heimen og skulen må saman arbeide for framgang og utvikling hos elevane og halde kvarandre gjensidig informert. (...) Samarbeidet om den enkelte eleven er primært eit ansvar for klassestyraren og heimen (Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen, 1997:60).

Kontakten omkring enkeltelevers utvikling er den grunnleggende formen for samarbeid mellom hjem og skole. Læreplanen beskriver imidlertid også andre områder som bør være gjenstand for samarbeid:

Som klassekontaktar, som representantar i samarbeidsorgana og i anna samvirke har foreldra / dei føresette høve til å få innverknad på og medansvar for klassen, for skulesamfunnet og for den rolla skulen har i nærmiljøet. Det er òg viktig at dei tek del i arbeidet med skulevurdering. Personalet i skulen, elevane saman med foreldra, må samarbeide om å utvikle eit miljø fritt for mobbing og krenkjande åtferd (L97, s 60–61).

Som det framgår skal foreldrene være involvert på alle nivåer. Alt fra enkeltelevers faglige og sosiale utvikling til utformingen av skolens rolle i nærmiljøet bør være gjenstand for samarbeid mellom foreldrene og skolen. Kontakten skal gjelde både faglige og sosiale problemstillinger knyttet til opplæringen. Samtidig sier læreplanen at representanter fra foreldrene både skal delta i formelt og uformelt samarbeid med skolen.

Oppsummerende beskriver læreplanen et samarbeid på tre nivåer. I den enkleste varianten innebærer samarbeid mellom hjem og skole utveksling av *informasjon*. Foreldrene bør få tilstrekkelig informasjon både om faglige prioriteringer, krav og arbeidsmetoder på de ulike trinnene. Samtidig bør de inngå i en *dialog* med skolen om faglige og sosiale prioriteringer som både gjelder enkeltelever, klassen og skolen i sin helhet. Parallelt med det direkte og nære samarbeidet mellom de enkelte foreldrene og deres barns lærere, skal foreldrene ha mulighet til *innflytelse*. De skal være med å bestemme når det gjelder opplæringen av egen sønn eller datter og i tillegg ha innflytelse på forhold som gjelder klassen og skolen generelt.

De retningslinjene som legges for samarbeidet mellom hjem og skole i læreplanverket innebærer både uformelt *samarbeid* og formell *samordning* mellom hjem og skole. Det er naturlig å tenke seg at samarbeid om den faglige og sosiale utviklingen til enkeltelever først og fremst vil være av uformell karakter. Et samarbeid om faglige og sosiale forhold knyttet til klassen, skolen og den rollen skolen har i nærmiljøet, krever derimot mest sannsynlig formelle samordningsorganer. Distinksjonen mellom samarbeid og samordning er videre nyttig for å bestemme foreldrenes mulighet til innflytelse over tid. Hvis foreldrenes relasjon til skolen først og fremst omfatter uformelt samarbeid vil resultatet være svært personavhengig og stort sett gjelde enkeltelever. Deltagelse i formelle samordningsorganer er mindre personavhengig og gir større mulighet for felles koordinering av arbeid over tid.

I grunnskolen vil samordning først og fremst finne sted via samarbeidsutvalg, foreldreråd og klassekontakter. Lovverk og læreplaner legger per i dag ikke opp til formell foreldredeltakelse i videregående opplæring. Det er derfor lite trolig at kontakten mellom hjem og skole i videregående opplæring omfatter det vi ovenfor har beskrevet som samordning. Kartleggingen vil derfor først og fremst omhandle det mer uformelle samarbeidet mellom lærere og foreldre. I telefonintervjuene med foreldre har vi imidlertid spurt om de savner formelle samarbeidsorganer i videregående opplæring.

Informering og kontakt – er det samarbeid?

Både utveksling av *informasjon*, *dialog* og *innflytelse* er begreper som brukes for å omtale samarbeid mellom hjem og skole ovenfor. Det er verd å merke seg at de tre begrepene gir samarbeid mellom hjem og skole ulikt innhold og ikke kan oppfattes synonymt med samarbeid i alle situasjoner. Når skolen gir informasjon om praksiser, undervisning og elevenes utvikling oppfattes dette ofte som en del av samarbeidet. Rent språklig kan det at en part informerer en annen imidlertid ikke kalles samarbeid. Samarbeid kan først finne sted når det er en dialog mellom partene. Det forutsettes altså at hjemmet er en aktiv part i kommunikasjonen. Kontakt mellom foreldre og lærere kan heller ikke kalles samarbeid i en streng forstand, så lenge det ikke forgår en dialog mellom partene. Informasjonsflyt og kontakt vil likevel i de fleste sammenhenger være en nødvendig forutsetning for samarbeid. At foreldre er i kontakt med lærerne eller mottar informasjon fra skolen omtales derfor ofte som en del av samarbeidet. Samhandling på dette nivået kan imidlertid kun karakteriseres som en ufullstendig variant av samarbeid mellom hjem og skole.

Samtidig kan det være typer av samarbeid som ikke innebærer direkte *kontakt* mellom lærere og foreldre. Når foreldrene følger opp elevens skolegang og hjelper til med lekser samarbeider de i praksis med skolen og lærerne. De samarbeider om den enkelte elevs utvikling, uten at de er i dialog med skolen eller har innflytelse på skolens faglige eller pedagogiske prioriteringer. Sannsynligvis har denne typen samarbeid størst faktisk utbredelse i skolesammenheng. Undersøkelsen omfatter derfor også spørsmål om foreldrenes hjelp og støtte til skolearbeidet. Foreldrenes innsats i hjemmet er likevel ikke det sentrale temaet for denne kartleggingsundersøkelsen. Det er først og fremst samarbeid gjennom kontakt og dialog mellom hjem og skole som skal undersøkes. Foreldrenes mulighet til innflytelse over barnas skolegang står også sentralt. Å hjelpe til med lekser i hjemmet innebærer ikke nødvendigvis dialog og mulighet til medvirkning for foreldrene. Mulighet til å øve innflytelse forutsetter derimot som regel både god informasjon og kontakt mellom partene.

1.6 Tidligere forskning

Det er gjennomført en del forskning om samarbeidet mellom hjem og skole i Norge. Dette gjelder i hovedsak situasjonen i grunnskolen og dreier seg ofte om undersøkelser av foreldrenes erfaringer. Videre har enkelte undersøkelser omhandlet skolens arbeid for å etablere et godt foreldresamarbeid. Undersøkelser om resultater av ulike former for samarbeid er i mindre grad gjennomført (Nordahl 2003). Det skal her kort skisseres noen hovedfunn fra undersøkelser av foreldrenes erfaringer i grunnskolen.

Når det gjelder foreldrenes holdninger er hovedinntrykket at foreldrene er svært interessert og at de støtter opp om skolen. De fleste foreldre møter også til konferansetimer og på foreldremøter så lenge barna går i grunnskolen (KUF 1998). Videre er foreldrene i stor grad enig i de normer og regler som presenteres for barna i grunnskolen (Nordahl og Sørli 1996). Sterkest engasjert er foreldrene i elevens sosiale trivsel og utvikling i skolen. Flere undersøkelser tyder på at foreldre synes kunnskap om hvordan barna trives i skolen er viktigere i samarbeidet med skolen enn informasjon om deres faglige utvikling (Nordahl og Sørli 1996, Lidén 1997, KUF 1998).

Det store flertallet av foreldre er i hovedsak godt fornøyd med den informasjonen de får om undervisningen og om barnas skolefaglige utvikling (Vestre 1995, Lidén 1997). De er derimot noe mindre fornøyd med den informasjonen skolen gir om barnas trivsel og sosiale utvikling (KUF 1998, Nordahl 2000). På dette punktet ønsker foreldrene mer informasjon.

Når det gjelder foreldrenes opplevelse av dialog og innflytelse i skolen, er erfaringene mer varierte. Et betydelig mindretall blant foreldrene gir uttrykk for at deres synspunkter ikke blir tatt hensyn til i skolen (Vestre 1995). Hos Nordahl og Sørli (1998) svarte om lag 45 prosent av foreldrene at de i liten grad blir trukket inn i diskusjoner om elevens faglige og sosiale utvikling. I tillegg opplever flertallet av foreldrene lite medbestemmelse knyttet til undervisningen og regler i skolen (Nordahl & Skilbrei 2002). Videre finner den direkte kontakten mellom foreldre og lærere i all hovedsak sted på skolen. Lærerne og skolen kaller inn, bestemmer hvor og hvordan møtene skal foregå. Det har derfor vært konkludert med at makten og premissene for samarbeidet ligger i skolen og hos lærerne.

Det er gjennomført relativt få undersøkelser av hvordan de formelle samarbeidsorganene som klassekontakter, foreldrenes arbeidsutvalg og samarbeidsutvalg fungerer. Lidén (1997) finner imidlertid at foreldrene opplever at mye av det formelle samarbeidet foregår på skolens premisser. Også Nordahls kartleggingsundersøkelse i grunnskolen tyder på at foreldremedvirkning i samarbeidsutvalg, foreldrenes arbeidsutvalg og som klassekontakter i liten grad gir reell innflytelse på skolens økonomi og pedagogiske virksomhet. Samarbeidsutvalgene bærer isteden preg av å være et forum for informasjon (Nordahl 2000).

Samlet sett er inntrykket fra flere undersøkelser at det er relativt stor avstand mellom idealer og realiteter i samarbeidet mellom hjem og skole (Nordahl & Skilbrei 2002). I følge det nasjonale læreplanverket skal foreldrene gjennom informasjon og dialog involveres i det som skjer på skolen. Samarbeid blir betraktet som et middel som skal bidra til et bedre læringsmiljø for elevene. Så lenge foreldrene ikke har reell innflytelse i skolen er det lite trolig at denne ressursen er tilstrekkelig utnyttet. Lidén (1997) påpeker imidlertid at det kun er et fåtall som ønsker slik innflytelse. Det kan virke som foreldrene mener at lærerne er de som har størst undervisningsfaglig kompetanse og at de derfor bør ta beslutninger om slike forhold. Selv om medbestemmelsen er lav kan det altså være at foreldrene i liten grad ønsker mer innflytelse. De ulike undersøkelsene gir imidlertid ikke noe entydig svar når det gjelder foreldrenes holdninger til større innflytelse i skolen.

1.7 Tre hovedmål med undersøkelsen

Formålet med denne rapporten er å kartlegge samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. Spørsmålet som stilles er derfor først hvilket omfang og innhold samarbeid mellom hjem og skole har i dag? Hvilke erfaringer har foreldre og ansatte fra dette samarbeidet?

Det skal videre undersøkes om foreldrenes kontakt med skolen varierer mellom ulike grupper av foreldre. Vi spør eksempelvis om foreldre med lav utdanning har mindre kontakt med skolen enn foreldre med høyere utdanning. Samtidig kartlegges samarbeid mellom hjem og skole i forhold til foreldrenes landbakgrunn. Vi undersøker også om foreldre til barn som har faglige eller sosiale problemer knyttet til skolen skiller seg ut i kontakten med de videregående skolene.

Endelig undersøkes holdninger til foreldrenes rolle i videregående opplæring. Ønsker foreldre, skoleansatte og elever et utvidet samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring, ønsker de mer kontakt eller er de stort sett fornøyd med dagens situasjon? Gir de unge uttrykk for at foreldrenes engasjement i skolen går på bekostning av deres selvstendighet i utdanningssammenheng?

For å belyse disse tre hovedområdene brukes informasjon både fra foreldre, elever, skoleansatte og ansatte i spesialtjenester knyttet til videregående opplæring (Oppfølgingstjenesten og Pedagogisk-psykologisk tjeneste). Et tilleggsspørsmål blir derfor om de ulike aktørenes fremstillinger er de samme eller om deres virkelighetsoppfatning varierer avhengig av deres rolle i samarbeidet.

1.8 Gjennomføring og metode

Problemstillingene som er skissert ovenfor tilsier en bred kvantitativ kartlegging. I februar 2003 gjennomførte vi en spørreundersøkelse i Finnmark, Møre og Romsdal, Oslo og Telemark. Med utgangspunkt i totalt 126 klasser ved fire videregående skoler fra hvert fylke, sendte vi ut fire ulike spørreskjema til fire informantgrupper:

- Elever på grunnskurs og videregående kurs I (VKI)
- Foreldre
- Lærere, skoleledere og rådgivere
- Ansatte i Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og i Oppfølgings-tjenesten (OT).

Elever og foreldre knyttet til samiskspråklige klasser mottok samiskspråklige spørreskjema. Samtlige spørreskjema finnes som vedlegg til rapporten og blir gjennomgått senere i dette kapitlet (vedlegg 1). Utvalget skulle være tilnærmet landsrepresentativt. For å kunne belyse samarbeidet omkring elever med særskilte behov, særegen bakgrunn eller særegne erfaringer, er utvalget stratifisert etter geografi, studieretning, klassetrinn og foreldrenes

landbakgrunn. Utvalget omfatter skoler i alle landsdeler og i en storby. Videre skulle like mange allmennfag- og yrkesfagelever med. Vi har valgt å konsentrere undersøkelsen om grunnkurs og VK1. Fire skoler fra Oslo inngår for å sikre et tilstrekkelig antall etniske minoritets elever i utvalget.

Undersøkelsen ble gjennomført ved at hver enkelt skole som var med i undersøkelsen fikk tilsendt spørreskjema med svarkonvolutter og følgeskriv. Spørreskjema til PPT og OT gikk ikke via skolene, men direkte til respondentene. For øvrig var det egne kontaktpersoner oppnevnt av skolens rektorer, som distribuerte spørreskjema til skolens ansatte, elever og foreldre. Elevene fylte ut skjema i en skoletime i løpet av uke 11. Besvarelser ble lagt i blanke konvolutter og returnert samlet av skolene. Elevene formidlet spørreskjema med ferdig frankerte svarkonvolutter til sine foreldre. Vi regnet med et visst frafall ved bruk av ranselpost, men innenfor rammene av prosjektet ble nytten i forhold til tids- og ressursbruk vurdert å være større enn kostnadene. Endelig fikk lærere, rådgivere og rektorer skjema og ferdigfrankerte konvolutter av skolens kontaktpersoner. Alle, unntatt elevene, ble purret en gang med påminnelse og duplikat av spørreskjema.

Vi forventet at enkelte foreldre med innvandrerbakgrunn ikke ville beherske norsk godt nok til å besvare spørreskjemaet. Klassestyrere ved skoler i Oslo som var med i undersøkelsen, ble derfor bedt om å lage lister over hvilke foreldre dette kunne gjelde. En del av disse foreldrene ble telefonintervjuet på eget morsmål ved hjelp av innleide tolker. Mer spesifikt gjaldt dette foreldre av tamilsk, pakistansk og polsk opprinnelse.

Undersøkelsen er innmeldt til Datatilsynet. Alle opplysninger er anonyme og kan ikke spores tilbake til den enkelte informant.

Svarprosent

Tabell 1.1 nedenfor viser svarprosenten for hver av de fire informantgruppene. For elever og ansatte i PPT og OT er svarprosenten god, med henholdsvis 83 og 77 prosents oppslutning. Svarprosenten kunne derimot med fordel vært større blant de ansatte ved skolene, og i sær blant foreldrene. Med 44 prosents oppslutning har i underkant av halvparten blant foreldrene som var trukket ut til å delta svart. I lignende undersøkelser fra grunnskoletrinnet har man til sammenlikning oppnådd 68 prosent svar (Nordahl 2000:32). En nærmere analyse av Nordahls undersøkelse fra grunnskolen viste imidlertid at svarprosenten var lavere på ungdomsskolen enn blant foreldre til elever på barneskolen. Vi forventet derfor også en lavere svarprosent blant foreldre til elever i videregående opplæring. Problemer knyttet til den lave svarprosenten blant foreldrene diskuteres nærmere under avsnittet om nøyaktighet og pålitelighet i dette kapitlet.

Tabell 1.1 – Utvalg, antall svar og svarprosent i de ulike informantgruppene.

Informant	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Foreldre	2053	902	44
Elever	2053	1712	83
Lærere, skoleledere, rektorer	509	287	56
PPT, OT	48	37	77

En mer detaljert oversikt over svarprosenten på de ulike skolene som deltok, er oppgitt i vedlegg 2. Vedleggstabellene viser blant annet en særlig lav svarprosent blant ansatte ved to skoler. Når disse skolene utelates blir oppslutningen 64 prosent. Når det gjelder foreldrene er svarprosenten under 30 prosent ved tre skoler. Delvis skyldes dette problemer i gjennomføringen. Foreldrene fikk skjemaene for sent og rakk derfor ikke å besvare før vi måtte avslutte datainnsamlingen. Når disse tre skolene tas ut blir svarprosenten 52 blant foreldrene. Selv om noen skoler skiller seg ut i positiv og negativ forstand vitner resultatet dermed om jevnt lav oppslutning blant foreldrene. Bare ved 5 av 16 skoler er oppslutningen over 50 prosent blant foreldrene. En undersøkelse som skal dekke en høyere andel blant foreldrene krever trolig en ekstraordinær innsats. En måte å få opp svarprosenten på kan være å sende spørreskjemaene direkte til foreldrene. Gjentatte purrerunder per post eller på telefon ville sannsynligvis også være nødvendig. Slike tiltak var verken tidsmessig eller økonomisk mulig innenfor rammene av vår undersøkelse. Til slutt er det verd å nevne at deltagelse i slike undersøkelser er frivillig. Foreldrene hadde derfor klart rett til å velge å ikke besvare spørreskjemaet. Samtidig har en del av foreldrene ikke fått mulighet til å besvare undersøkelsen. Enkelte elevene har sannsynligvis glemt å gi skjemaet til foreldrene eller de har av ulike grunner ikke hatt mulighet til det.

Utforming av spørreskjema

Alle spørreskjema i undersøkelsen er bygd opp for å kartlegge de ulike aktørenes erfaringer med og forventninger til samarbeidet mellom hjem og skolen. Vi har spurt om graden av kontakt mellom lærere og foreldre og hvilke kontaktformer som brukes oftest. Videre er det stilt spørsmål som er ment å dekke alle nivåer i samarbeidet mellom hjem og skole. Mer spesifikt gjelder dette informasjonsflyt, graden av dialog og muligheten til å øve innflytelse for foreldrene. Samtidig er de ulike aktørene bedt om å redegjøre for foreldrenes kunnskapsnivå i forhold til videregående opplæring, og om de opplever et verdifelleskap med skolen eller ikke. For øvrig har spørreskjemaene noe ulik utforming avhengig av målgruppen. Foreldrene har fått

spørsmål om kontakten foreldrene imellom, mens både foreldre og elever er bedt om å redegjøre for foreldrenes oppfølging av skolearbeidet i hjemmet. Videre skulle elevene samt ansatte i skolen og i spesialtjenestene, redegjøre for holdninger når det gjaldt foreldrenes rolle i skolen. Spørreskjema til ansatte i skolen og i PPT/OT er i tillegg rettet inn mot temaet særskilte erfaringer og behov.

Skjemaet til foreldrene bygger i noen grad på erfaringer fra tidligere undersøkelser av samarbeid mellom hjem og skole (Nordahl 2000). Noe av grunnen til dette er at vi har ønsket å sammenligne situasjonen i videregående opplæring med resultater fra grunnskolen. Endelig har vi innledningsvis i alle skjema spurt om en del bakgrunnsopplysninger. Dette er gjort for å avdekke eventuelle forskjeller mellom undergrupper av respondenter.

Kvalitative data

I tillegg til den kvantitative kartleggingen er det foretatt intervjuer med tolv foreldre på telefon. Rekrutteringen av informanter ble gjort ved hjelp av klasselister fra sju av de deltagende skolene. Foreldrene ble oppringt på kveldstid og kunne takke nei hvis de ikke ønsket å delta. Blant de som sa ja var det to foreldre fra hvert av fylkene Oslo og Finnmark og fire foreldre henholdsvis fra Telemark og Møre og Romsdal. Telefonintervjuene forløp som en uformell samtale omkring en fast rekke tema. Dette gjaldt omfanget av kontakt og hvordan de opplevde deres egen mulighet til å øve innflytelse i den videregående skolen. Foreldrene ble også bedt om å utdype hvorvidt de ønsket større grad av dialog og innflytelse. De fikk dessuten mulighet til å komme med ideer om hvordan et samarbeid mellom hjem og skole burde organiseres i praksis.

I tillegg til foreldreintervjuene har vi bedt elever fra en videregående klasse i Oslo ta stilling til foreldrenes rolle i videregående opplæring. Elevene ble satt sammen i grupper og skulle diskutere fire påstander om samarbeid mellom hjem og skole fra spørreskjemaet. Til slutt skulle gruppene gi en skriftlig begrunnelse for sin holdning til hver enkelt påstand. Informasjonen fra dette gruppearbeidet samt foreldreintervjuene, brukes for å illustrere eller utdype resultater fra de kvantitative analysene underveis i rapporten.

Hvor nøyaktige og pålitelige er resultatene?

I et hvert forskningsprosjekt ønsker man å tilstrebe at målingene som blir gjort er reliable (nøyaktige) og valide (pålitelige). De fleste undersøkelser

inneholder visse tilfeldige unøyaktigheter. Slike tilfeldige målefeil kan blant annet gjelde feil i registreringen av svar. I vårt tilfelle er opplysninger fra spørreskjemaene registrert via optisk lesing («scanning»)³. Når det gjelder foreldre og elever er antall enheter som har deltatt i undersøkelsen mange. Dette reduserer faren for at tilfeldige unøyaktigheter under innsamling og bearbeiding av data skal prege resultatene. Når det gjelder de ansatte i skolen og særlig ansatte i OT/PPT er antall respondenter færre. Der slike svakheter gjør resultatet usikkert nevnes det spesielt underveis i rapporten.

Dersom validiteten er svak kan resultatene fra mange respondenter også være misvisende (Hellevik 1995). Begrepsmessig validitet er en samlebetegnelse for målemessige problemer, og kan i vid forstand både omhandle spørsmål knyttet til respondentene som har deltatt i undersøkelsen og de måleinstrumentene som er brukt (Skog 2000). I vårt tilfelle vil dette gjelde sammensetningen av elever, foreldre og ansatte i skoleverket som har besvart undersøkelsen, samt de spørsmålene som er brukt for å måle samarbeidet mellom hjem og skole. Når det gjelder de ulike informantgruppens representativitet er svarprosenten som kjent særlig lav blant foreldrene. Fordi mange har unnlatt å svare er det usikkert om foreldrene som er med i undersøkelsen er fullstendig representative for foreldre flest i Norge. Dersom frafallet er tilfeldig har dette ikke nødvendigvis konsekvenser for resultatet. Systematiske forskjeller mellom foreldre som har svart og foreldre som har unnlatt å besvare spørreskjemaet er imidlertid sannsynlig. Blant annet kan vi forvente at foreldre som har deltatt er noe mer engasjerte i barnas skolegang enn foreldre som ikke har svart. Samtidig kan måten vi har distribuert spørreskjemaene på ha preget frafallet. Elever som bor på hybel har kanskje ikke hatt mulighet til å gi spørreskjemaet til foreldrene innen fristen. Muligens er det også slik at elever som er dårlige til å gjennomføre oppgaver de får fra skolen sjeldnere enn mer skolemotiverte elever, har levert spørreskjemaet til foreldrene. Hvis denne typen trekk ved elever og foreldre også er systematisk relatert til graden av samarbeid mellom hjem og skole vil resultatet bli feilaktig.

Ved mistanke om et skjevt frafall er det viktig å vite hva som kjenner tegner de foreldrene som ikke har svart. Spørreskjemaet til foreldrene inneholdt en rekke spørsmål om bakgrunnsvariabler. Disse kan fortelle noe om hvem som har besvart undersøkelsen og dermed også gi informasjon om hva som kjenner tegner foreldre som ikke har deltatt. Vi har mulighet til å sammenligne enkelte trekk ved våre respondenter med situasjonen på landsbasis.

³ Firmaet Cognito AS har hjulpet oss med dette.

Dette blir gjort ved hjelp av tall fra den landsrepresentative ungdomsundersøkelsen Ung i Norge 2002. Undersøkelsen omfatter litt over 4000 elever fra grunnkurs og VK1 og hadde en oppslutning på 91 prosent i videregående opplæring. For en nærmere beskrivelse se *Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge* (Rossow og Bø 2003). I kapittel 2 gis en nærmere beskrivelse og diskusjon av bakgrunnskjennetegn ved foreldreresspondentene.

Vi forventet i utgangspunktet en lav svarprosent blant foreldrene og har derfor også bedt elevene i undersøkelsen om å besvare spørsmål angående foreldrenes kontakt med skolen. Fordi over 80 prosent av elevene har deltatt i undersøkelsen kan det tenkes at deres svar er mer representative for hele foreldregruppa enn svar fra under halvparten av foreldrene. I rapportens kapittel 4 har vi derfor brukt elevenes fortellinger av kontakten mellom hjem og skole til å justere opplysningene fra foreldrene.

I tillegg til skjevheter i utvalget omhandler begrepsvaliditet måleinstrumentenes egnethet – om spørsmålene måler det vi er interessert i å måle. I vårt tilfelle gjelder dette samarbeid mellom hjem og skole, samt holdninger til foreldrenes rolle. Fanger spørsmålene opp flere forhold enn de vi er interessert i eller er de for snevre? Spørsmål om begrepsvaliditet er i stor grad et vurderingsspørsmål. Underveis i rapporten blir de ulike spørsmålenes egnethet derfor drøftet spesielt der dette oppfattes som nødvendig.

Presentasjonsform

De fleste tabellene og figurene i rapporten bygger på såkalte *krysstabeller*. Videre brukes *gjennomsnittsmål* for å vise forskjeller mellom ulike grupper. Vi har i tillegg brukt *faktoranalyse* for å avdekke sammenhenger eller tendenser mellom respondentenes svar på enkeltspørsmål. I tabellene betegnes antallet som har svart på et gitt spørsmål som N. Fordi noen av respondentene som er med i undersøkelsen ikke har svart på alle spørsmålene, kan totaltallene (N) variere noe fra tabell til tabell.

I de fleste tabeller eller figurer presenteres også *signifikansnivå*. Signifikansnivået viser sannsynligheten for at de forskjellene vi finner mellom grupper i datamaterialet er et resultat av tilfeldig variasjon. I samfunnsforskning godtas vanligvis en sannsynlighet på 5 prosent. Vi sier da at resultatet er signifikant på et 5 prosentnivå. I tabellene og figurene i denne rapporten viser en stjerne (*) til en 5 prosent risiko, mens to (**) og tre (***) viser til en sannsynlighet på henholdsvis 1 og 0,1 prosent eller mindre. Generelt vil statistisk signifikante sammenhenger tolkes som et uttrykk for at det er forskjeller av betydning mellom ulike respondentgrupper.

2 Hvem har deltatt i undersøkelsen?

Som beskrevet innledningsvis omfatter undersøkelsen kun 44 prosent av foreldrene i utvalget. Nedenfor ser vi nærmere på ulike kjennetegn ved de som har deltatt. En sammenligning av elevenes og foreldrenes opplysninger om ulike bakgrunnsvariabler setter oss videre i stand til å gjøre enkelte antagelser om de foreldrene som ikke har besvart undersøkelsen. Der det er mulig blir kjennetegn ved foreldre og elever i vår undersøkelse sammenlignet med resultater fra den landsdekkende ungdomsundersøkelsen Ung i Norge fra 2002.

2.1 Foreldrene

Blant de som har svart er andelen foreldre til elever i grunnkurs størst. Dette gjelder 53 prosent, mot 47 prosent som er foreldre til elever i VK1. De av foreldrene som har deltatt i undersøkelsen kjennetegnes først og fremst ved at de betydelig oftere er kvinner enn menn. Dette gjelder 74 prosent totalt⁴. Videre oppgir 71 prosent at de bor sammen med elevens biologiske mor eller far. Totalt er 8 prosent født i et annet land enn Norge, mens om lag 5 prosent har bakgrunn fra et ikke-vestlig land⁵.

Tabell 2.1 – Utdanning til den av foreldrene som har svart. Antall og prosenter.

	Absolutte tall	Prosent
Mer enn 3 års høyere utdanning	230	29
1–3 års høyere utdanning	193	24
Allmennfag videregående	105	13
Yrkesfag videregående	183	23
Grunnskole	84	11
Totalt	795	100
Ikke besvart	107	-

⁴ Det store kvinneinnslaget kan ikke forklares ved at flere kun bor sammen med mor. Bare 22 prosent blant foreldrene som har svart oppgir at eleven kun bor sammen med mor eller med mor og hennes nye partner. Ser vi bort fra denne andelen er det fremdeles dobbelt så mange mødre som har svart sammenlignet med fedrene.

⁵ Ikke-vestlige land omfatter i denne sammenheng tidligere Øst-Europa, Baltikum, Russland, tidligere Sovjetunionen, samt land i Asia, Afrika, Sør-Amerika og Mellom-Amerika.

Når det gjelder foreldrenes utdanningsnivå har 36 prosent blant de foreldrene som svarte videregående opplæring som høyeste utdanningsnivå, mens 53 prosent har utdanning fra høyskole eller universitet. De fleste har altså selv videregående utdanning. Den forelder som besvarte skjemaet ble også bedt om å oppgi den andre forelderens utdanningsnivå. Grovt sett er det slik både for mødre og fedre at rundt 10 prosent ikke har videregående utdanning, mens litt over halvparten har utdanning ut over videregående skole.

Videre har 6 prosent svart *ja* på spørsmålet om elevene for tiden får *ekstra hjelp og støtte i tillegg til den vanlige undervisningen (spesialundervisning)*. Endelig inneholdt skjemaet til foreldrene også spørsmål om hvordan de vurderte elevens faglige prestasjoner. Hele 44 prosent har oppgitt at deres sønn eller datter presterer bedre enn gjennomsnittet i klassen, mens 53 prosent mener avkommet presterer gjennomsnittlig. Bare 3 prosent tror dermed at deres sønn eller datter er mindre flinke enn gjennomsnittet. Det kan slik se ut som vi først og fremst har fått svar fra foreldre til særlig flinke elever. Samtidig kan det stilles spørsmål ved hvor realistisk foreldrenes bilde av barnas prestasjoner egentlig er. Foreldrene har ingen klar objektiv størrelse å forholde seg til når de vurderer sin egen sønn eller datter i forhold til gjennomsnittet. Elever i videregående opplæring har flere fag på timeplanen og de fleste er flinke i et eller annet. Kanskje legger foreldrene mest vekt på det faget sønnen eller datteren gjør det best i.

2.2 Elevene

Like mange jenter og gutter har deltatt i undersøkelsen. Videre tar nær halvparten av ungdommene (45 prosent) som har deltatt allmenne, økonomiske eller administrative fag. Den andre halvparten er elever på studieretninger innen formgivning, idrett og musikk, dans og drama eller ulike yrkesfaglige linjer. Elektrofag, formgivning og mekaniske fag er de mest vanlige enkeltfagene blant disse, mens elever ved servicelinjer, idrettsfag og mediefag også utgjør en betydelig andel.

Færre bor med begge foreldrene når elevene svarer

Når det gjelder familiesituasjonen oppgir 65 prosent av elevene at de bor sammen med begge foreldrene, mens 15 prosent bor med mor eller far og 11 prosent med en av foreldrene og hans eller hennes nye partner. Andelen som bor sammen med begge foreldre tilsvare eksakt andel i den landsdekkende Ung i Norge undersøkelsen fra 2002. Til sammenligning oppga 71 prosent av foreldrene i undersøkelsen at de bor sammen med elevens mor eller far. Det er derfor grunn til å forvente at foreldre som bor alene eller sammen med en ny

partner er noe underrepresentert i foreldredataene. I tillegg kan dette gjelde foreldre til elever som har flyttet hjemmefra, bor på hybel eller i fosterhjem.

Foreldrenes utdanning

Elevene ble bedt om å oppgi hvorvidt foreldrene hadde gått på allmennfaglige eller yrkesfaglige linjer på videregående og om de hadde studert på høyskole eller universitet. I underkant av 10 prosent har svart nei på alle disse spørsmålene om utdanning. Dette gjelder både for mødrene og fedrene. I følge elevene ser det dermed ut til at om lag 10 prosent har grunnskolen eller lavere som høyeste fullførte utdanning. Samtidig krysset 19 prosent av for at de verken visste om far hadde utdanning fra videregående skole, høyskole eller universitet, mens 17 prosent var like usikre når det gjaldt mors utdanningsnivå.

Tabell 2.2 – Elevenes opplysninger om foreldrenes utdanningsnivå. Prosent.

	Mors utdanning	Fars utdanning
Høyskole/universitet	40	42
Gymnas/allmennfag videregående	34	32
Ikke videregående	9	8
Vet ikke	17	19
Total	100	100
N	1366	1397

Som kjent oppga 53 prosent blant foreldrene at de hadde utdanning fra høyskole eller universitet. En sammenligning av foreldrenes og elevens svar kan dermed, som antatt, tyde på at frafallet blant foreldrene er størst for de med lav utdanning. Forskjellene er imidlertid ikke store. Spørsmålet om utdanning var dessuten stilt noe ulikt til foreldre og elever i vår undersøkelse. En del elever har sannsynligvis ikke tilstrekkelig kunnskaper om foreldrenes utdanningsnivå. Når vi ekskluderer elever som ikke vet hvilken utdanning foreldrene har, oppgir 47 prosent at mor har utdanning fra høyskole eller universitet, mens 41 prosent tror mor har videregående skole som høyeste utdanning. Når det gjelder fedrene oppgir 51 prosent blant elevene høyskole eller universitet og 40 prosent videregående skole som høyeste utdanning.

Ung i Norge undersøkelsen fra 2002 viser imidlertid at andelen blant fedre og mødre som ikke har utdanning etter grunnskolen er noe høyere enn i vår undersøkelse. Dette gjelder nær 15 prosent av fedrene og 13 prosent blant mødrene. Samtidig har bare rundt 35 prosent fra begge kjønn utdanning ut over videregående skole. Opplysningen fra Ung i Norge kan imidlertid ikke sammenlignes direkte med foreldrenes og elevens svar i vår undersøkelse. Spørsmålene om utdanning var stilt på litt ulik måte i de to

undersøkelsene. Sammenligningen gir likevel et inntrykk av at foreldrene som har deltatt i vår undersøkelse har et noe høyere utdanningsnivå enn foreldre til elever i videregående opplæring flest.

Fødeland

Samlet har 160 elever krysset av for at de har to foreldre født i et ikke-vestlig land. Disse utgjør rundt 10 prosent totalt. Andelen med bakgrunn fra ikke-vestlige land er dermed dobbelt så høy som andelen blant foreldrene som oppgir at de er født i et ikke-vestlig land.

Tabell 2.3 – Opplysninger om fødeland fra elevene. Prosent.

Fødeland forkortet	Elevens fødeland	Mors fødeland	Fars fødeland
Norge	91	86	87
Vestlig land	1	3	3
Ikke-vestlige land	8	11	10
Total	100	100	100
N	1650	1648	1641

Sammenligningen tyder på et relativt større frafall blant foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. Det er dermed grunn til å anta at gruppen av foreldre med ikke-vestlig bakgrunn er mer selektert enn foreldre med norsk bakgrunn. Kanskje er det særlig de mest ressurssterke foreldrene med innvandrerbakgrunn vi har opplysninger fra?

Andelen med ikke-vestlig bakgrunn blant elevene er også høyere enn andelen i Ung i Norge materialet. Her oppga om lag fem prosent av elevene i grunnkurs og VK1 at de hadde bakgrunn fra et ikke-vestlig land. Forklaringen kan være at elever som bor i urbane strøk er noe overrepresentert i vår undersøkelse, sammenlignet med landet for øvrig. Som kjent bor det flere med innvandrerbakgrunn i Oslo enn i landets øvrige fylker.

Særskilt tilrettelagt opplæring

I likhet med foreldrene skulle elevene krysse av for om de for tiden fikk ekstra hjelp og støtte i tillegg til den vanlige undervisning. Totalt har ti prosent svart *ja* på dette spørsmålet. Til sammenligning oppga seks prosent blant foreldrene at deres sønn eller datter for tiden fikk ekstra hjelp og støtte. De unge ble i tillegg bedt om å utdype hvilken type hjelp de vanligvis fikk. Flest krysset av for at de fikk ekstrahjelp inne i klassen. Dette gjaldt fem prosent, mens henholdsvis fire og tre prosent deltok i gruppeundervisning og enetimer utenfor klassen. Videre fikk fire prosent ekstra tid på prøver og tre prosent spesialtilpasset teknisk utstyr. Foreldrene ble ikke bedt om å spesi-

fisere hvilken type hjelp elevene fikk. Kanskje har de ikke regnet med ekstra tid på prøver og andre mindre støttetiltak. Dette kan være noe av forklaringen til at andelen som får denne typen hjelp blant elevene framstår fire prosentpoeng lavere når foreldrene svarer.

Oppsummering

Samlet tyder analysen på at foreldre som har deltatt i undersøkelsen skiller seg noe fra foreldre flest. Det kan blant annet se ut som vi har viss overvekt av foreldre med høy utdanning. Videre er foreldre som bor sammen noe overrepresentert blant informantene. Det er nærliggende å tenke seg at disse foreldrene jevnt over har mer tid å bruke på kontakten med skolen. En klar overvekt av foreldrene har svart at sønnen eller datteren klarer seg godt i skolen. Det er grunn til å anta at foreldre som erfarer at avkommet lykkes er mer velvillig innstilt til skolen enn foreldre til elever som henger etter eller mistrives. Endelig forteller flere elever enn foreldre, om særskilt tilrettelagt undervisning. Det er imidlertid uklart om denne forskjellen skyldes ulikhet i spørsmålsstillingen eller om færre foreldre til elever som får ekstra hjelp har svart. Samlet sett er det likevel grunn til å anta at inntrykket av samarbeid mellom hjem og skole som framkommer i de videre analysene, er noe mer positivt enn det ville vært hvis flere foreldre hadde besvart undersøkelsen.

2.3 De skoleansatte, ansatte i OT og PPT

Som nevnt fikk både lærere, rådgivere og skoleledere ved de utvalgte skolene tilbud om å delta i undersøkelsen. Ikke uventet har flest lærere deltatt.

Tabell 2.4 – Andelen med ulike stillinger blant de skoleansatte i undersøkelsen. Prosent.

	Absolutte tall	Prosent
Lærer	192	84
Rådgiver	20	9
Rektor	16	7
Totalt	228	100
Ikke svart	59	-

Blant lærerne har 57 prosent oppgitt at de har klassestyreransvar, mens 43 prosent ikke har slike oppgaver. Andelen blant de skoleansatte med allmennfaglig orientering er noe høyere enn andelen som hovedsakelig har yrkesfaglig bakgrunn. Dette gjelder 59 prosent, mens 41 prosent underviser på yrkesfaglige linjer. Når det gjelder antall år de ansatte har jobbet i

videregående opplæring, ligger gjennomsnittet på 16 år. Videre er 40 prosent kvinner og 60 prosent menn. I kapittel fem skal det blant annet undersøkes om forskjeller med hensyn til stilling, fagbakgrunn og antall år i yrket har betydning for de ansattes erfaringer med og holdninger til foreldre i skolen.

Ansatte i Pedagogisk-psykologisk tjeneste og Oppfølgingstjenesten

I tillegg til lærere, rådgivere og rektorer, har ansatte i Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og Oppfølgingstjenesten (OT) deltatt i undersøkelsen. Dette er aktører som gjennom sitt arbeidsfelt vil være direkte involvert i samarbeidet omkring enkeltelever i videregående opplæring. I følge loven skal PPT:

(...) hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørge for at det blir utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det. (Opplæringslova § 5-6.)

PPT skal blant annet fungere som sakkyndig instans i vurdering av søkere til særskilt tilrettelagt opplæring. Den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten ble etablert med Reform 94. OT skal hjelpe og veilede unge mellom 16 og 19 år som ikke er i skole eller jobb. Målgruppen er mer bestemt unge med rett til videregående opplæring som enten ikke har søkt, ikke tatt i mot plass, har avbrutt opplæringen, ikke er i varig arbeid eller som av bestemte årsaker har tapt retten til opplæring. I arbeidet med å formidle tilbud skal OT blant annet samarbeide med de videregående skolene og den Pedagogisk-psykologisk tjenesten.

Antall respondenter som jobber i PPT og OT er få. Totalt har 21 ansatte i Oppfølgingstjenesten og 15 ansatte i Pedagogisk-psykologisk tjeneste besvart spørreskjemaet. Små absolutte forskjeller kan derfor gi store prosentvise utslag. Resultatene fra denne gruppen i kapittel 5 må derfor tolkes med varsomhet.

3 Foreldrene

I dette kapittelet presenteres foreldrenes svar på en rekke spørsmål om samarbeidet med skolen. Det gis først et bilde av samhandlingen mellom hjemmet og skolen. Hvor mange har hatt kontakt med skolen noen gang? Hva slags type kontakt gjelder dette som oftest? Videre blir det redegjort for foreldrenes engasjement i elevens skolegang og kontakten foreldrene imellom. Til slutt behandles foreldrenes erfaringer når det gjelder innholdet i samarbeidet med skolen. Vi spør blant annet om foreldre i videregående opplæring mener de får tilstrekkelig informasjon, er i dialog med skolen og har innflytelse på elevens skolegang. Både når det gjelder graden av kontakt med skolen og foreldrenes erfaringer med samarbeidet leter vi etter forskjeller mellom grupper av foreldre med ulik bakgrunn eller ulike behov. Underveis utdypes resultatene fra den kvantitative undersøkelsen med informasjonen fra telefonintervjuene.

3.1 Kontakt mellom hjem og skole

Innledningsvis ble begrepet samarbeid diskutert. Det ble slått fast at samarbeid mellom hjem og skole er mulig uten kontakt, men at det først og fremst er dialog og kontakt mellom foreldrene og skolen vi er ute etter i denne undersøkelsen. Under dette avsnittet skal to hovedspørsmål besvares. Hvor stor andel blant foreldrene til elever i videregående opplæring har hatt kontakt med lærerne høsten 2002? Hvilke kontaktformer er mest vanlige?

Majoriteten har vært i kontakt med skolen minst en gang

I spørreskjemaet var det listet opp ti av flere ulike måter foreldre kan ha vært i kontakt med skolen på. Dette gjaldt alt fra samtaler hjemme, foreldremøter og konferansetimer til kontakt via e-post eller sms (tekstmeldinger). Foreldrene ble bedt om å svare på om de hadde hatt kontakt med klassestyrer eller andre lærere på en eller flere slike måter fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003. Samlet sett har 84 prosent blant foreldrene brukt en eller flere av kontaktformene høsten 2002 (se tabell 3.1). De fleste har vært på minst ett foreldremøte. Dette gjelder 70 prosent, mens 40 prosent har vært på konferansetime minst en gang i den samme perioden. Til sammenligning oppgir nær alle foreldrene i Nordahls (2000) undersøkelse fra 1., 5. og 8. klassetrinn at de har vært på foreldremøter (96 prosent) og at de har deltatt i konferansetimer på skolen (93 prosent). Det kan være ulike grunner til at

færre foreldre til elever i videregående opplæring har vært på slike møter. Noen har sannsynligvis ikke fått tilbud om å delta. Andre har fått tilbud, men valgt å utebli. Foreldrenes svar gir ingen opplysninger om årsak i så måte.

Tabell 3.1 – Andelen foreldre som har hatt kontakt med lærerne på ulike måter etter klassetrinn. Prosent. N=902

Kontaktform	Grunnkurs	VK1	Alle	Antall
Foreldremøte***	78	61	70	(575)
Konferansetime***	48	30	40	(310)
Telefon (ringt/oppringt)	21	18	19	(145)
Arrangement eller dugnader	12	11	11	(81)
Planleggings/ arbeidsmøte med lærere	11	9	10	(75)
Annen kontakt	10	10	10	(72)
Møttes og snakket sammen andre steder	9	8	8	(60)
Kontakt via e-post**	1	3	2	(13)
SMS (sendt/fått melding)	1	1	1	(9)
Samtale hjemme	1	-	0,3	(2)
Kontakt totalt (på en eller flere måter) ⁶	89	79	84	(706)

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Selv om foreldremøter er mindre vanlig i videregående opplæring er det fremdeles slik at foreldremøter og konferansetimer er de viktigste arenaene for kontakt mellom foreldre og lærere. Foreldrene i videregående opplæring skiller seg derimot klart fra foreldre i grunnskolen når det gjelder telefonisk kontakt med lærerne og deltagelse i arrangementer og dugnader på skolen. Henholdsvis 50 og 69 prosent av foreldrene i grunnskolen oppgir at de har hatt kontakt med skolen på slike måter, mot 21 og 12 prosent i videregående opplæring. Mens mange foreldre i grunnskolen er en viktig ressurs ved sommeravslutninger, skoleturer og lignende, bidrar foreldre til elever i videregående opplæring i liten grad ved gjennomføringen av praktiske arrangement i skolen. Slik gir foreldrenes svar ikke inntrykk av at det er et arbeidsfellesskap eller en hyppig kontakt mellom foreldre og lærere i videregående opplæring.

Få møter for de fleste

Selv om flertallet av foreldrene har vært i kontakt med skolen høsten 2002 er det grunn til å anta at dette dreier seg om et fåtall møter for de fleste. Ingen av foreldrene vi snakket med på telefon kunne fortelle om mer enn ett foreldremøte i løpet av skoleåret. Når 70 prosent av foreldrene har krysset av

⁶ Foreldre som ikke har besvart noen av spørsmålene om kontaktform er utelatt.

for at de har vært på foreldremøte kan vi altså regne med at dette gjelder ett slikt møte for de fleste.

Det er litt uklart hva *foreldremøter* i videregående opplæring omfatter. Er det felles informasjonsmøter for alle foreldre på trinnet eller møter på klassenivå med elevenes hovedlærer? Som nevnt innledningsvis har vi gjennomført telefonintervjuer med tolv av foreldrene fra utvalget. Innholdet i foreldremøtene var et av temaene som ble behandlet. Flere framla disse foreldresamlingene som rene informasjonsmøter: «På foreldremøtet var det informasjon om fag og undervisningsopplegg. Det var for alle foreldrene samlet med hovedlæreren» (mor2, sønn i grunnskurs). En annen mor ga en tilsvarende beskrivelse: «Faren har vært på foreldremøte i begynnelsen av skoleåret. Det var generell informasjon med alle foreldrene» (mor5, sønn grunnskurs). Sitatet illustrerer hvordan møtene først og fremst omhandler generell informasjon fra skolen. Dette kan for eksempel gjelde opplysninger om lærere, fag og linjevalg. En av mødrene beskriver kontrasten til situasjonen i grunnskolen slik: «Jeg har erfaring fra ungdomsskolen. Der var det hyppigere møter. Det ble et mer intimt miljø. (...) Vi satt mer i små grupper» (mor3, datter i grunnskurs).

I tillegg til informasjonsmøter i begynnelsen av skoleåret hadde flere av foreldrene vi snakket med på telefon fått tilbud om en konferansetime med klassestyrer. De fleste hadde fått tilbud om ett møte i året. Noen beskrev imidlertid også en fleksibel ordning der de kunne avtale flere møter: «Det er en gang i året, men du kan få flere hvis du ønsker det også» (mor4, sønn VK1). Møtene kunne enten være med hovedlæreren alene eller også en samtale der ulike faglærere var tilstede.

I spørreskjemaet ble foreldre bedt om å oppgi hvor mange avtalte samtaler de hadde hatt med klassestyrer høsten 2002. Som det framgår av tabell 3.2 nedenfor oppga halvparten av foreldrene at de hadde hatt minst ett slikt møte med klassestyreren.

Tabell 3.2 – Antall avtalte møter med klassestyrer høsten dette skoleåret etter klassetrinn. Prosent.

Antall ganger avtalte møter	Grunnskurs	Videregående kurs	Alle
0 ganger	42	59	50
1-2 ganger	54	38	46
3 ganger eller mer	4	3	4
Totalt	100	100	100
N	451	392	843

***p<0,000

Hvis foreldremøtene først og fremst fungerer som informasjonsmøter er det lite trolig at flertallet blant foreldre kommer til orde. Sannsynligvis vil de færreste bruke slike møter til å spørre om forhold som gjelder deres egen sønn eller datter. Dialog og et reelt samarbeid mellom hjem og skole vil derfor i stor grad være avhengig av kontakt mellom foreldre og lærere på tomannshånd. Når kun halvparten av foreldrene har vært i avtalte møter med klassestyrer høsten 2002 kan vi dermed forvente at mange foreldre aldri er i dialog med sønnen eller datterens lærere. Blant den halvdel av foreldrene som faktisk har vært på tomannshånd med sønnen eller datterens lærere gjelder dette ett eller to møter for de fleste. Igjen gir resultatet inntrykk av at kun et lite mindretall blant foreldrene opplever å ha en tett dialog med skolen.

Foreldre som initiativtakere i kontakt og samarbeid

I læreplanverket heter det at samarbeid mellom hjem og skole er et felles ansvar. Foreldrene i vår undersøkelse ble bedt om å oppgi hvor mange ganger de selv hadde tatt initiativ til samtaler med sønnens eller datterens klassestyrer. Resultatet beskriver en situasjon der det i stor grad er skolen som tar initiativet og legger forholdene til rette når kontakten mellom foreldre og lærere finner sted. Som det framgår av tabell 3.3 er det kun en av fem som selv har initiert møter med klassestyrer.

Tabell 3.3 – Initiativ fra foreldrene til samtaler med klassestyrer høsten 2002 etter klasstrinn. Prosent.

	Grunnkurs	Videregående kurs	Alle
0 ganger	77	82	79
1–2 ganger	20	16	18
3 ganger eller mer	4	2	3
Totalt	100	100	100
N	453	394	847

ns

Foreldrenes eget initiativ var videre et av temaene som ble behandlet i telefonintervjuene. De fleste foreldrene svarte avkrefte når de ble spurt om de hadde tatt initiativ til kontakt med sønnens eller datterens lærere. Den mest vanlige begrunnelsen var at det ikke hadde vært problemer knyttet til skolen. Sønnen eller datteren trivdes og klarte seg fint og da var det ikke behov for å ta kontakt.

Enkelte foreldre mente dessuten at det ikke var behov for deres initiativ fordi elevene tok hånd om kontakten med skolen på egenhånd: «Sånn som

det er nå så er det han (sønnen) som snakker med lærerne. Det ordner han selv. Det er ikke noe behov for at vi gjør det» (mor5, sønn grunnkurs). Andre uttrykte i tillegg at de ikke hadde kompetanse nok til å gå inn i et samarbeid med skolen: «Jeg hadde tatt kontakt hvis jeg følte at jeg trengte det. Men han (sønnen) jobber godt og jeg har ikke følt at jeg har behov for det. Dessuten har jeg ikke fagkunnskapen heller. Jeg kan ikke nok om det» (mor4, sønn VK1). Samlet sett var det likevel flest som refererte til fraværet av et behov når de skulle forklare sitt manglende initiativ.

Selv om de færreste hadde tatt kontakt med skolen på egen hånd, kunne de fleste beskrive situasjoner der de ville henvendt seg til sønnens eller datterens lærere. Nær alle trodde de kom til å ta kontakt hvis sønnen eller datteren fikk et problem knyttet til skolen. Dette kunne være vansker både av faglig og sosial art. De fleste var imidlertid raske med å påpeke at deres sønn eller datter ikke befant seg i en slik situasjon: «Hvis jeg tenkte at det var noe vanskelig som han slet med, så ville vi kanskje gjort det. Men så lenge det ser ut som det går greit så... at han gjør det bra og sånn» (far4, sønn grunnkurs). Kanskje oppfatter foreldrene det å ha behov for kontakt med skolen som stigmatiserende? Hvis det å ta initiativ til kontakt er synonymt med at elevene har problemer, vil de færreste ønske å framstå som trengende i forholdet til skolen.

Alle foreldrene vi snakket med trodde skolen ville ta dem alvorlig hvis de kom med en henvendelse. Et sitat fra en av mødrene kan stå som eksempel på dette: «Jeg vet at hvis det var et problem og jeg ønsket kontakt så er det ikke noe problem. Jeg tror uansett at de ville være imøtekommende ved skolen om man ønsket å ta kontakt» (mor6, datter VK1). Enkelte mente likevel at det først og fremst var skolens ansvar å opprette kontakt med foreldrene: «Jeg tror jeg ville bli tatt godt i mot som forelder hvis jeg hadde kontaktet skolen. (...) Men jeg mener at utspillet bør komme fra skolen» (far1, sønn i grunnkurs).

Samlet tyder foreldrenes svar i spørreskjemaet og telefonintervjuene på at foreldre flest ikke tar initiativ til kontakt med skolen. I tråd med de føringer som er lagt i læreplanen er det hovedsakelig skolen som initierer kontakt. Det kan diskuteres hvorvidt en slik situasjon nødvendigvis styrker foreldrenes posisjon i forhold til skolen. Når det først og fremst er lærerne som tar initiativ til kontakt er det de som bestemmer når, hvor og hvordan samarbeidet skal foregå. Foreldrene har i mindre grad mulighet til å påvirke rammene for samhandling. Så lenge foreldrene ikke selv tar initiativ er det vanskelig å tenke seg at kontakten kan etableres på noen annen måte. At bare 20 prosent blant foreldrene har tatt initiativ, tyder på at terskelen for å ta

kontakt er høy. Det kan se ut som foreldre først oppfatter det som naturlig å kontakte lærerne når ting ikke går som de skal. Slike forestillinger kan både skyldes foreldrenes egne holdninger og de signalene skolen sender ut om når det er riktig å involvere seg. Kanskje kan en bevisst politikk der skolen signaliserer større grad av åpenhet ovenfor foreldrene bidra til at flere tar kontakt også før det oppstår problemer?

Hvilke foreldregrupper deltar mest i samarbeidet?

Innledningsvis ble det satt spørsmålsteget ved hvem et tett samarbeid mellom hjem og skole kommer til gode. Det ble gjort antagelser om at foreldre som kjente skolesystemet godt og som selv hadde høyere utdanning ville finne seg bedre til rette i samarbeidet med skolen enn foreldre med lav utdanning. Under dette avsnittet ser vi blant annet på kontakt med skolen etter foreldrenes utdanningsnivå. Det skal videre undersøkes om kontakten mellom hjem og skole varierer med hensyn til hvem elevene bor sammen med og i forhold til foreldrenes landbakgrunn. Skiller foreldre med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn seg fra foreldre flest? Endelig studeres også variasjoner i kontakten når elevene mottar særskilt tilrettelagt opplæring.

Foreldrenes utdanningsnivå

Som det framgår av tabell 3.4 nedenfor varierer relasjonen til skolen noe i forhold til foreldrenes utdanningsnivå. Tabellen inkluderer kun kontaktformer som mer enn en av ti blant foreldrene har brukt høsten 2002. De resterende kontaktformene er brukt av så få foreldre at det gir liten mening å presentere separate andeler etter foreldrenes utdanningsnivå.

Tabell 3.4 – Bruk av ulike kontaktformer høsten 2002 etter utdanningsnivået til den av foreldrene som svarer. Prosent.

	Grunnskole (N=84)	Videregående (N=288)	Høyskole/universitet (N=423)
Foreldremøte***	44	67	75
Konferansetime	33	39	40
Telefon (ringt/oppringt)	14	22	18

N=antall foreldre med slik utdanning totalt. *p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Foreldre med utdanning på høyskole- og universitetsnivå er overrepresentert både når det gjelder foreldremøter og konferansetimer. Tilsvarende er andelen lavest blant foreldre som kun har grunnskoleutdanning når det gjelder disse to kontaktformene. Foreldrenes utdanning ser særlig ut til å virke inn på andelen som stiller på foreldremøter.

Våre analyser i kapittel 2 tyder videre på at foreldre med lav utdanning er noe underrepresentert blant foreldrene som har besvart spørreskjema. Det er dermed grunn til å forvente at andelen som har deltatt i foreldremøter og konferansetimer høsten 2002 totalt ville framstå noe lavere hvis flere foreldre med slik bakgrunn hadde deltatt. Videre er det mulig at foreldre med lav utdanning som har deltatt i undersøkelsen, skiller seg fra foreldre flest med utdanning på grunnskolenivå. Sannsynligvis er det de mest engasjerte som faktisk har besvart undersøkelsen. Kanskje ville forskjellen mellom foreldre med lav og høy utdanning derfor være større, hvis flere foreldre med lav utdanning var med blant respondentene.

Tabell 3.5 – Antall initiativ til samtaler med klassestyrer etter utdanningsnivået til den av foreldrene som svarer. Prosent.

Initiativ	Grunnskole	Videregående	Høyskole/universitet	Alle
0 ganger	81	79	80	80
1–2 ganger	17	17	18	17
3 ganger eller mer	2	3	3	3
Totalt	100	100	100	100
N	83	286	421	790

ns

Som det framgår av tabell 3.5 er det ikke slik at foreldre med lav utdanning skiller seg ut når det gjelder andelen som selv har tatt initiativ til kontakt med klassestyreren høsten 2002. Et liknende resultat framkommer når graden av initiativ vurderes i forhold til opplysninger om mors og fars utdanning hver for seg.

Foreldrenes landbakgrunn

Som nevnt tidligere har 5 prosent av foreldrene som deltok i undersøkelsen bakgrunn fra et ikke-vestlig land. Disse skiller seg noe fra foreldre med norsk bakgrunn når det gjelder kontakten med skolen. Som det framgår av tabell 3.6 har de noe sjeldnere enn norske foreldre deltatt i foreldremøter på skolen. Selv om foreldre med ikke-vestlig bakgrunn er noe underrepresentert på foreldremøter, har de noe oftere vært i konferansetime.

Tabell 3.6 – Bruk av ulike kontaktformer høsten 2002 etter landbakgrunnen til den av foreldrene som svarer. Prosent.

	Norge (N=742)	Ikke-vestlig land (N=44)
Foreldremøte	70	56
Konferansetime	38	50
Telefon (ringt/oppringt)	19	15

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Foreldre med bakgrunn fra andre vestlige land enn Norge (24 respondenter) samt foreldre som ikke har svart på spørsmålet om landbakgrunn (59 respondenter) er utelatt i tabellen.

Resultatene sier ingen ting om årsaken til at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn sjeldnere enn foreldre med norsk bakgrunn stiller på foreldremøter, mens flere har vært i en-til-en kontakt. Vi kan imidlertid anta at språkproblemer er noe av grunnen til at enkelte uteblir fra fellesmøtene. Sannsynligvis er det enklere å delta i en samtale med læreren alene enn i møter med alle foreldrene. Foreldreutvalget for grunnskolen gjennomførte våren 2002 en undersøkelse av samarbeid og kontakt med skolen blant foreldre med minoritetspråklig bakgrunn⁷. I denne undersøkelsen oppga flertallet av de minoritetspråklige foreldrene (76 prosent) at de alltid eller som oftest deltok på foreldremøter. Foreldrene ble også bedt om å oppgi hvorfor de eventuelt ikke deltok. Problemer med å forstå norsk var en av flere grunner som var listet opp. 22 prosent krysset av for dette. Den grunnen flest oppga var imidlertid at de ikke hadde tid. Hvis dette er tilfellet også for foreldre til elever i videregående opplæring kan lavere deltagelse på foreldremøter først og fremst skyldes en prioritering i forhold til andre gjøremål. Det kan imidlertid også tenkes at de prioriterer fellesmøter lavt fordi de vet at utbyttet vil være begrenset.

Tabell 3.7 – Initiativ til samtaler med klassestyrer høsten 2002 etter landbakgrunn til den av foreldrene som svarer. Prosent.

	Norge	Ikke-vestlige land
0 ganger	81	61
1–2 ganger	17	30
3 ganger eller mer	2	9
Totalt	100	100
N	739	44

*P<0,05. Foreldre med bakgrunn fra andre vestlige land enn Norge (24 respondenter) samt foreldre som ikke har svart på spørsmålet om landbakgrunn (59 respondenter) er utelatt i tabellen.

⁷ April 2002 ble det igangsatt et 3-årig prosjekt for å styrke samarbeid mellom hjemmet og skolen når foreldrene har minoritetsspråklig bakgrunn. I denne forbindelse ble det gjennomført en kartleggingsundersøkelse som bygger på informasjon samlet inn under foreldremøter, møter med en FUG-initiert ressursgruppe og intervjuer med foreldre. Studien rommer 500 minoritetsspråklige foreldre og 200 lærere. Kartleggingen skal i hovedsak fungere som arbeidsdokument for skolene, samt brukes i evalueringen av prosjektets effekter.

Som vist i tabell 3.7 har foreldre fra ikke-vestlige land noe oftere enn andre, tatt initiativ til samtaler med klassestyrer. 30 prosent har gjort dette en til to ganger, mens 9 prosent har tatt kontakt tre eller flere ganger høsten 2002. De tilsvarende prosenttallene for foreldre med norsk bakgrunn er 17 og 2 prosent.

I denne sammenheng er det viktig å merke seg at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn kun utgjør 44 respondenter. Resultatet blir derfor noe usikkert og kan lett preges av tilfeldigheter knyttet til de enkelte respondenter som har svart. Som nevnt tidligere kan vi anta at frafallet er noe større blant foreldre med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn sammenlignet med foreldre flest i undersøkelsen. Sannsynligvis er det flest foreldre med svake norskkunnskaper og lav utdanning som har unnlatt å svare. Det er derfor mulig at forskjeller mellom foreldre med og uten innvandrerbakgrunn reelt er noe større enn det tall fra våre respondenter gir inntrykk av.

Når eleven får særskilt tilrettelagt opplæring

Det ligger i navnet at særskilt tilrettelagt opplæring fordrer individuell tilpasning i forhold til elevens evner, interesser og særlige behov. I grunnskolen vil foreldrene være en nærliggende samarbeidspartner når slik informasjon skal innhentes. Gjelder dette også for videregående opplæring?

Tabell 3.8 – Bruk av ulike kontaktformer etter om eleven mottar ekstra hjelp/støtte. Prosent.

	Mottar ekstra hjelp/støtte (N=53)	Mottar ikke ekstra hjelp/støtte (N=801)
Foreldremøte	70	70
Konferansetime***	69	37
Telefon (ringt/oppringt)***	49	17

N = antall som mottar eller ikke mottar spesialundervisning totalt. *p<0,05 **p<0,001 ***p<0,000

En sammenligning av foreldre til elever med og uten særtiltak viser at foreldremøter tiltrekker seg begge foreldregrupper i like stor grad. Foreldre til elever som får ekstra hjelp i tillegg til den vanlige undervisningen er imidlertid overrepresentert når det gjelder kontakt gjennom individuelle møter. Nær dobbelt så mange blant foreldre til barn som mottar ekstra hjelp/støtte har vært i konferansetime høsten 2002. Samtidig har hele 49 prosent blant disse foreldrene hatt telefonisk kontakt med lærerne, mot bare 17 prosent blant foreldre for øvrig.

Samlet ser foreldre til elever med spesielle behov ut til å ha en hyppigere og mer personlig kontakt med lærerne. Et slikt bilde underbygges av

opplysninger om foreldrenes eget initiativ ovenfor skolen. Mens foreldre flest sjelden tar kontakt med skolen gjelder dette flertallet blant foreldre til elever med særskilt tilrettelagt opplæring. Hele 15 prosent har tatt initiativ til kontakt med klassestyrer tre ganger eller mer, mens 40 prosent har henvendt seg til klassestyrer en til to ganger høsten 2002.

Tabell 3.9 – Initiativ til samtaler med klassestyrer høsten 2002 etter om eleven mottar ekstra hjelp/støtte. Prosent.

	Mottar ekstra hjelp/støtte	Mottar ikke ekstra hjelp/støtte	Alle
0 ganger	44	82	79
1–2 ganger	40	16	18
3 ganger eller mer	15	2	3
Totalt	100	100	100
N	52	798	850

***P<0.00

Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen stemmer godt med inntrykket vi fikk fra telefonintervjuene. Som rapportert tidligere påpekte de fleste foreldrene at de ville tatt kontakt med skolen hvis sønnen eller datteren hadde et sosialt eller faglig problem knyttet til skolen. Når de ikke hadde tatt initiativ til kontakt så langt skyldtes det at de ikke hadde hatt behov for det. På en lignende måte gir foreldrenes svar i spørreskjemaundersøkelsen et inntrykk av at kontaktmønsteret i forhold til skolen endrer seg når det oppstår særskilte behov.

Selv om andelen som har tatt initiativ er betydelig høyere blant foreldre til elever med særskilt tilrettelagt opplæring, er det verd å merke seg at mange også i denne gruppa ikke selv har tatt kontakt med skolen høsten 2002. Hvis vi tenker oss at det i slike tilfeller er et særlig behov for at hjem og skole samarbeider, er inntrykket kanskje ikke så positivt. Selv om vi finner variasjon mellom ulike foreldregrupper er hovedinntrykket at foreldre i relativt liten grad tar kontakt med skolen på eget initiativ. Dette gjelder også når de har bakgrunn fra ikke-vestlige land og/eller er foreldre til elever som mottar ekstra hjelp eller støtte.

3.2 Det kontaktløse samarbeidet

Når mor eller far følger opp elevens skolearbeid og hjelper til med lekser i hjemmet samarbeider han eller hun i praksis med skolen. Vi har undersøkt det kontaktløse samarbeidet mellom hjemmet og de videregående skolene nærmere ved hjelp av ti utsagn om foreldrenes daglige oppfølging av de

unges skolegang. Dette gjaldt utsagn om verdier og holdninger til skole og utdanning. Videre inneholdt spørsmålsbatteriet påstander om oppfølging og støtte i forhold til hjemmearbeid og sosial trivsel på skolen.

Tabell 3.10 – Andelen som er svært eller ganske enig i utsagn om foreldrenes oppfølging av barnas skolegang etter klassetrinn. Prosent.

	Grunn- kurs	Videre- gående kurs	Alle	N
Er opptatt av at min/vår sønn/datter skal gjøre det faglig bra på skolen	99	100	100	851
Er opptatt av at vår sønn/datter skal forstå at skolegang og utdanning er viktig	99	100	99	848
Snakker ofte med sønnen/datteren om hvordan hun/han har det og trives på skolen	98	97	98	850
Oppmuntrer ofte sønnen/datteren vår til å gjøre det bra på skolen	98	97	98	841
Spør ofte hva sønnen/datteren vår har i lekser og hjemmearbeid*	78	72	75	845
Passer på at sønnen/datteren vår gjør leksene sine**	55	45	50	840
Hjelper ofte sønnen/datteren vår med lekser*	34	26	30	846
Snakker sjelden med sønnen/datteren vår om det som foregår på skolen	18	17	18	837
Utrykker ofte at jeg/vi er misfornøyd med hvordan sønnen/datteren vår klarer seg på skolen	12	13	12	846
Utrykker ofte til sønnen/datteren vår at vi er uenige i det som foregår på skolen	7	7	7	845

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Nær alle som deltok i undersøkelsen mener de er opptatt av at sønnen eller datteren gjør det faglig bra på skolen. Samtidig vektlegger langt de fleste at elevene skal forstå at skolegang og utdanning er viktig. Like mange mener de ofte snakker om sosial trivsel og at de oppmuntrer sønnen eller datteren til å gjøre det faglig bra på skolen. I denne sammenheng er det viktig å huske at foreldrenes svar også forteller noe om hvordan de ønsker å framstå. De fleste har ambisjoner om å være gode foreldre og en god forelder bør støtte og oppmuntre eleven i utdanningen. Få foreldre vil derfor si at de ikke bryr seg om barnas skolegang.

Da er det mer stuerent å si at man ikke hjelper til med leksene i videregående. Selv om foreldre flest gir uttrykk for at de synes skolegangen er viktig, er det bare et mindretall som bidrar aktivt til hjemmearbeidet. Tre av fire har krysset av for at de ofte spør om lekser og hjemmearbeid. Litt færre, to av fire, mener de passer på at sønnen eller datteren gjør leksene sine.

Endelig har 30 prosent oppgitt at de ofte hjelper sønnen eller datteren med lekser. Her kan flere faktorer spille inn. Noen foreldre har sannsynligvis ikke den kompetansen som trengs. Andre ganger kan det være slik at de unge ikke ønsker assistanse fra mor eller far.

Når det gjelder oppfølging og kontroll varierer foreldrenes svar noe etter hvilket klassetrinn eleven går i. Litt flere blant foreldre til elever i grunnkurs etterspør og kontrollerer hjemmearbeidet, sammenlignet med foreldre i VK1. Samtidig hjelper 10 prosentpoeng flere blant foreldrene på det laveste trinnet til med lekser. Derimot er det ikke forskjell etter klassetrinn når det gjelder holdninger til skole og utdanning. Mens de positive holdningene til skolen er de samme, kan det dermed se ut som foreldrene trapper ned sitt engasjement i forhold til hjemmearbeidet etter hvert som elevene blir eldre.

Flere av foreldrene vi intervjuet på telefon mente elevene var gamle nok til å ta ansvar for skolearbeidet selv: «Når de (elevene) begynner i videregående så har de gått på skole i mange år. De har lært å jobbe selvstendig og tar ansvar selv. Når de begynner i videregående er det som de begynner å ta mer ansvar. De skjønner det selv» (mor4, sønn VK1). Lignende beskrivelser ble gitt av flere foreldre. Enkelte stilte likevel spørsmål ved om det var lurt å overlate ansvaret fullt og helt til de unge: «Vi har valgt et opplegg der vi har overlatt skolegangen til dem (...). Vi burde kanskje vært mer ivrige til å følge opp, men jeg tror kanskje de har godt av å se at det er deres eget ansvar og ta konsekvensen av det selv» (mor1, sønn grunnkurs). For noen var hjelp til hjemmelekser eller ikke, også et spørsmål om hva de hadde mulighet til å bidra med: «Jeg hjelper ikke til med lekser. Det er over mitt nivå nå. Der klarer jeg ikke å følge opp» (mor5, sønn i grunnkurs).

Foreldrene i vår undersøkelse er jevnt over svært opptatt av elevenes skolegang. Likevel er det få som selv tar initiativ til kontakt med skolen. Sannsynligvis er det ikke et motsetningsforhold her. Foreldre kan godt være opptatt av at elevene skal gjøre det bra og samtidig oppfatte at undervisningen er lærerens domene. Dersom foreldrene oppfatter eget kunnskapsnivå som lavt vil de kanskje avstå fra å engasjere seg aktivt i elevenes skolegang, selv om de oppfatter utdanning som viktig.

3.3 Kontakt mellom foreldrene i klassen

I grunnskolen er foreldre ofte relativt godt kjent med de andre foreldrene. Barna er gjerne rekruttert fra samme geografiske område, noe som medfører naturlige møtepunkter også utenfor skolen. Samtidig har de lært hverandre å kjenne gjennom foreldremøter og andre arrangementer i skolesammenheng.

Når elevene begynner i videregående opplæring er det vanlig at slike bånd brytes opp. Elevene får nye klassekamerater og etter hvert nye venner. Dette innebærer igjen at foreldrene møter mange nye ansikter når de deltar i fellesmøter på skolen. Spørreskjemaet som ble gitt til foreldrene inneholdt sju utsagn om forholdet mellom foreldrene i klassen. Mer spesifikt gjaldt dette utsagn om hvor godt foreldrene kjente hverandre, om de kjente sønnens / datterens medelever og om de diskuterte undervisningen i klassen med de andre mødre og fedrene.

Tabell 3.11 – Oppslutning om utsagn vedrørende kontakten med de andre foreldrene i klassen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Diskuterer ofte hvordan undervisningen er	0	2	29	68	100	736
Diskuterer ofte m/ foreldrene hvordan elevene har det og trives på skolen	1	3	31	65	100	866
Foreldrene gjør mye for å forbedre miljøet i klassen	1	5	31	63	100	855
Snakker ofte med de andre foreldre i klassen	1	6	30	64	100	813
Kontakten mellom foreldrene er svært god	1	7	32	59	100	861
Kjenner foreldrene til de andre elevene i klassen svært godt	1	11	36	53	100	864
Når foreldrene har blitt enige om noe, så følges det opp	2	19	26	54	100	860

Tabell 3.11 gir et relativt entydig inntrykk når det gjelder kontakten mellom foreldre til elever i videregående opplæring. De færreste opplever å ha god kontakt med de andre foreldrene, og kun et fåtall mener foreldrene ofte diskuterer faglige eller sosiale forhold knyttet til klassen. Sammenligner vi med tall fra Nordahls (2000, 2002) undersøkelser i grunnskolen er andelen som opplever at de har relativt god kontakt oppsiktsvekkende mye lavere i videregående. Dette gjaldt mellom 60 og 70 prosent av foreldrene i grunnskolen, mot 8 prosent i videregående opplæring.

Foreldrenes beskrivelse av relasjonen mellom hjem og skole i videregående opplæring gir ikke grunn til å forvente et annet resultat. Det rapporteres om få arrangement, dugnader og lignende der foreldrene trekkes med og jobber i fellesskap. Riktignok har majoriteten vært på foreldremøter. Informasjon fra telefonintervjuene tilsier imidlertid at dette som regel gjelder

ett informasjonsmøte i begynnelsen av skoleåret. For at forholdet mellom foreldre til elever i videregående opplæring skal bli bedre må møtene sannsynligvis være hyppigere og legges opp på en slik måte at foreldrene får mulighet til å bli kjent.

3.4 Erfaringer fra og holdninger til samarbeidet med skolen

Som skissert innledningsvis bør samarbeid mellom hjem og skole på det laveste nivået innebære utveksling av informasjon. Derrest skal foreldrene delta i dialog med skolen og ha innflytelse både når det gjelder enkeltelevers utvikling og forhold som gjelder klassen og skolen generelt. Så langt har vi kun omtalt omfanget av kontakt, ikke innholdet og utbytte av relasjonen mellom hjem og skole. For å undersøke utbyttet av kontakten nærmere inneholdt spørreskjemaet til foreldrene en rekke utsagn om foreldrenes erfaringer. Utsagnene gjaldt blant annet *informasjon* fra skolen, graden av *dialog* og *diskusjon* samt foreldrenes mulighet til *innflytelse* i skolesammenheng.

Informasjonen fra skolen

Om lag halvparten av foreldrene er meget eller ganske enige i at de får for dårlig informasjon fra skolen. Dette gjelder både informasjon om enkelt-elevers skolegang og generelle forhold knyttet til undervisningen. Særlig få oppgir at de er fornøyd med informasjonen om undervisningsopplegget.

Tabell 3.12 – Oppslutning om utsagn vedrørende informasjonen foreldrene får fra skolen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Får ikke tilstrekkelig opplysninger om hvordan sønn/datter trives sosialt på skolen	21	35	26	17	100	855
Skolen har gitt oss for dårlig informasjon om den klassen vår sønn/datter går i	20	33	32	15	100	852
Svært tilfreds med skolens info. om hvordan vår sønn/datter oppfører seg på skolen	8	30	34	28	100	851
Meget fornøyd med den informasjonen skolen gir om sønn/datters faglige utvikling	7	33	39	20	100	859
Blir godt informert om vår sønn/datters undervisningsopplegg	5	28	45	23	100	858

Innledningsvis ble informasjonsformidling definert som en del av samarbeidet mellom hjem og skole, men ikke tilstrekkelig for at vi kan si at det foregår et reelt samarbeid. Når flertallet av foreldrene også er misfornøyd med informasjonen fra skolen kan vi konkludere med at samarbeidet mellom hjem og skole i liten grad fungerer slik det er anbefalt i læreplanverket. Videre er foreldre til elever i videregående opplæring klart mindre fornøyd med informasjonen fra skolen enn foreldre til elever i grunnskolen. I Nordahls grunnskoleundersøkelse fra 2000 oppga hele 80 prosent av foreldrene at de var meget godt informert om undervisningsopplegget. Omtrent like mange var meget fornøyd med opplysningene de fikk om barnets skolefaglige utvikling. Bare om lag en av tre ga uttrykk for at det stemte svært eller ganske godt at de fikk for dårlig informasjon fra skolen. Andelen som uttrykker misnøye var dermed betydelig lavere enn blant foreldre til elever i videregående opplæring.

At over halvparten oppfatter informasjonen fra skolen som utilstrekkelig stemmer dårlig med at få selv har tatt kontakt med lærerne. Det kan være flere mulige forklaringer til dette. Kanskje ønsker foreldrene seg mer informasjon hvis denne var lett tilgjengelig. Slik informasjon er imidlertid ikke så viktig for dem at de aktivt søker flere opplysninger. Som antydning tidligere kan det dessuten se ut til at terskelen for å bry lærerne er høy. En del foreldre unnlater kanskje derfor å ta kontakt når elevene ikke har spesielle problemer. Samtidig kan det at foreldrene synes de får for lite informasjon også være uttrykk for at de ønsker å framstå som «gode foreldre». Foreldre som bryr seg bør sette pris på den informasjonen de får fra skolen og kanskje også etterspørre mer. Undersøkelsen viser imidlertid at foreldrene til elever i videregående opplæring er mindre fornøyd enn foreldre til elever i grunnskolen. Dette gir en pekepinn om at informasjonen til foreldrene objektivt sett er dårligere på det videregående trinnet.

Foreldrenes svar i spørreskjemaet forteller verken hvorfor foreldrene ønsker mer informasjon eller hvilken type informasjon de har behov for. I telefonintervjuene kunne slike tema utforskes nærmere. Flere foreldre ga uttrykk for at de var usikre på hva de skulle forvente: «Jeg vet ikke helt hva jeg synes om den informasjonen jeg får fra skolen. (...) Jeg vet jo ikke hvor mye det er meningen at skal gå til foreldrene av informasjon. Når de er så gamle... så skal de liksom styre litt selv» (far4, sønn grunnkurs). Sitatet ovenfor uttrykker en viss ambivalens i forhold til når de unge er gamle nok til å selv formidle informasjon om skolen til foreldrene. Andre foreldre sa klart i fra om at elever i videregående opplæring kan styre skolegangen selv. Samlet sett speiler informasjonen fra telefonintervjuene ulike holdninger til hvor mye informasjon skolen bør gi foreldrene.

Hva ønsker foreldrene å vite mer om hvis de er misfornøyd med den informasjonen de får i dag? Få av foreldrene vi snakket med på telefon etterlyste mer informasjon om enkeltelevers utvikling. De fleste fortalte at de fikk slike opplysninger fra sønnen eller datteren. Derimot nevnte en del av foreldrene at de kunne tenkte seg mer generell informasjon om undervisningsopplegget, faglige krav og situasjonen i klassen. Et utsagn fra en av mødrene kan tjene som eksempel på dette: «Det kunne vært ok og fått noe mer informasjon om undervisningsopplegget. Jeg kunne blant annet tenke meg å vite mer om hva som forventes av dem faglige. (...) Det kunne være nyttig å få mer informasjon også slik at man kunne komme med mer kvalifiserte spørsmål eller innspill til de unge» (mor1, sønn i VK1). En av fedrene kom dessuten med tips til hvordan informasjonen kunne formidles: «Jeg kunne egentlig tenke meg bedre informasjon. Informasjon mer generelt på klassenivå, om hvordan de føler at det fungerer. Det kunne kanskje vært et informasjonsskriv to ganger i året» (far4, sønn grunnkurs).

Flere foreldre har vært på møter der de har fått informasjon om valg av linjer og fag i videregående opplæring. Mange gir uttrykk for at denne typen kunnskap er viktig. Det gir dem mulighet til å hjelpe og rettlede når viktige valg skal tas: «Det kunne vært fint å ha et bedre grunnlag i forhold til å veilede ham med tanke på valg av fag og videre utdanning... mer informasjon enn det vi får via ham, litt mer objektiv informasjon hadde vært greit» (far4, sønn, grunnkurs). For de av foreldrene som ikke ønsker informasjon om valg av linjer og fag kunne forklaringen være at de ikke hadde behov for det: «Det har vært et møte om valg av fag i videregående. Men vi var ikke der. Det var ikke behov for det. Sønnen vår har visst hva han skulle bli siden han var ti år» (mor2, sønn i grunnkurs).

I løpet av telefonintervjuet ble foreldrene også spurt om de hadde fått informasjon eller vært i samtaler om typiske ungdomsproblemer som rusmiddelbruk, ungdomskriminalitet, skulking eller lignende i skolen. Noen hadde deltatt i slike møter, mens andre ikke hadde slike erfaringer fra videregående opplæring. En av foreldrene som hadde vært på et informasjonsmøte om rusmiddelbruk mente det ga trygghet å vite hvordan situasjonen var på skolen: «Det som var mest interessant var å få vite noe om situasjonen på skolen. Det kan gi trygghet å vite hvordan miljøet på skolen er. Det kan være nyttig å treffe andre foreldre og. Det kunne godt vært flere sånne temamøter» (far4, sønn i grunnkurs). Flere av foreldrene påpekte imidlertid at møter om rusmiddelbruk, skulking og problematferd passer bedre på ungdomsskolen: «Det er greit at de har sånne møter på ungdomsskolen for foreldrene, men jeg tror ikke det er noen vits i videregående. (...) Når de går i videregående da er de så gamle at da er grunnlaget lagt. Det har ikke så

mye betydning hva foreldrene sier» (mor5, sønn i grunnkurs). En annen mor mener de har fått tilstrekkelig informasjon om slike emner i løpet av ungdomsskolen: «Men det var mye informasjon om slikt (typiske ungdomsproblemer) på ungdomsskolen. Vi har liksom fått nok av det» (mor2, sønn, grunnkurs).

Samlet tyder foreldrenes svar i spørreskjemaet på at informasjonen fra skolen er særlig dårlig når det gjelder sønnens eller datterens undervisningsopplegg. Foreldrene vi intervjuet på telefon oppga i tråd med dette at de først og fremst ønsker mer informasjon om hva det undervises i, faglige krav og valg av linjer og fag videre. Opplysninger om egen sønn eller datters utvikling mente de å få i tilstrekkelig grad fra elevene. Informasjon om enkelt-elever var først og fremst nyttig hvis sønnen eller datteren hadde spesielle problem. Av enkelte framstilles et slikt behov som synonymt med at eleven har problemer. Det å ønske seg generell informasjon om skolen og videregående opplæring virker i mindre grad stigmatiserende.

Diskusjon og dialog

Videre skulle foreldrene ta stilling til tre utsagn om graden av diskusjon og dialog med skolen eller lærerne. Bare 4 prosent blant foreldrene mener de ofte diskuterer måten det undervises på med lærerne. Som antatt tidligere fungerer konferansetimer og foreldremøter i liten grad som arena for pedagogiske diskusjoner. Et klart mindretall (20 prosent) blant foreldrene mener slike møter ofte brukes til å diskutere hva som fører til best læring for elevene.

Tabell 3.13 – Oppslutning om utsagn vedrørende faktisk omfang av dialog og diskusjon. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
I foreldremøter/ konferansetimer diskuterer vi ofte hva som fører til best læring for elevene	3	17	38	42	100	824
Diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer	1	3	26	70	100	861
Tør ikke si hva vi mener om lærerne av frykt for at dette skal gå ut over eleven	4	10	37	49	100	845

Det er ikke slik for flertallet av foreldrene at de lar være å ta opp ting med lærerne og skolen fordi de er redde for at det skal gå ut over elevene. Bare 14 prosent har sagt seg enig i dette utsagnet. Selv om fenomenet er lite utbredt, må det regnes som en svært uheldig situasjon for de foreldrene det

gjelder. Sannsynligvis er dette uttrykk for en strek misnøye med elevens lærere.

Utsagnene ovenfor beskriver graden av diskusjon og dialog, men sier mindre om hva foreldrene ønsker seg på dette punktet. Tabell 3.14 nedenfor gir mer informasjon om dette.

Tabell 3.14 – Oppslutning om normativt utsagn vedrørende dialog/diskusjon med skolen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Bli i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om vår sønn/datters sosiale utvikling	25	37	24	13	100	852

Hele 62 prosent mener de i altfor liten grad blir trukket inn i diskusjoner når det gjelder sønnen eller datterens sosiale utvikling. Indirekte gir foreldrene dermed uttrykk for at de ønsker mer dialog, i hvert fall når det gjelder deres eget avkom og hans eller hennes sosiale utvikling. Igjen kan det imidlertid diskuteres hvor dypt misnøyen egentlig stikker. Graden av dialog er i utgangspunktet liten. Som nevnt tidligere vil mange foreldre oppfatte at «den gode forelder» i skolesammenheng er en engasjerte forelder. De ønsker derfor å framstå som engasjerte

Også når det gjelder diskusjon og dialog med skolen, er det færre foreldre som har erfaringer med dette i videregående opplæring enn i ungdomsskolen. Om lag dobbelt så mange foreldre i videregående, sammenlignet med grunnskolen, mener det stemmer meget eller ganske godt at de i altfor liten grad blir trukket inn i diskusjoner om elevenes sosiale utvikling. Samtidig er det 16 prosentpoeng flere blant foreldrene i grunnskolen som mener det stemmer at de ofte diskuterer måten det undervises på og hva elevene lærer.

Hvilke tanker gjør foreldrene seg om hvor og i hvilke situasjoner dialog med skolen bør finne sted? En av foreldrene vi snakket med på telefon mente tradisjonelle foreldremøter var et godt alternativ: «Det hadde vært fint om det gikk an å diskutere litt mer. Jeg tror likevel foreldremøter er den beste arenaen. Da kan man stå litt mer sammen. Man kan gjøre det på egen hånd også, ved å snakke med lærerne» (mor3, datter i grunnskolen). Denne moren mente dessuten at kjennskap til de andre foreldrene i klassen var en forutsetning for at det kunne oppstå diskusjon på foreldremøtene. En av fedrene ga uttrykk for at han ønsket seg et allmøte noe lignende foreldrerådet i grunnskolen: «Det hadde imidlertid vært en fordel i videregående

med et råd der man spurte foresatte om ting som hadde med elevene å gjøre. Et allmøte to ganger i året. Så kunne man tatt opp en del temaer som er viktige for skolen» (far3, sønn i grunnkurs).

De to sitatene ovenfor viser til situasjoner der flere foreldre er samlet. Dialog og diskusjon med skolen kan også omhandle enkeltforeldres relasjon til lærere. Flere av foreldrene vi intervjuet på telefon bemerket at en god dialog først og fremst ville være viktig hvis det oppsto spesielle behov. En av fedrene ga denne beskrivelsen av hvordan samarbeidet mellom foreldre og lærere burde fungere hvis eleven hadde problemer knyttet til skolen: «Så kan man kanskje i fellesskap analysere hva som er mulige forklaringer og løsninger (...). Det kan bli en dialog der begge parter kan komme med innspill som er positive for elevene. Det kan bidra til en del trygghet for foreldrene» (far2, sønn i grunnkurs).

Ved bruk av konferansetimer legger skolen til rette for at foreldrene kan komme i dialog med sønnens eller datterens lærere. Her har de i prinsippet mulighet til å diskutere elevenes faglige og sosiale utvikling, og de kan ta opp eventuelle problemer knyttet til skolen. Spørsmålet er imidlertid om møtene fungerer slik i praksis. En av mødrene vi snakket med mente tiden som var satt av til hvert enkelt møte var knapp og at det derfor var lite rom for dialog: «Konferansetimer er jo bare 25 minutter. Da rekker man knapt å snakke om det læreren ønsker å formidle» (mor3, datter i grunnkurs).

Samlet tyder foreldrenes svar på at svært få foreldre opplever at de er i diskusjoner om pedagogiske prioriteringer med lærerne. I foreldremøter og konferansetimer legges det i liten grad opp til dialog om hva som fører til best læring for elevene. Når foreldrene skal komme med forslag om hvordan denne situasjonen kan endres, referer de i stor grad til erfaringer fra ungdomsskolen. Noen ønsker seg hyppigere og mer intime foreldremøter, mens andre kan tenke seg et foreldreråd i videregående opplæring. Lengre og flere konferansetimer var andre tiltak som ble foreslått.

Innflytelse

Fire av utsagnene omhandlet foreldrenes mulighet til medvirkning i skolen. Som det framgår av tabell 3.15 opplever foreldre flest at de har lite å si i videregående opplæring. Bare 5 prosent er enige at de har stor innflytelse på hva elevene lærer i skolen og hvordan det undervises. Det er urealistisk å tenke seg at alle foreldre skulle være enig i dette utsagnet. Foreldre har ulike meninger som hvordan undervisningen skal legges opp og alle kan ikke få det som de vil. Samtidig legger lovverk og læreplaner klare føringer for praksisen i de videregående skolene. Det er imidlertid også bare 19 prosent

som mener lærerne i stor grad tar hensyn til deres synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse, mens kun 11 prosent opplever at de har innvirkning på normer og regler i skolen.

Tabell 3.15 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes innflytelse i skolen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Vi har generelt stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen	9	26	40	25	100	845
Lærerne tar i stor grad hensyn til våre synspunkter om sosial utvikling/oppdragelse	3	16	41	40	100	812
Har stor innflytelse på hva barna lærer på skolen og hvordan det undervises	2	3	20	74	100	857
Som foreldre har vi stor innflytelse på normer og regler i skolen	2	9	40	48	100	844

De tre nederste utsagnene gjelder foreldrenes forhold til skolen. Det øverste omtaler derimot foreldrenes generelle innflytelse på elevens utvikling og læring i skolen. Foreldrene svar viser ikke uventet at flere tror de har innflytelse når det gjelder deres egen sønn eller datter, enn når det gjelder skolens praksis generelt. Det er likevel verd å merke seg at flertallet er uenige også i dette utsagnet. De fleste gir dermed uttrykk for at elevenes utbytte av skolegangen i stor grad er utenfor deres kontroll.

Sammenlignet med foreldre i grunnskolen opplever foreldre til elever i videregående opplæring ikke uventet at de har noe mindre innflytelse (Nordahls 2000). 13 prosent av grunnskoleforeldrene mener de har stor innflytelse på hva barna lærer og hvordan det undervises. Dette er 7 prosentpoeng flere enn foreldrene i vår undersøkelse. Samtidig har 34 prosent i grunnskolen krysset av for at de har innflytelse på normer og regler, mot 11 prosent blant foreldre til elever i videregående opplæring.

Utsagnene ovenfor beskriver tilstanden slik den er i dag og sier mindre om hva foreldrene ønsker seg, samt hvorfor eller i hvilke situasjoner de kunne tenke seg mer innflytelse. I telefonintervjuene ble foreldrene bedt om å utdype hvorvidt de ønsket formell innflytelse i videregående opplæring. Noen ønsket større grad av formell innflytelse: «Jeg synes egentlig det burde være formelle samarbeidsutvalg i videregående. Det er viktig for de yngste elevene. (...) De går jo ikke akkurat på en høyskole heller» (far1, sønn i

grunnkurs). Andre mente slike ordninger var unødvendige i videregående opplæring: «Jeg synes det er greit at foreldrene ikke har formelle verv. Jeg tror elevene kan være med å styre selv. (...) Elevene i videregående er gamle nok til å ta det selv» (far4, sønn i grunnkurs). Igjen dukker fraværet av behov fram som argument: «Jeg savner ikke mer innflytelse som forelder. Det har vel først og fremst med at det ikke har vært noe problem. (...) Jeg regner med at det er folk med faglige kvalifikasjoner. Det er jo deres jobb. Jeg har ikke noe behov for å overprøve dem. Jeg forventer bare at de tar kontakt i saker som gjelder mine egne barn og at det er mulig å få til et samarbeid hvis det er et problem» (mor1, sønn VK1).

I flere av utsagnene brukes elevenes alder som begrunnelse. Far nummer to mener at elever i videregående er gamle nok til å forvalte retten til medinnflytelse i skolen. Han hører dermed til de av foreldrene som synes elevens rett til selvstendighet er viktigere enn foreldrenes innflytelse i skolen. Flere foreldre ga på en lignende måte uttrykk for at de ikke ønsket større foreldreengasjement i videregående opplæring. Begrunnelsen var at elever i videregående må lære å ta ansvar selv. Her kommer forestillinger om hvordan foreldrerollen bør utøves til syne. Når elevene har blitt så gamle at de går i videregående opplæring må de få styre kontakten med skolen selv. De unge bør lære seg å ta ansvar og se konsekvensene av sine egne handlinger.

Er det nødvendigvis et motsetningsforhold mellom elevenes selvstendighet og foreldrenes mulighet til å medvirke i videregående opplæring? Det er ikke gitt at foreldreinnflytelse går på bekostning av elevenes mulighet til innflytelse. En av mødrene mente motsatt at formelle organer for samarbeid mellom hjem og skole var nyttig fordi det ga foreldrene mulighet til å støtte opp om saker som var viktige for elevene: «Jeg har erfaring med det fra ungdomsskolen. Det var særlig fint fordi vi samarbeidet med elevene. Vi (foreldrene) kan få innsikt i hva de unge har behov for i skolesammenheng. Gjennom deltagelse kan vi støtte elevene mer» (mor3, datter i grunnkurs).

Kunnskap og konsensus

I tillegg til utsagnene om informasjon, dialog og innflytelse skulle foreldrene ta stilling til flere påstander om hvor god kjennskap de hadde til videregående opplæring og om de opplevde et verdifelleskap med skolen. Dette er forhold som kan tenkes å ha betydning for samarbeidet mellom hjem og skole i videregående opplæring.

Kunnskap

Når mange foreldre mener de får for lite informasjon fra skolen er det nærliggende å tenke seg at de også opplever å ha for dårlig kjennskap til elevenes skolehverdag. I vår undersøkelse har nær halvparten av foreldrene krysset av for at det stemmer meget eller ganske godt at de har god kjennskap til lovverk og læreplaner, og 40 prosent mener de har god kjennskap til lærerbøkene (tabell 3.16). Et knapt flertall er uenig i dette. Videre har 45 prosent krysset av for at dårlig kjennskap til skolen og lærerne hindrer dem i å si i fra i skolesammenheng. Få av foreldrene vi snakket med på telefon nevnte manglende kunnskap når de skulle forklare hvorfor de ikke selv hadde tatt initiativ til samtaler med lærerne. Bare en av foreldrene brukte kompetanse som forklaring på at hun ikke ønsket større innflytelse i videregående opplæring. «Det er mye som foreldrene ikke har kompetanse til å delta i, som valg av skolebøker for eksempel» (mor4, sønn i VK1).

Tabell 3.16 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes kunnskap om videregående opplæring. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Har god kjennskap til lovverket og læreplanene for skolen	13	36	37	14	100	848
God kjennskap til innholdet i de lærebøkene som vår sønn/datter bruker	6	34	44	17	100	854
Har så dårlig kjennskap til skolen/lærerne at vi ikke involverer oss/sier i fra når uenige	12	33	35	20	100	838

Undersøkelsen inneholdt også et mer normativt utsagn om foreldrenes kunnskap (tabell 3.17). I overkant av 70 prosent mener det stemmer meget eller ganske godt at de vet *alt for* lite om lærerne. Videre gir nær 80 prosent uttrykk for at de er usikre på hvilke forventningene skolen har når det gjelder samarbeid. Igjen kan det tenkes at normen om «den gode forelder» påvirker respondentenes svar. Mødre og fedre som vil framstå som gode foreldrene føler kanskje at de bør ønske å vite mer om avkommets lærere. Samtidig vet vi at kontakten mellom foreldre og lærere faktisk er svært sporadisk. Med et kontaktmønster som skissert ovenfor, skal foreldrene ikke ha veldig høye krav til kjennskap før de kan si seg enige i at de vet *for lite*.

Tabell 3.17 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes kunnskap om videregående opplæring. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Vet alt for lite om de lærerne vår sønn/datter har på skolen	33	40	21	6	100	868
Usikre på forventningene skolen har til oss når det gjelder samarbeid med skolen	29	49	16	6	100	853

Sammenlignet med resultater fra grunnskolen gir foreldrene i vår undersøkelse uttrykk for at de har mindre kunnskap. Mens 38 prosent av foreldrene i grunnskolen mener de vet for lite om lærerne barna har på skolen, gjelder dette i overkant av 70 prosent i videregående opplæring (Nordahl 2000). Andelen som mener de har god kjennskap til planer og lover er også lavere blant foreldre til elever i videregående opplæring (49 prosent) enn foreldre i grunnskolen (63 prosent). Selv om flertallet ikke mener manglende kjennskap hindrer dem i å involvere seg, utgjør denne andelen likevel hele 35 prosentpoeng flere i videregående opplæring enn i grunnskolen. Sannsynligvis skyldes dette at foreldrene jevnt over har dårligere kjennskap både til lærere og undervisningsopplegg i videregående.

Verdifelleskap

Foreldre flest er relativt enige i skolens normer og regler. Et klart flertall mener også at regler og normer på skolen er i samsvar med regler og normer i hjemmet. Videre er det bare et lite mindretall (11 prosent) som opplever at det faglige nivået i undervisningen er for høyt. Inntrykket fra videregående opplæring stemmer godt med grunnskoleforeldres opplevelser. I grunnskolen har 91 prosent krysset av for at de er enige med lærerne om normer og regler (Nordahl 2000). Også informasjonene fra telefonintervjuene gir inntrykk av at foreldre flest er fornøyd med skolen og støtter deres praksis i dag. Utsagn fra to av foreldrene kan illustrere dette: «Jeg har generelt et positivt inntrykk av skolen, av lærerne og av fagene» (far4, sønn i grunnskurs). «Jeg synes skolen stort sett jobber bra og gjør det beste ut av det. De ser ut til å ta sitt ansvar alvorlig» (mor1, sønn VK1).

Tabell 3.18 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes verdifelleskap med skolen. Prosentar.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Er enige med lærerne om normer og regler i skolen og klassen	19	58	14	8	100	804
Regler/normer i skolen/klassen er i samsvar med regler/normer hjemme	11	64	16	9	100	777
Har god kontakt med vår sønn/datters lærer	4	16	39	41	100	866
Mener det faglige nivået i undervisningen er for høyt	3	8	56	33	100	799

Til tross for høy grad av verdifelleskap opplever de færreste å ha god kontakt med lærerne. Som det framgår av tabell 3.18 ovenfor mener kun en av fem at de har god kontakt med sønnen eller datterens lærere. For noen foreldre oppleves dette som problematisk: «Jeg har ikke en gang hilst på noen av lærerne til sønnen min. Jeg vet ikke hvem de er. Det synes jeg er galt, for de er ikke voksne ennå» (far1, sønn i grunnkurs).

Deltagelse, informasjon, konsensus og kunnskap

Flere av utsagnene om foreldrenes erfaringer fra samarbeidet med skolen omhandler lignende temaer. I de to foregående avsnittene er utsagnene fordelt på fem grupper etter en substansiell vurdering av hvilke typer utsagn som tematisk hører sammen. I tillegg til en substansiell vurdering kan sammenhengen mellom de ulike utsagnene undersøkes empirisk ved hjelp av en faktoranalyse. Faktoranalysen lager da grupper av utsagn (faktorer) med utgangspunkt i hvilke utsagn som relativt sett besvares på en liknende måte av en og samme person. Vedleggstabell 2.5 (vedlegg 2) viser resultatet av en firefaktorløsning der 16 av utsagnene fra spørreskjemaet inngår.

Korrelasjonen mellom utsagnene i hver av de fire faktorene er relativt høy. Den gjennomsnittlige oppslutningen om de ulike utsagnene som inngår i hver faktor kan derfor brukes som mål på foreldrenes erfaringer. Vi har laget fire gjennomsnittsmål der det første sier noe om graden av *deltagelse/innflytelse* foreldrene opplever at de har i skolen. Det andre skal uttrykke *hvor godt informert* foreldrene blir samlet sett. De to siste samlemålene forteller henholdsvis om foreldrene opplever et *verdifelleskap* med skolen og hvorvidt de har god *kunnskap* om videregående opplæring eller ikke.

Figur 3.1 – Liste over utsagnene som inngår i hvert av de fire samlemålene.

Deltagelse og innflytelse	1. Har stor innflytelse på hva barna lærer på skolen og hvordan det undervises 2. Som foreldre har vi stor innflytelse på normer og regler i skolen 3. I foreldremøter og i konferansetimer diskuterer vi ofte hva som fører til best læring for elevene 4. Diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer 5. Lærerne tar i stor grad hensyn til mine/våre synspunkter om sosial utvikling/oppdragelsen 6. Vi har generelt stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen <p style="text-align: right;"><i>Alpha = 0,77</i></p>
Informasjon	7. Skolen har gitt oss for dårlig informasjon om den klassen vår sønn/datter går i 8. Vet alt for lite om de lærerne vår sønn/datter har på skolen 9. Får ikke tilstrekkelig opplysninger om hvordan vår sønn/datter har det/trives sosialt på skolen 10. Er meget fornøyd med den informasjonen skolen gir om vår sønn/datters faglige utvikling 11. Blir godt informert om vår sønn/datters undervisningsopplegg 12. Er svært tilfreds med skolens informasjon om hvordan vår sønn/datter oppfører seg på skolen <p style="text-align: right;"><i>Alpha = 0,83</i></p>
Konsensus	13. Regler og normer på skolen og i klassen er i samsvar med regler og normer vi har hjemme 14. Er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen <p style="text-align: right;"><i>Alpha = 0,61</i></p>
Kunnskap	15. Har god kjennskap til innholdet i de lærebøkene vår sønn/datter bruker på skolen 16. Har god kjennskap til lovverket og læreplanene for skolen <p style="text-align: right;"><i>Alpha = 0,67</i></p>

Til bruk i de fire samlemålene er hvert enkelt utsagn kodet slik at et tall nær 1 gir uttrykk for at foreldrene opplever at de deltar i liten grad, får dårlig informasjon, opplever en verdikonflikt med skolen eller vet lite om videregående opplæring. En verdi nær 4 forteller derimot at de henholdsvis er aktive deltagere, opplever informasjonen fra skolen som god, slutter opp om skolens verdsettelse eller har godt kjennskap til utdanningssystemet.

Tabell 3.19 – Oppslutning (1–4) om de fire samlemålene. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Deltagelse	Informasjon	Konsensus	Kunnskap
Gjennomsnitt	1,69	2,24	2,82	2,38
Standard avvik	0,52	0,67	0,69	0,72
N	862	869	819	856

Vi kan videre tenke oss at en verdi tilsvarende 2,5 gir uttrykk for at foreldrene gjennomsnittlig har en nøytral holdning til det temaet hvert enkelt

samlemål representerer. Når betegnelsen nøytral brukes i denne sammenheng menes det ikke at en slik skåre er normal eller ønskelig. Eksempelvis er gjennomsnittet for foreldrenes skåre på samlemålet for konsensus med skolen 2,82. Det vanlige er altså at foreldrene uttrykker en viss grad av konsensus med skolen, ikke at de har en nøytral holdning til dette.

Tabell 3.20 – Bivariat korrelasjon⁸ mellom de 4 samlemålene på foreldrenes erfaringer med samarbeidet.

	Deltagelse	Informasjon	Konsensus
Informasjon			
Pearson Correlation	0,47**		
N	862		
Konsensus			
Pearson Correlation	0,26**	0,38**	
N	819	819	
Kunnskap			
Pearson Correlation	0,20**	0,23**	0,23**
N	859	859	818

**p<0,001

I tabell 3.20 presenteres sammenhengen mellom de fire samlemålene. Korrelasjonsanalysen viser først og fremst en sammenheng mellom hvor mye informasjon foreldrene opplever at de får fra skolen og graden av aktiv deltagelse. Foreldre som synes de får god informasjon fra skolen, mener oftere enn andre at de har innflytelse og deltar i dialog med lærerne. Både når det gjelder målet for konsensus og for kunnskap er korrelasjonen til graden av opplevd deltagelse lavere. Slik kan det se ut som foreldrenes deltagelse i samarbeidet med skolen i mindre grad er knyttet til kunnskap om og opplevelsen av et verdifelleskap, enn graden av informasjon de får fra skolen. Korrelasjonsanalysen sier imidlertid ikke noe om årsaksforhold. Vi kan derfor ikke ut fra denne analysen hevde at god informering fører til høy grad av opplevd foreldredeltagelse. Det kan like gjerne være slik at foreldre som er i dialog og opplever at de har innflytelse, også har større tilgang på informasjon og er mer positivt innstilt til skolen enn foreldre flest.

⁸ Positive sammenhenger eller korrelasjoner uttrykkes i verdier > 0. En verdi lik 0 forteller at det ikke er sammenheng, mens en verdi lik 1 representerer en perfekt sammenheng. Ofte regnes sammenhenger over .30 som interessante sammenhenger med en viss styrke.

Kontaktform og erfaringer fra samarbeidet

Variere foreldrenes erfaringer og beskrivelser av samarbeidet med skolen etter hvilke typer kontakt de har hatt med skolen høsten 2002? Et slikt spørsmål kan undersøkes nærmere ved å sammenligne foreldrenes gjennomsnittsskåre i forhold til samlemålene for deltagelse, informasjon, konsensus og kunnskap etter hvilken type kontakt de har hatt med skolen høsten 2002. Tabell 3.21 nedenfor inkluderer kun kontaktformer som mer enn en av ti blant foreldrene har deltatt i.

Tabell 3.21 – Gjennomsnittlig oppslutning (1–4) om ulike samlemål etter om foreldrene har kontakt med skolen på ulike måter eller ikke høsten 2002.

	Deltagelse	Informasjon	Konsensus	Kunnskap	N
Foreldremøte					
ja	1,73**	2,35***	2,92***	2,44**	552-574
nei	1,59	1,98	2,57	2,26	229-250
Konferansetime					
ja	1,82***	2,43***	2,90*	2,40	301-310
nei	1,60	2,08	2,77	2,37	436-472
Telefon (ringt/oppringt)					
ja	1,81**	2,32*	2,77	2,44	137-145
nei	1,65	2,19	2,83	2,35	570-603

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Deltagere på foreldremøter skårer særlig høyt når det gjelder konsensus og kunnskap. Det kan se ut som foreldrene som i størst grad føler et verdifelleskap med skolen er de som oftest stiller på slike møter. Samtidig har de relativt god kjennskap til videregående opplæring. Dette stemmer godt med at flest høyt utdannende oppgir at de har vært på foreldremøter høsten 2002. Foreldremøter ser slik i særlig grad ut til å passe for ressurssterke foreldre som er positivt innstilt til skolen.

Samlet ser konferansetimer ut til å gi det største utbytte når det gjelder informasjon fra skolen. Som kjent inneholder samlemålet for informasjon både utsagn om enkeltelever og undervisningen generelt. Informasjon om og diskusjon rundt enkeltelever vil som regel ikke være tilgjengelig på fellesmøter og krever sannsynligvis møter på tomannshånd. Foreldre som har vært i konferansetimer gir dessuten uttrykk for at de har mer til felles med skolen enn foreldre som ikke har vært i slike møter. Samtidig rapporterer de om større grad av innflytelse og dialog enn foreldre som ikke har hatt denne typen kontakt med sønnen eller datterens lærere.

Telefonkontakt med skolen er i mindre grad knyttet til opplevelsen av et verdifelleskap. Foreldre som har ringt eller blitt oppringt av skolen skårer lavere på samlemålet for konsensus enn foreldre som ikke har hatt slik kontakt. Forskjellen mellom foreldre som har hatt telefonkontakt med skole og foreldre som ikke har det er imidlertid ikke signifikant på et 5 prosentnivå. Her aner vi kanskje likevel konturene av en kontaktform preget av flere motsetninger mellom lærere og foreldre, enn det som er tilfellet i foreldremøter og konferansetimer. Fra foreldrenes beskrivelser vet vi at de fleste først ville ringt opp skolen hvis sønnen eller datteren hadde spesielle behov. Det er videre nærliggende å tenke seg at lærerne også først ringer opp foreldre når elevene lager problemer eller har spesielle behov knyttet til undervisningen.

Ulik bakgrunn – ulike erfaringer og holdninger?

Det er nærliggende å tenke seg at opplevelsen av innflytelse og deltagelse vil variere avhengig av ulike bakgrunnskjenntegn ved foreldrene. Hvem opplever lavest grad av deltagelse? Hvem er mest fornøyd med informasjonen fra skolen? I de følgende avsnittene skal slike og andre spørsmål undersøkes nærmere.

Hvem opplever at de deltar minst?

Foreldrene i vår undersøkelsen er gjennomgående mer negative enn positive til graden av deltagelse i skolen. Hvilke grupper blant foreldrene gir uttrykk for minst deltagelse og innflytelse i sønnens eller datterens utdanning på videregående nivå?

Tabell 3.22 – Foreldrenes gjennomsnittlige skåre på samlemålet for deltagelse etter foreldrenes utdanningsnivå og fødeland samt om eleven mottar spesialundervisning eller ikke.

Utdanningsnivå til den av foreldrene som svarer***	Gjennomsnitt	Standard avvik	N
Grunnskole	1,88	0,60	82
Videregående	1,71	0,51	285
Høyskole/universitet	1,61	0,46	419
Mottar for tiden spesialundervisning***			
Ja	2,07	0,67	53
Nei	1,66	0,50	794
Fødeland til den av foreldrene som svarer***			
Norge	1,66	0,49	736
Ikke-vestlige land	2,23	0,63	44

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Verken hvem ungdommene bor sammen med, foreldrenes opplevelse av ungdommenes prestasjonsnivå, hvilket klassetrinn de går i eller kjønnet til den som svarer ser ut til å ha særlig betydning for foreldrenes erfaringer på dette punktet. Riktignok opplever foreldre som mener sønnen eller datteren presterer dårligere enn gjennomsnittet noe høyere grad av deltagelse enn foreldre flest. Disse er imidlertid få i tallet (23) og sammenhengen er ikke signifikant. Foreldre til elever som mottar spesialundervisning skiller seg imidlertid betydelig fra foreldre til elever som ikke gjør det. Disse foreldrene oppgir oftere at de har innflytelse og deltar i dialog med sønnen eller datterens lærere.

I likhet med foreldre til elever som mottar spesialundervisning, opplever foreldre med ikke-vestlig bakgrunn større grad av deltagelse enn foreldre flest. Sagt på en annen måte er de samlet sett noe oftere enig i at de har innflytelse eller er i dialog med skolen. En nærmere analyse av foreldrenes skåre på de seks utsagnene som inngår i samlemålet for deltagelse viser at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn særlig er mer enige i utsagn som omhandler graden av innflytelse de som foreldre har over sønnen eller datterens skolegang. De skiller seg mindre fra foreldre med norsk bakgrunn når det gjelder dialog og diskusjon med læreren. I denne sammenheng kan det tenkes at ulike foreldreskapsnormer har betydning. Mens majoritetsforeldre anerkjenner normen om selvstendighet for elever i videregående opplæring, er det mulig at innvandrerforeldre jevnt over mener foreldrene bør ha større innflytelse også på dette trinnet.

Mer overraskende er det kanskje at foreldre med utdanning fra universitet eller høyskole gir uttrykk for lavere grad av deltagelse enn foreldre med utdanning på et lavere nivå. Kanskje rapporterer de om lite dialog og innflytelse fordi de i større grad forventer å bli tatt med på råd. En annen forklaring kan være at høyt utdannede foreldre jevnt over har barn som finner seg bedre til rette i videregående opplæring, og at de derfor sjelden har behov for å øve innflytelse eller gå i dialog med lærerne.

Samlet ser det ut til at foreldre som opplever liten grad av deltagelse oftere har norsk bakgrunn og utdanning på høyskole- eller universitetsnivå. De er videre relativt sjeldnere foreldre til elever som mottar spesialundervisning. De representerer dermed det store flertallet av foreldre. Noen grupper skiller seg positivt ut ved at de rapporterer om større grad av deltagelse. Det er likevel verd å nevne at heller ikke foreldre til elever som mottar spesialundervisning eller som har ikke-vestlig bakgrunn opplever at de er i dialog eller har innflytelse i særlig stor grad.

Hvem er mest fornøyd med informasjonen fra skolen?

Heller ikke når det gjelder informasjon fra skolen har det betydning hvem ungdommene bor sammen med eller hvilket klassetrinn de går i. Det er ingen forskjell mellom foreldre med høy og lav utdanning.

Derimot er foreldre født i et ikke-vestlig land samlet sett litt mer fornøyd med informasjonen de får om undervisningsopplegget og om sønnen eller datterens faglige utvikling, enn foreldre med norsk bakgrunn. Også når det gjelder informasjonen fra skolen er foreldre til elever som for tiden mottar ekstra hjelp og støtte i undervisningen mer positivt innstilt enn de resterende. Som vist tidligere har disse foreldrene oftest deltatt i en-til-en kontakt med lærerne. Ved hyppigere og mer personlig kontakt er det nærliggende å tenke seg at de får mer informasjon både om undervisningsopplegget generelt og elevenes utvikling spesielt. En del av disse møtene dreier seg sannsynligvis om tilrettelegging av opplæring for enkeltelever.

Tabell 3.23 – Foreldrenes gjennomsnittlige skåre på samlemålet for hvor fornøyd foreldrene er med informasjonen fra skolen etter utdanningsnivå, fødeland og særskilt tilrettelagt undervisning.

	Gjennomsnitt	Standard avvik	N
Kjønn*			
Mor	2,18	0,66	606
Far	2,32	0,65	208
Fødeland til den av foreldrene som svarer*			
Norge	2,20	0,66	740
Ikke-vestlige land	2,39	0,65	44
Elever får særskilt tilrettelagt undervisn.**			
Ja	2,49	0,60	53
Nei	2,22	0,67	799
Faglige prestasjoner***			
Flinkere	2,36	0,68	385
Gjennomsnittlig	2,14	0,64	455
Mindre flink	2,22	0,74	23

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Endelig er foreldre som mener sønnen eller datteren presterer bedre enn gjennomsnittet mer fornøyd med informasjonen fra skolen enn foreldre til elever som presterer middels eller dårligere. Behovet for informasjon fra skolen er kanskje størst når alt ikke går som det skal. I situasjoner der elevene presterer godt får de ofte opplysninger om dette fra elevene. De har derfor mindre behov for at skolen formidler slik informasjon. Igjen blir det

imidlertid viktig å påpeke at heller ikke foreldre til elever som presterer godt uttrykker at de er særlig fornøyd med den generelle informasjonen fra skolen. Selv om det er signifikante forskjeller i tabell 3.23, er gjennomsnittstallene for de ulike gruppene relativt like sett i forhold til standardavviket.

Alle slutter opp om skolens regler og normer

Som vist tidligere er de fleste foreldre mer enige enn uenige i skolens regler og normer. Igjen har vi undersøkt ulike grupper av foreldre nærmere med hensyn til kjønn, utdanningsnivå, fødeland og familiesammensetning. Når det gjelder graden av opplevd verdifelleskap med skolen er det ingen særlig forskjell mellom foreldre med ulike kjennetegn på disse fire variablene. Det er heller ikke slik at foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning har andre holdninger til skolens normer og regler enn foreldre til elever som ikke får ekstra hjelp.

Størst kunnskap blant foreldre med norsk bakgrunn og høy utdanning

To grupper skiller seg ut når det gjelder kjennskap til læreplaner, lovverk og lærebøker. Ikke uventet uttrykker foreldre som selv har utdanning på høyskole eller universitetsnivå noe oftere enn foreldre med lavere utdanning god kjennskap til videregående opplæring. Samtidig er det slik at foreldre født i et ikke-vestlig land skårer noe lavere på samlemålet for kunnskap enn foreldre med norsk bakgrunn.

Tabell 3.24 – Foreldrenes gjennomsnittlige skåre på samlemålet for kunnskap etter utdanningsnivå og fødeland.

	Gjennomsnitt	Standard avvik	N
Utdanningsnivå til den av foreldrene som svarer***			
Grunnskole	2,27	0,78	81
Videregående	2,19	0,72	285
Høyskole/universitet	2,51	0,68	418
Fødeland til den av foreldrene som svarer**			
Norge	2,38	0,72	733
Ikke-vestlige land	2,05	0,75	44

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Det er nærliggende å tenke seg at kunnskap har betydning for kontakt og samarbeid med skolen. Forskjellene mellom foreldre med ulik bakgrunn er imidlertid små både når det gjelde utdanningsnivå og fødeland. Hoved-

inntrykket blir derfor at foreldre flest ikke gir uttrykk for spesielt høy kjennskap til videregående opplæring.

Oppsummering

Samlet sett har foreldrene i vår undersøkelse en relativt nøytral holdning til informasjonen fra skolen. Om lag halvparten av foreldrene er misfornøyde med opplysningene de får fra skolen. Særlig gjelder dette informasjon om undervisningsopplegget. Som nevnt tidligere er det imidlertid ikke gitt at alle foreldre ønsker mer informasjon. Noen foreldre synes at elevene er gamle nok til å styre informasjonsflyten selv. Andre er usikre på hva de skal forvente seg av skolen. Få blant de foreldrene vi intervjuet på telefon ga dessuten uttrykk for at de ønsker mer informasjon om sønnen eller datterens faglige prestasjoner. Dette fikk de opplysninger om via de unge. Derimot ville noen vite mer om undervisningsopplegget, faglige krav og situasjonen i klassen generelt. Ønsker om informasjon knyttes i stor grad til opplevelsen av et behov.

Det er videre slik at majoriteten av foreldrene i undersøkelsen rapporterer om relativt lav grad av innflytelse og deltagelse i forhold til sønnen eller datterens opplæring. Dette kommer til uttrykk både i foreldrenes beskrivelse av kontakten med skolen og i erfaringer fra samarbeidet med skolen. De færreste har selv vært med å påvirke undervisningsopplegg, normer eller regler i skolen. Igjen kan det være delte meninger om hvor mye foreldrene egentlig bør ha å si i videregående opplæring. Noen foreldre ønsker større innflytelse, mens andre mener situasjonen bør være som den er i dag. Når foreldrene omtaler slike problemstillinger referer de gjerne til elevenes alder. Mange synes sønnen eller datteren er gammel nok til å styre relasjonen til skolen selv og at de som foreldre bør fungere mer som rådgivere for elevene. Flere foreldrene påpeker dessuten at de først og fremst ville engasjere seg hvis alt ikke gikk som det skulle. I tråd med dette rapporterer foreldre til elever som mottar særtiltak om noe større grad av dialog og innflytelse enn foreldre flest. Terskelen for å engasjere seg kan derfor virke høy. Man skal ha et reelt behov før man selv tar kontakt med skolen.

4 Elevene

Mens forrige kapittel omhandlet foreldrene beskrivelser av kontakten mellom hjem og skole, skal det nå dreie seg om elevenes fortellinger. Kapitlet har to hovedformål. For det første undersøkes det om elevenes svar skiller seg fra foreldrenes fremstilling. Vi har kun svar fra 44 prosent av foreldrene, mens i overkant av 80 prosent blant elevene har deltatt. Elevenes svar dekker dermed et bredere spekter av familiene i utvalget. Hvis det særlig er de mest engasjerte blant foreldrene som har deltatt i undersøkelsen, vil elevenes svar i større grad også omfatte mer uengasjerte foreldre. Slik kan en sammenligning av foreldrenes og elevenes svar brukes til å sikre kvaliteten på opplysningene fra foreldrene.

Videre skal elevenes egne erfaringer vies oppmerksomhet. Vi har sett at foreldre flest støtter opp om skolens prosjekt og ønsker at de unge skal forstå at utdanning er viktig. Opplever de unge foreldrene som viktige støttespillere i så måte? Videre undersøkes elevenes holdninger til foreldrenes rolle i videregående opplæring. Ønsker de unge å styre kontakten med skolen selv eller mener elevene at foreldre bør ha mer å si?

4.1 Kontakt – omfang og form når elevene svarer

I spørreskjemaet skulle elevene svare på de samme spørsmålene om kontakt mellom hjem og skole som ble gitt til foreldrene. Slår vi sammen elevenes svar på hvert av disse spørsmålene har 74 prosent av foreldrene hatt kontakt med skolen på en eller flere måter høsten 2002. Dette er 10 prosentpoeng færre enn når foreldrene svarer. Elevenes svar tyder videre på at mange faktisk har kunnskap om dette. Andelen som har svart *vet ikke* på spørsmålet om ulike navngitte former for kontakt utgjør mellom 4 til 26⁹ prosent. Samlet sett er det kun 1 prosent som har svart *vet ikke* på alle spørsmålene om kontakt høsten 2002. Det fleste har dermed enn viss kjennskap til relasjonen mellom foreldrene og lærerne.

Som foreldrene oppgir elevene at foreldremøter, konferansetimer og telefonsamtaler er de vanligste kontaktformene. Både når det gjelder foreldremøter og konferansetimer er det riktignok litt flere blant foreldrene som har krysset av for dette. Fjerner vi den andelen av elevene som har svart *vet*

⁹ 26 prosent har krysset av for at de ikke vet om foreldrene har hatt kontakt med læreren på andre måter enn de som var listet opp i spørreskjemaet.

ikke stiger prosentandelene blant elevene noe. Det er imidlertid fremdeles slik at foreldre oftere enn elever, rapporterer at de har vært på foreldremøter, konferansetimer, planleggings-/arbeidsmøter og arrangementer/dugnader. Sammenligningen kan slik tyde på at foreldre som sjelden har slik kontakt med lærerne er noe underrepresentert i undersøkelsen.

Tabell 4.1 – Andelen blant elevene som mener foreldrene har vært i kontakt med skolen på ulike måter høsten 2002, sammenlignet med foreldrenes svar. Prosjenter.

	Elevenes svar	Foreldrenes svar
Foreldremøte	57	70
Konferansetime	30	40
Telefon (ringt/oppringt)	19	19
Annen kontakt	7	10
Snakket sammen andre steder	7	8
Planleggings/ arbeidsmøte skolen	6	10
Arrangement/dugnader	5	11
Kontakt via e-post	2	2
SMS (sendt/fått melding)	2	1
Samtale hjemme	2	0
Kontakt totalt (en eller flere måter) ¹⁰	74 (N=1639)	84 (N=860)

Også når elevene svarer er det slik at flertallet av foreldrene har vært på foreldremøte høsten 2002. Ser vi bort fra elever som ikke vet, gjelder dette 62 prosent totalt. Videre oppgir rundt en av tre at mor eller far har vært i konferansetime på skolen. Det er verd å merke seg at andelen som rapporterer om telefonkontakt er like lav blant elever og foreldre. Hvis elevenes svar gir et mer riktig bilde enn foreldrenes, framstår den samlede kontakten mellom hjem og skole likevel som noe svakere enn det vi fikk inntrykk av i forrige kapittel.

Tabell 4.2 – Hvem som deltar mest i samarbeidet med skolen i følge elever og foreldre. Prosjenter.

Hvem deltar mest i samarbeidet med skolen?	Elevene	Foreldrene
Mor	38	39
Far	10	11
Mor og far like mye	35	40
Annet, ingen	16	10
Totalt	100	100
N	1604	858

¹⁰ Elever som ikke har besvart noen av spørsmålene om kontaktform er utelatt.

Både foreldre og elever skulle oppgi hvem av foreldrene som deltok mest i samarbeidet med skolen. I underkant av 40 prosent mener mor deltar mest, mens 10 prosent mener far er mest engasjert. De øvrige har oppgitt at mor og far deltar like mye, at ingen deltar eller at andre representerer foreldrene i samarbeidet med skolen.

Som kjent er det en klart overvekt av mødre blant de foreldrene som har besvart undersøkelsen. Da er det kanskje ikke så rart at flest har krysset av for at de selv deltar mest i samarbeidet med skolen. Også eleven mener imidlertid at mødre deltar mest i samarbeidet med skolen. Resultatet virker derfor troverdig tross den høye kvinneandelen blant respondentene.

Variasjoner i kontakten med skolen når elevene svarer?

Opplysninger fra foreldrene viser at det er forskjeller mellom ulike grupper av foreldre når det gjelder kontakten med skolen. En nærmere analyse av elevdataene viser at variasjoner i andelen som har hatt kontakt totalt i stor grad ligner resultatet fra foreldreskjemaene.

Tabell 4.3 – Andelen som oppgir at mor/far har hatt kontakt med skolen på ulike måter etter foreldrenes landbakgrunn, mors utdanningsnivå, hvem de bor sammen med, om de får særskilt tilrettelagt undervisning, og skoleprestasjoner. Prosent.

	Foreldremøte	Konferansetime	Telefonisk kontakt
Mors utdanning	***		*
Høyskole/universitet (N=544)	72	32	20
Gymnas/allmennfag vdg (N=272)	65	36	21
Yrkesskole/yrkesfag (N=197)	54	31	24
Ikke vdg (N=122)	39	31	20
Vet ikke (N=231)	53	31	32
Foreldrenes landbakgrunn			
Norsk/vestlig bakgrunn (N=1488)	62	32	22
Ikke-vestlig (N=162)	55	39	22
Bor sammen med	***	***	**
Mor og far (N=1021)	68	37	19
Mor eller far (N=243)	57	29	29
Mor eller far med ny partner (N=176)	54	32	25
Andre (N=133)	33	13	28
Særskilt tilrettelagt undervisning		***	***
Ja (N=157)	61	48	41
Nei (N=1492)	62	32	21
Prestasjonsnivå	***	***	*
Svak (N=510)	56	38	33
Middels (N=531)	62	34	20
God (N=517)	70	29	14

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Fra elevene har vi i tillegg opplysninger om studieretning. Tabell 4.4 viser foreldrenes kontakt med skolen etter hvilke linjer elevene følger. Vi har delt ulike studieretninger inn i fire kategorier. Den første omfatter allmenne, økonomiske og administrative fag. Den neste gruppen dekker byggfag, elektrofag, kjemi- og prosessfag, mekaniske fag og tekniske byggfag. I kategori tre sorterer helse- og sosialfag, hotell- og næringsmiddelfag og salg- og servicefag, mens gruppe fire omfatter fag innen idrett, medier og kommunikasjon, musikk, dans og drama samt formgivningsfag.

Tabell 4.4 – Andelen som oppgir at mor/far har hatt kontakt med skolen på ulike måter etter studieretning. Prosent.

	Allmenn/ øko./adm. N=744	Idrett/medier/ kunstneriske fag N=323	Elektro/mek/ kjemi/bygg N=355	Helse/salg/ service N=234
Deltatt på foreldremøte i klassen***	65	61	47	42
Deltatt på konferansetime på skolen***	30	41	22	25
Telefonisk kontakt ringt/oppringt	14	21	22	32
Kontakt totalt	83	87	72	72

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Jevnt over er det flest som oppgir at foreldrene har hatt kontakt med skolen blant elever som følger allmennfaglige linjer eller studieretninger innen idrett, mediekunnskap eller formgivning. Særlig når det gjelder foreldremøter og konferansetimer er andelen som har deltatt lavest blant foreldre til elever som følger tradisjonelle yrkesfaglige studieretninger. Foreldre til elever i yrkesfaglige linjer har derimot noe oftere enn foreldre til elever i allmennfag, hatt kontakt med lærerne på telefon. Det er vanskelig å si hva forskjellene skyldes. Er det slik at foreldre til elever på allmennfaglige linjer er mest motivert for å gå foreldremøter? En nærmere analyse viser at andelen med utdanning fra universitets- og høyskolenivå er størst blant foreldre til elever i allmennfag og i studieretninger innen idrett, mediekunnskap, formgivning o.l. Som kjent oppgir flest foreldre med høy utdanning at de har vært på foreldremøte høsten 2002. En slik sammenheng kan imidlertid like gjerne skyldes at det sjeldnere arrangeres foreldremøter på yrkesfaglige linjer. Disse spørsmålene behandles nærmere når de skoleansattes svar presenteres i kapittel 5.

Oppsummering

Alt i alt tyder opplysninger fra elevene på at den faktiske kontakten mellom hjem og skole er noe lavere enn det foreldrenes svar gir uttrykk for. Det er

grunn til å anta at deltagelse i foreldremøter, konferansetimer, planleggings-/arbeidsmøter og arrangementer/dugnader ville vært noe lavere hvis flere foreldre hadde besvart spørreskjemaet. Slik ser sammenligningen ut til å bekrefte antagelsen om at de foreldrene som har minst kontakt med skolen er noe underrepresentert blant foreldreinformantene. Til tross for den lave svarprosenten i foreldregruppa, stemmer analysen av hvilke grupper blant foreldrene som har minst og mest kontakt med skolen godt med elevenes svar.

4.2 Elevenes erfaringer med og holdninger til foreldre i skolen

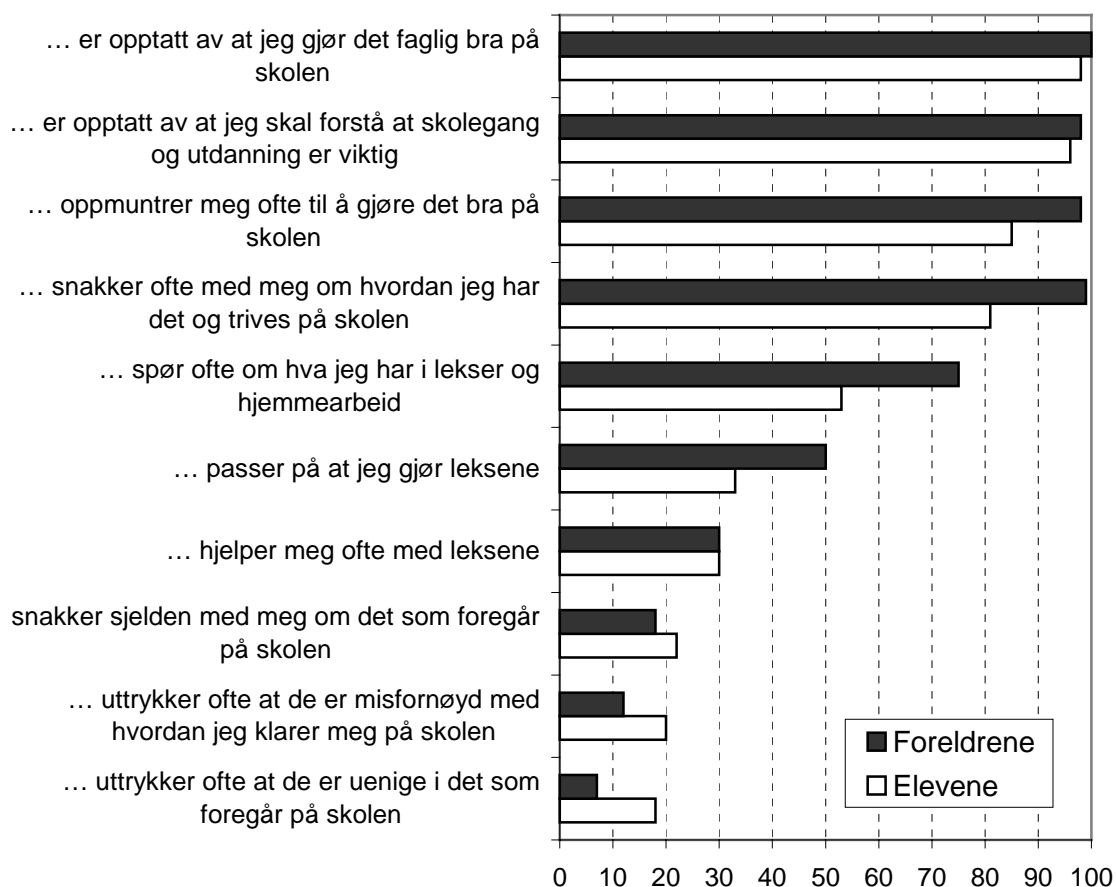
Så langt har dette kapittelet omhandlet elevenes fortellinger om foreldrenes kontakt med skolen. Hvordan opplever de unge selv foreldrenes rolle? Under dette avsnittet presenteres først elevens svar på en rekke spørsmål om hvordan de oppfatter foreldrenes oppfølging av og støtte til skolearbeidet. Deretter spør vi om elevene ønsker større foreldreengasjement i videregående opplæring.

Elevene om det kontaktløse samarbeidet

Vi har sett at foreldre flest gir uttrykk for et verdifelleskap med skolen. Samtidig kunne foreldrene fortelle at de var opptatt av at elevene skulle gjøre det godt i skolen og at de forsøkte å videreformidle slike holdninger til de unge. Som nevnt tidligere vil foreldrene være preget av normen om «den gode forelder» når de besvarer slike spørsmål. Elevene har ikke på samme måte behov for å fremstille foreldrene i best mulig lys. Opplever de foreldrene like støttende som de selv gir uttrykk for?

Som det framgår av figur 4.1 synes de fleste elever at foreldrene støtter opp om skolegangen og spiller på lag med skolen. Resultatene fra foreldreskjemaene vitner imidlertid om foreldre som er noe mer støttende enn det elevenes svar gir inntrykk av. Dette gjelder både foreldrenes interesse for skolegangen og oppfølging av hjemmearbeidet. Sannsynligvis kan deler av forskjellene forklares med at foreldre som har besvart spørreskjemaet jevnt over er noe mer engasjert i barnas skolegang enn foreldrene som har unnlatt å svare. Samtidig har vi i egenvurderinger ofte en tendens til å trekke i positiv retning. Særlig vil dette gjelde for normative utsagn. Som nevnt tidligere vil de fleste foreldre ønske å framstå støttende i forhold til elevenes utdanning.

Figur 4.1 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes hjelp og støtte til skolearbeidet blant elever og foreldre. Prosent.

Vi har videre undersøkt om foreldrenes engasjement og holdninger varierer i forhold til ulike kjennetegn ved foreldre og elever. Til dette formålet har vi laget to samlemål. Det første består av de tre utsagnene om foreldrenes holdninger til videregående utdanning: «foreldrene mine er opptatt av at jeg skal forstå at skole og utdanning er viktig», «foreldrene mine oppmuntrer meg ofte til å gjøre det bra på skolen» og «foreldrene mine er opptatt av at jeg skal gjøre det faglig bra på skolen». Elevenes gjennomsnittsskåre i så måte kan si noe om hvordan de oppfatter at foreldrene samlet sett vurderer *betydningen av videregående utdanning*. Neste samlemål dekker de tre utsagnene om foreldrenes *kontroll av og støtte til hjemmearbeidet*: «foreldrene mine spør ofte om hva jeg har i lekser eller hjemmearbeid», «foreldrene mine passer på at jeg gjør leksene» og «foreldrene mine hjelper meg ofte med lekser». Tabell 4.5 viser gjennomsnittlig oppslutning om de to samlemålene etter ulike kjennetegn ved elevene og deres foreldre.

Tabell 4.5 – Gjennomsnittlig oppslutning (1–4) om samlemålene for hjelp/kontroll til lekser og betydningen av utdanning etter ulike bakgrunnskjenne tegn.

	Hjelp/kontroll lekser		Betydningen av utdanning		N
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik	
Elevenes klassetrinn	***				
Grunnkurs	2,36	0,74	3,46	0,51	849-854
Videregående kurs1	2,10	0,72	3,43	0,51	765-767
Studieretning	*		**		
Allmenn/øko/adm	2,26	0,71	3,48	0,48	741-740
Elektro/mek/kjemi/bygg	2,14	0,79	3,36	0,56	345-349
Helse/salg/service	2,29	0,81	3,50	0,50	228-230
Idrett/medier/kunstneriske fag	2,26	0,70	3,45	0,49	319-321
Foreldrenes landbakgrunn	*		*		
Norsk/vestlig	2,22	0,73	3,44	0,50	1478-1483
Ikke-vestlig	2,37	0,86	3,53	0,62	154-156
Mors utdanning			**		
Høyskole/universitet	2,25	0,73	3,50	0,50	541
Videregående	2,20	0,71	3,42	0,49	194-196
Grunnskole	2,24	0,75	3,48	0,53	122
Vet ikke	2,21	0,80	3,34	0,56	226-228
Hvem elevene bor sammen med	***		***		
Mor og far	2,32	0,73	3,50	0,47	1014-1015
Mor eller far	2,13	0,75	3,36	0,57	240-243
Mor eller far med ny partner	2,14	0,70	3,41	0,51	174
Andre	1,96	0,80	3,31	0,61	126-129
Prestasjonsnivå	**				
Svak	2,34	0,78	3,43	0,50	504-506
Middels	2,26	0,74	3,46	0,51	525-529
God	2,17	0,66	3,46	0,51	515-516
Ekstra hjelp/støtte i undervisningen	***				
Ja	2,51	0,79	3,40	0,63	151-154
Nei	2,21	0,73	3,46	0,51	1479-1484
Alle	2,24	0,74	3,45	0,51	1645-1654

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Jevnt over oppgir flere elever i grunnkurs enn i videregående kurs, at foreldrene hjelper til med eller kontrollerer hjemmearbeidet. Elever som følger tradisjonelt mannsdominerte yrkesfag som elektrofag, byggfag og mekaniske fag skiller seg noe fra elever flest. De opplever sjeldnere at foreldrene hjelper til med lekser eller viser at de synes videregående utdanning er viktig på andre måter.

Tabell 4.5 viser at utdanningsnivå har liten betydning for aktiv hjelp og støtte til hjemmearbeidet. Derimot varierer foreldrenes holdninger noe etter mors utdanningsnivå. Når mor har utdanning på universitets- eller høysko-

lenivå oppgir elevene oftest at foreldrene er opptatt av at de skal gjøre det bra på skolen og forstå at utdanning er viktig. Videre er elever som bor sammen med både mor og far de som i størst grad rapporterer at foreldrene synes skolegangen er viktig og deltar i hjemmearbeidet med skolen. Jevnt over gir ungdom som bor med en av foreldrene uttrykk for at mor eller far er noe mindre engasjert.

Foreldre født i et ikke-vestlig land hjelper noe oftere til med hjemmearbeidet enn foreldre med norsk bakgrunn. Samtidig skårer elever med ikke-vestlig bakgrunn litt høyere når det gjelder foreldrenes positive holdninger til skole og utdanning. Resultatet stemmer med opplysninger fra andre norske undersøkelser som viser at en del foreldre med innvandrerbakgrunn er særlig positive til skole og utdanning (Øia 1998:184, Sletten 2001:67, Bakken 2003). Endelig er foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt opplæring eller som presterer svakt i skolen mer involvert i elevens lekser enn foreldre flest.

Samlet preges det kontaktløse samarbeidet i stor grad av tilsvarende kjennetegn som den egentlige kontakten mellom hjem og skole. Som kjent er foreldre med høy utdanning oftest å finne på foreldremøter. Det samme gjelder familier der mor og far bor sammen. Disse foreldrene gir også i størst grad uttrykk for at utdanning er viktig og formidler slike holdninger videre til de unge. På denne måten støtter de opp om skolens prosjekt. Foreldrenes utdanning har mindre betydning for en *aktiv* variant av det kontaktløse samarbeidet. I denne sammenheng ser elevens behov ut til å være viktigere. Det er særlig foreldre til elever som mottar ekstra hjelp i undervisningen eller som presterer svakt som skiller seg positivt ut når det gjelder hjelp og kontroll av lekser. Både når det gjelder den reelle kontakten med skolen og det kontaktløse samarbeidet kan det altså se ut som foreldrene først og fremst tar aktivt initiativ når eleven har spesielle problem eller behov knyttet til undervisningen. Det er imidlertid verdt å merke seg at forskjellene mellom elever med ulik bakgrunn er relativt små.

Elevenes holdninger til foreldrenes rolle i videregående opplæring

Som antydnet innledningsvis gir elevens alder grunn til å stille spørsmål ved foreldrenes betydning i videregående opplæring. Det er grunn til å forvente at elevene ønsker å markere en grense i forhold til foreldrene når det gjelder deltagelse i skolens aktiviteter. Vi har undersøkt elevens meninger nærmere ved hjelp av sju utsagn om foreldrenes rolle i videregående opplæring.

Tabell 4.6 – Elevenes oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes rolle i eget skolearbeid. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Jeg kan selv ta ansvar for leksene mine og vil ikke at foreldrene passer på	49	36	11	4	100	1613
De karakterene jeg får i videregående er kun et resultat av egen innsats	39	44	12	5	100	1604
Jeg skulle ønske at foreldrene mine hjalp meg mer med skolearbeidet	5	12	45	38	100	1614
Foreldrene mine burde være mer interessert i hvordan jeg har det på skolen	5	16	45	35	100	1602

Et klart flertall blant elevene gir uttrykk for at de selv kan ta ansvar for leksene og at de ikke forventer at foreldrene skal følge dem opp. Omtrent like mange mener karakterene de får kun er et resultat av deres egen innsats. Samtidig er det bare 18 prosent som kan tenke seg mer hjelp til skolearbeidet fra foreldrene. Slik gir elevene tydelig uttrykk for at de ikke ønsker større grad av innblanding fra foreldrene, i det minste når det gjelder deres eget skolearbeid.

Tabell 4.7 – Elevenes oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes rolle i videregående opplæring generelt. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
På videregående mener jeg det unødvendig at skolen diskuterer vår undervisning med foreldrene	17	29	39	15	100	1600
Skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene på videregående som på ungdomsskolen	14	27	36	23	100	1600
Foreldre bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole	11	29	42	18	100	1590

Når det gjelder foreldrenes generelle innflytelse og kontakt med lærerne er elevgruppen mer delt. På den ene siden mener 46 prosent det er unødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene. Like fullt har 41 prosent krysset av for at skolen skal ha like mye kontakt med foreldrene som på ungdomsskolen, og 40 prosent mener foreldrene bør ha større innflytelse på barns utvikling og læring generelt. Selv om flertallet er uenige i de to siste utsagnene finnes det altså mange, også blant elevene, som mener foreldrene

bør være mer involvert enn de er i dag. Kanskje er det ikke nødvendigvis et motsetningsforhold mellom det ene og det andre?

Hvilke begrunnelser gir de unge for sine holdninger til foreldrenes rolle i videregående opplæring? Opplysninger fra en skoleklasse i Oslo kan hjelpe oss å besvare dette spørsmålet. I grupper ble elevene bedt om å ta stilling til fire utsagn fra spørreskjemaet og gi en begrunnelse for hvorfor de var enige eller uenige i hvert enkelt utsagn. Et av utsagnene gjaldt hjemmearbeidet: «Elever i videregående bør selv ta ansvar for å gjøre lekser, foreldrene skal ikke passe på at de gjør dem». Alle fire grupper ga uttrykk for at foreldre ikke burde blande seg for mye inn. De fleste begrunnet dette med elevenes alder: «Enig, fordi man er såpass voksne at man selv burde kunne ta ansvar for det. Det er elevens karakterer og deres liv det gjelder, ikke foreldrenes» (gruppe2). To av gruppene mente imidlertid at foreldrene burde engasjere seg hvis sønnen eller datteren gjorde det veldig dårlig på skolen. Gruppe 3 skrev følgende kommentar til utsagnet om hjemmearbeidet: «Ja, det er elevens eget ansvar å gjøre en innsats på skolen, med mindre det står veldig dårlig til med eleven» (gruppe3).

Neste utsagn omhandlet informasjonen foreldrene får fra skolen: «Foreldrene bør få mer informasjon fra skolen om hvordan elever har det på skolen og klarer seg faglig». I dette tilfellet ga elevene uttrykk for at de ønsket å styre informasjonen fra skolen selv. Noen mente foreldre trengte mer informasjon, men at det burde være opp til elevene å bestemme i hvilken grad. Andre var uenige og begrunnet dette med at elevene selv kunne informere foreldrene.

Videre skulle gruppene avklare om det var unødvendig at læreren diskuterte undervisningen med foreldre til elever i videregående opplæring. Noen mente det var bra om foreldrene ble «informert om hvordan undervisningen og utdanningen foregikk, fordi det er fint å snakke med foreldrene om undervisningen» (gruppe1). Andre mente undervisningen først og fremst gjaldt lærere og elever og at de kunne legge opp undervisningen uten foreldrenes innblanding. Motsatt hevdet en annen gruppe at dialog mellom foreldre og lærere var viktig: «Det er nødvendig fordi da kan foreldrene hjelpe til. Det er viktig for forholdet mellom elev og lærer. For da respekterer kanskje læreren eleven mer, hvis læreren har kontakt med foreldrene (Gruppe4). Her beskriver elevene en situasjon der foreldre og elever står sammen. Økt engasjement fra foreldrene i forhold til skolen må altså ikke nødvendigvis gå på bekostning av elevenes ønsker.

Endelig skulle elevene ta stilling til om de videregående skolene burde ha like mye kontakt med foreldrene som på ungdomsskolen. I forhold til

dette utsagnet var de fire gruppene relativt samstemt. Gruppe 1 skrev følgende: «Vi er voksne nok til å ta ansvar for egen læring i videregående. Dessuten må vi lære å bli selvstendige, lære av egne feil. Det er viktig for at vi skal utvikle oss, til senere i livet» (gruppe1). Alle fire grupper viste til behovet for å utvikle selvstendighet eller at de måtte lære å ta ansvar for egen læring. En gruppe la imidlertid til at det også var viktig med foreldre som støttet.

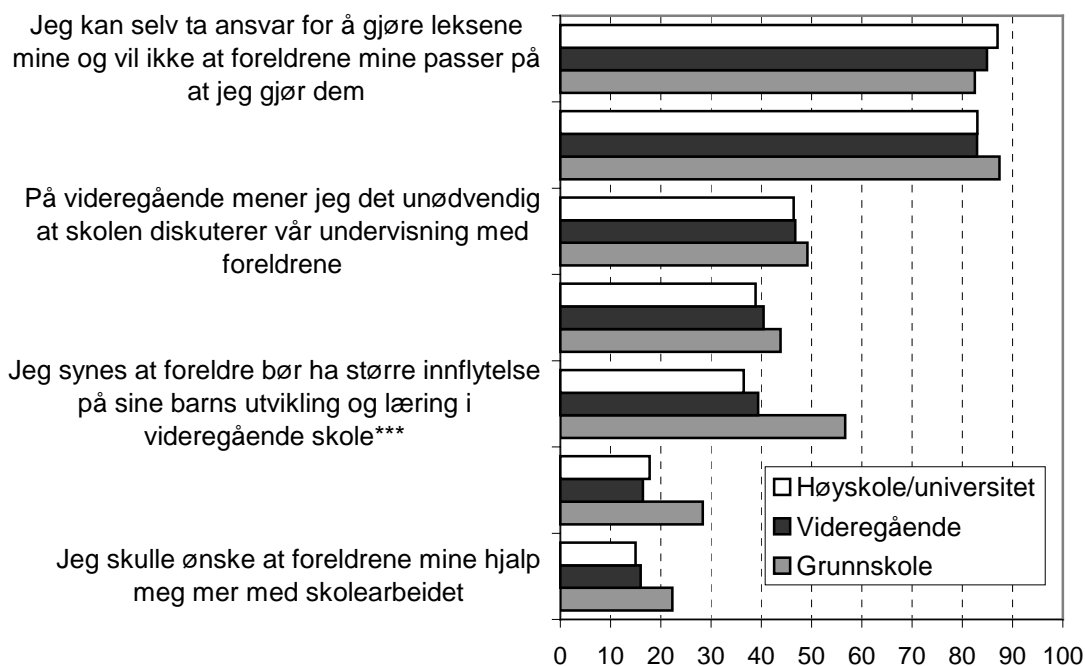
Elevers begrunnelser ligner på mange måter de begrunnelsene flere av foreldrene ga på telefon. Både foreldre og elever beskriver et skille mellom ungdomsskolen og videregående opplæring. Når de unge har blitt så gamle at de tar videregående utdanning kan og bør de ta større ansvar for utdanningen selv. Slik skisserer både foreldre og elever en ungdomsrolle der selvstendighet i forhold til eget skolearbeid er viktig. Samtidig gir også elevene uttrykk for at mor og far kan spille en viktig rolle når alt ikke går som det skal. Når elever gjør det svakt faglig eller blir behandlet dårlig av lærerne mener også elevene at foreldrene bør gripe inn. Slik kan det se ut som elevene mener at kontakt mellom hjemmet og skolen er nødvendig først når det oppstår særskilte behov. Noen av elevene vi snakket med ga samtidig uttrykk for at det også var fint at foreldrene støttet opp under og interesserte seg for skolegangen. Generell innflytelse fra foreldrene i skolen er greit, bare de ikke bryr seg for mye med den enkelte elevs skolearbeid.

Ulik bakgrunn – ulike holdninger til foreldrenes rolle?

Nedenfor har vi undersøkt om elevenes holdninger til foreldrenes rolle i skolen varierer i forhold til ulike kjennetegn ved elevene. Nærmere bestemt gjelder dette elevenes kjønn og hvilket klassetrinn de går i. Vi har også lett etter variasjon med hensyn til foreldrenes landbakgrunn og utdanningsnivå.

Jenter og gutter svarer tilnærmet likt. Bare når det gjelder utsagnet om at det er unødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene er litt færre jenter enn gutter enige. Litt større forskjeller er det mellom elever i grunnkurs og elever i videregående kurs. Samlet sett ønsker de yngste elevene et noe større foreldreengasjement. Flest i videregående kurs synes det er unødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene. Tilsvarende mener flere av grunnkurselevne at skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene som på ungdomsskolen. En del blant grunnkurselevne synes kanskje overgangen fra ungdomsskolen til videregående opplæring er krevende. Derfor ønsker de hjelp og støtte fra foreldrene. Elevene i videregående kurs er eldre. Samtidig har de lært systemet bedre å kjenne og opplever at de kan ta ansvar for relasjonen til skolen og lærerne på egenhånd.

Figur 4.2 – Andelen som mener ulike utsagn om foreldrene rolle i skolen stemmer meget eller ganske godt etter mors utdanning. Prosent.

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Det er videre undersøkt om elevens holdninger varierer i forhold til mors utdanningsnivå¹¹ (figur 4.2). Analysene viser at mors¹² utdanning har liten betydning for elevens holdninger til kontakt og dialog mellom hjem og skole. Derimot mener klart flest blant elever med mødre som har lav utdanning at foreldrene burde ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring. Samtidig ønsker flest blant disse elevene hjelp til skolearbeidet og mener foreldrene burde være mer interessert i hvordan de har de på skolen. En del foreldre med lav utdanning har sannsynligvis ikke mulighet til å hjelpe de unge med skolearbeidet. Kanskje virker foreldrenes engasjement mindre truende mot de unges selvstendighet i en slik situasjon.

Forskjeller etter foreldrenes utdanningsbakgrunn ligner i stor grad på forskjeller etter foreldrenes landbakgrunn (figur 4.3). Elever med to foreldre født i et ikke-vestlig land mener oftere enn elever flest at foreldrene bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i de videregående skolene. Videre mener flest elever med ikke-vestlig bakgrunn at de videregående skolene bør ha like mye kontakt med foreldrene som på ungdomsskolen. Samtidig har flere krysset av for at foreldrene burde være mer

¹¹ Elever som ikke har oppgitt foreldrenes utdanningsnivå er utelatt.

¹² Lignende analyser er utført for fars utdanningsnivå. Prosentandelene varierer noe, men i hovedtrekk er resultatet det samme.

interessert i hvordan de har det på skolen og ønsker at foreldrene hjalp mer til med hjemmearbeidet.

Figur 4.3 – Andelen som mener ulike utsagn om foreldrene rolle i skolen stemmer meget eller ganske godt etter landbakgrunn. Prosent. (ikke-vestlig bakgrunn totalt: N=160)

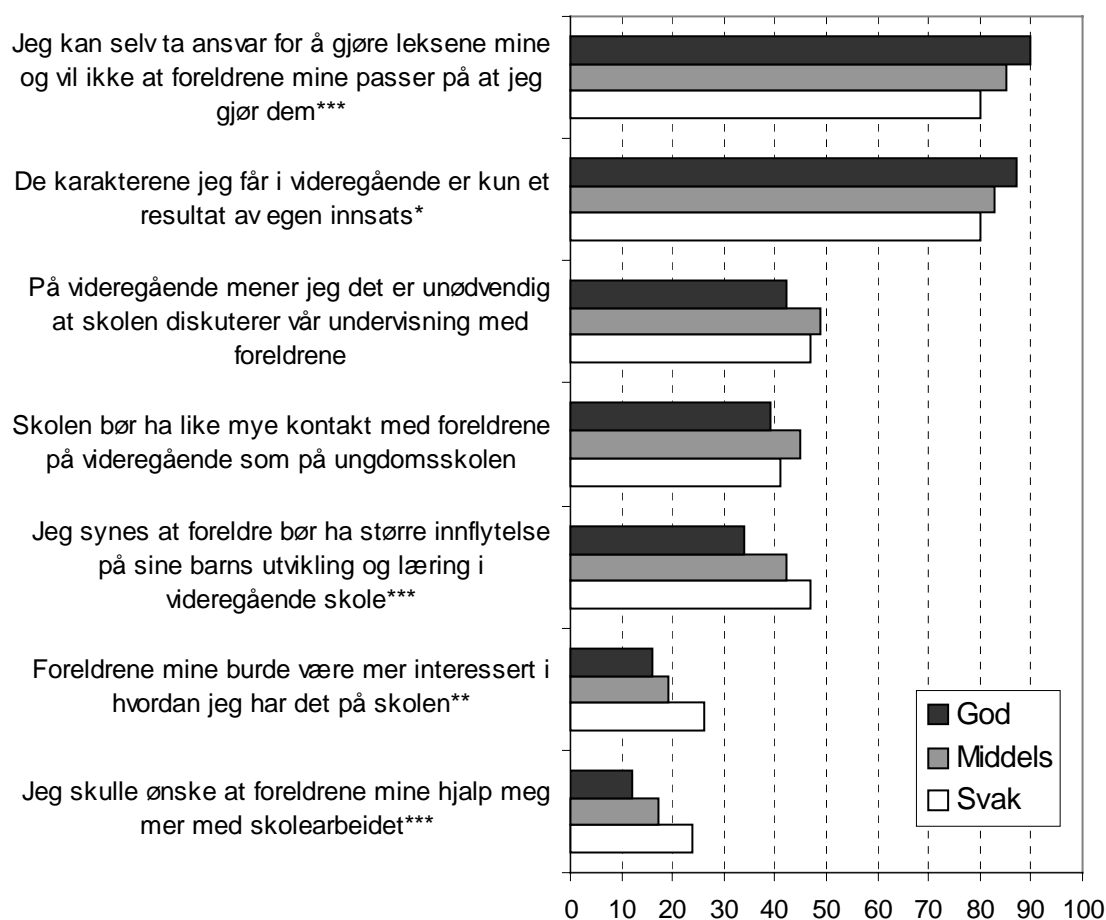
*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Det kan tenkes ulike forklaringer til at ungdom med innvandrerbakgrunn ønsker et større foreldreengasjement enn elever med norsk bakgrunn. For det første har elever med ikke-vestlig bakgrunn oftere foreldre med lav utdanning. Forskjellene mellom foreldre med og uten innvandrerbakgrunn holder seg imidlertid når det tas hensyn til foreldrenes utdanningsnivå. Kanskje er det slik at ungdom med innvandrerbakgrunn oftere har problemer når det gjelder faglige og sosiale forhold knyttet til skolen. Undersøkelser viser i tråd med dette at ungdom med ikke-vestlig bakgrunn jevnt over får svakere karakterer i skolen enn sine jevnaldrende med norsk bakgrunn (Bakken 2003, Læringscenteret 2003). Samtidig kan resultatet være et uttrykk for at elever med innvandrerbakgrunn er bærere av litt andre normer knyttet til familie og egen selvstendighet enn elever med norsk bakgrunn.

Holdninger når elevene presterer svakt eller mottar spesialundervisning

Er det slik at elever som opplever problemer knyttet til skolen ønsker at foreldrene skal engasjere seg på deres vegne? Et slikt spørsmål skal undersøkes nærmere ved hjelp av opplysninger om hvordan elevene finner seg til rette og lykkes faglig i skolen.

Figur 4.4 – Andelen blant elevene som mener ulike utsagn om foreldrene rolle i skolen stemmer meget eller ganske godt etter prestasjonsnivå. Prosent.

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Som det framgår av figur 4.4 ovenfor varierer elevens holdninger etter karakternivå i flere tilfeller. Blant elever som presterer svakt i skolen finnes den største andelen som uttrykker at de ønsker hjelp og støtte fra foreldrene. Samtidig er de svakeste elevene mest enig i at foreldrene burde være mer interessert i hvordan de har det på skolen. Klart flest blant elever som presterer svakt har videre krysset av for at foreldrene burde ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring. Når det gjelder foreldrenes kontakt og dialog med skolen har elevenes prestasjonsnivå mindre betydning.

I likhet med elever som presterer svakt ønsker elever med særskilt tilrettelagt opplæring oftere enn elever som ikke får hjelp, at foreldrene skal engasjere seg i skolegangen (figur 4.5). Selv om det fremdeles gjelder et mindretall, ønsker flere i denne gruppen at foreldrene hjelper til med leksene, har innflytelse og interesserer seg for hvordan de har det på skolen. Litt færre mener at de selv kan ta ansvar for leksene og at karakterer i videregående opplæring kun er et resultat av egen innsats.

Figur 4.5 – Andelen blant elevene som mener ulike utsagn om foreldrene rolle i skolen stemmer meget/ganske godt etter om elevene mottar ekstra hjelp/støtte. Prosent.

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Elevenes behov for støtte fra foreldrene er klart størst blant elever med spesielle behov i undervisningen, og blant elever som presterer svakt. Flere av disse elevene ønsker også at foreldrene skal ha større innflytelse i skolen generelt. Forklaringen er sannsynligvis enkel. Noen trenger hjelp og støtte fra foreldrene, andre gjør det ikke i like stor grad.

Sosial trivsel, problematferd og holdninger til foreldre i skolen

Fra elevene har vi også opplysninger om hvordan de finner seg til rette sosialt. I spørreskjemaet var det listet opp 17 utsagn om hvordan man trives sosialt og oppfører seg på skolen. Vedleggstabell 2.6 (vedlegg 2) viser en tabell over elevenes svaratferd i forhold til hvert enkelt utsagn. Vi har brukt ni av utsagnene til å lage to samlemål for ungdommens skoletilpasning. Det første omhandler de unges *sosiale trivsel* i skolen. Fem utsagn inngår i samlemålet: «jeg trives godt på skolen», «jeg trives godt i klassen», «jeg er

lei meg og deprimert på skolen», «jeg gruer meg som regel til å gå på skolen» og «jeg føler meg ensom på skolen». Neste gjennomsnittsmål skal uttrykke graden av deltagelse i ulike typer *problematferd*. Dette samlemålet omfatter følgende utsagn: «jeg slåss med andre elever på skolen», «jeg har mobbet, truet og plaget andre elever», «jeg har stjålet ting fra andre elever» og «jeg har hatt med kniv eller slagvåpen på skolen». Til bruk i de tre samlemålene er hvert enkelt utsagn kodet slik at et tall nær 1 forteller om lav trivsel og liten deltagelse i problematferd, mens en verdi nær 4 gir uttrykk for det motsatte.

Ved hjelp av de to samlemålene har vi videre undersøkt om graden av sosial trivsel og deltagelse i problematferd varierer etter elevenes holdninger til foreldreengasjement i videregående opplæring. Generelt tyder resultatet på at unge som ønsker interesse og assistanse fra foreldrene trives noe dårlige i skolen, enn elever som mener de klarer seg selv. Elever som er uenige i at de kan ta ansvar for leksene selv og som mener foreldrene burde være mer interessert i hvordan de har det, rapporterer gjennomsnittlig om noe lavere trivsel enn elever som mener det motsatte. Samtidig trives elever som mener foreldrene burde ha større innflytelse også litt dårligere sosialt enn elever som er uenig i dette. Sammenhengen mellom deltagelse i problematferd og holdninger til foreldre i skolen er svakere.

Tabell 4.8 – Gjennomsnittlig oppslutning (1-4) om samlemålene for sosial trivsel og problematferd etter om elevene er enig eller uenig i fire utsagn om foreldres rolle i videregående opplæring.

	Sosial trivsel		Problematferd	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Skolen bør ha like mye kontakt med foreldre på vdg. som på ungdomsskolen			*	
Enig	3,48	0,58	1,15	0,39
Uenig	3,47	0,53	1,20	0,43
Jeg synes at foreldre bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole	**			
Enig	3,42	0,61	1,16	0,41
Uenig	3,51	0,51	1,19	0,42
Foreldrene mine burde være mer interessert i hvordan jeg har det på skolen	***			
Enig	3,34	0,65	1,17	0,42
Uenig	3,51	0,52	1,18	0,42
Jeg kan selv ta ansvar for leksene mine og vil ikke at foreldrene mine passer på	***		*	
Enig	3,50	0,54	1,17	0,40
Uenig	3,31	0,61	1,23	0,47

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Oppsummering

Vi har sett at de fleste mødre og fedre er positivt innstilt til skolen. De synes utdanning er viktig og vil at de unge skal gjøre det bra. Selv om dette gjelder for langt de fleste finner vi også en viss variasjon. Ifølge elevene synes foreldrene at utdanning er ekstra viktig i familier der mor har høy utdanning og i familier der mor og far bor sammen. Også foreldre med ikke-vestlig bakgrunn er særlig opptatt av at elevene skal gjøre det bra og forstå at utdanning er viktig.

Til tross for at foreldre flest er positivt innstilt er det på langt nær alle som bidrar aktivt til hjemmearbeidet. I følge elevene gjelder dette i størst grad foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning. Elever flest ønsker imidlertid ikke innblanding fra foreldrene når det gjelder hjemmearbeidet. De vil selv styre skolearbeidet og ønsker ikke at foreldrene skal bry seg om hvordan de har det på skolen. Begrunnelsen er ofte at de må lære å ta ansvar selv. Denne beskrivelsen gjelder for mange, men ikke for alle. Noen elever ønsker også et større foreldreengasjement. Dette gjelder elever med bakgrunn fra et ikke-vestlig land oftere enn elever med norsk bakgrunn. Samtidig har foreldrene oftere lav utdanning i slike tilfeller. Det er naturlig å tenke seg at noen av disse foreldrene har mindre kunnskap om videregående opplæring enn foreldre flest. Slik kan det se ut som ønsket om hjelp fra foreldrene er størst når mulighetene for dette er dårligst.

Videre merker elever som får karakterer under middels seg ut ved at de setter større pris på hjelp og støtte fra foreldrene enn elever flest. Det samme gjelder elever som mottar spesialundervisning. Som nevnt er det også disse elevene som oftest mottar hjelp til hjemmearbeidet. Elever med slike kjennetegn er sjeldnere enn elever flest, enig i at de kan ta ansvar for leksene selv. Sagt på en annen måte er ønsket om økt foreldreengasjement mest vanlig blant de elevene som sannsynligvis har det største behovet. Det kan dessuten se ut som elever som ønsker hjelp og støtte fra foreldrene, finner seg noe dårligere til rette i videregående opplæring enn elever som mener de kan klare seg selv. De rapporterer om lavere grad av sosial trivsel.

Selv om de fleste elever ikke ønsker at foreldrene skal hjelpe til med eller bry seg om hjemmearbeidet, er det et betydelig mindretall som mener foreldre bør ha større innflytelse i skolen. Slik er det ikke nødvendigvis et motsetningsforhold mellom ønsket om selvstendighet i forhold til egne prestasjoner og et økt foreldreengasjement i skolen generelt. Også i dette tilfellet merker noen grupper av ungdom seg ut ved at de oftere enn andre, mener foreldre bør ha større innflytelse. Dette gjelder blant annet når foreldrene har lav utdanning eller bakgrunn fra et ikke-vestlig land. Altså i stor

grad de samme ungdommene som i størst grad ønsket mer hjelp og oppfølging av hjemmearbeidet. Elever som presterer svakt eller mottar spesialundervisning har også noe oftere enn elever flest, krysset av for at de mener foreldrene burde ha større innflytelse. Samtidig gir ungdom som ønsker større foreldreinnflytelse uttrykk for noe lavere trivsel enn ungdom som mener det motsatte. Både ønsket om hjelp til skolearbeidet og holdninger til foreldreinnflytelse ser slik ut til å være klart behovsstyrt.

5 Skoleansatte, OT og PPT

Dette kapittelet omhandler resultater fra de profesjonelle aktørene i videregående opplæring. Hovedsakelig gjelder det lærere, rådgivere og rektorer ved de ulike skolene som deltok i undersøkelsen. De ansatte i skolen befinner seg i en nøkkelposisjon når det gjelder samarbeidet med foreldrene (Davis 1999, Nordahl 2003). Selv med engasjerte foreldre er reelt samarbeid umulig uten lærernes velvilje. Ser vi bort fra det kontaktløse samarbeidet, kontrollerer de ansatte ved skolene i stor grad foreldrenes mulighet til å engasjere seg i problemstillinger knyttet til elevenes undervisning. Den informasjonen foreldrene får fra skolen er ett slikt eksempel. Hvis foreldrene verken får informasjon om skolen, enkeltelevers utvikling og skolens undervisningsopplegg kan det være vanskelig for dem å ta kontakt. De vil ikke vite hvor de som foreldre kan bidra eller ha mulighet til å avgjøre om de er enige i skolens praksiser eller ikke. Vi har sett at mange foreldre er usikre på hva skolen forventer av dem når det gjelder samarbeid. En lærer som innkaller til møter og oppfordrer foreldrene til å ta initiativ viser at han eller hun ønsker kontakt med foreldrene. I slike tilfeller blir terskelen for å ta kontakt lavere, og kanskje vil flere foreldre henvende seg til skolen hvis de har noe på hjertet. Slik kan lærerne fungere som døråpnere for foreldrene inn i videregående opplæring.

I likhet med foreldre og elever har vi bedt de skoleansatte beskrive graden av kontakt med elevenes foreldre. Samtidig skulle de svare på en rekke utsagn om innhold og utbytte. Vi har tidligere beskrevet samarbeidet fra foreldrenes og elevenes ståsted. Lærere, rådgivere og skoleledere sitter med fasiten fra skolens side. Kanskje er denne annerledes enn foreldrenes versjon? En del lærere, rådgivere og rektorer oppfatter sannsynligvis skolens kontakt med elevhjemmene som tilfredsstillende. Kanskje mener de at foreldrene får nok informasjon og har tilstrekkelig mulighet til dialog og innflytelse? Under slike forhold er det lite trolig at de vil ivre for ytterligere kontakt med elevhjemmene. De samme spørsmålene som ble gitt til elevene om foreldrenes rolle i videregående opplæring, var med i spørreskjemaet til de skoleansatte. Ønsker lærere, rådgivere og rektorer at foreldrene skal engasjere seg mer i barnas skolegang?

Mens de skoleansattes erfaringer gjelder hele foreldregruppa sett under ett, arbeider Oppfølgingstjenesten (OT) og den Pedagogisk Psykologiske (PPT) tjenesten mot en liten gruppe elever som skiller seg fra de resterende. Ansatte i spesialtjenestene vil hovedsakelig møte foreldre til elever som ikke

finner seg helt til rette i utdanningssystemet, eller som har spesielle behov knyttet til undervisningen. Slike forhold vil naturlig nok ha betydning for deres oppfatning av kontakten mellom hjem og skole. Underveis i kapittelet sammenlignes derfor deres beskrivelser av samarbeidet med de skoleansattes svar.

5.1 Kontakt – omfang og form sett fra skolen

I spørreskjemaet ble lærere og klassestyrere bedt om å oppgi om de hadde hatt kontakt med elevenes foreldre på ulike måter høsten 2002. Rektorer og rådgivere skulle hoppe over dette spørsmålsbatteriet. Som det framgår av tabell 5.1 ovenfor har flest lærere krysset av for telefonisk kontakt. Totalt har 74 prosent ringt eller er blitt oppringt av foreldre/foresatte til elever de har undervist høsten 2002. Vel to tredjedeler har arrangert foreldremøte for en eller flere klasser, mens halvparten har invitert til konferansetime.

Tabell 5.1 – Andelen blant lærerne som har hatt kontakt med foreldre/foresatte på ulike måter høsten 2002 etter om de fungerer som klassestyrer eller ikke. Prosent.

	Klassestyrer (N=131)	Ikke klassestyrer (N=99)	Totalt (N=230)
Telefonisk kontakt (ringt/oppringt)***	94	45	74
Arrangert foreldremøte for en/flere klasser***	83	48	69
Arrangert konferansetime på skolen***	61	36	51
Arrangement/dugnader	22	26	24
Planleggings-/arbeidsmøter	11	15	13
Kontakt via e-post	12	7	10
SMS (sendt/fått tekstmelding)*	10	2	7
Samtaler hjemme hos foreldre	4	4	4
Annen kontakt	51	48	50
Kontakt totalt	99	80	91

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Selv om flest har krysset av for telefonkontakt er det ikke gitt at mange blant foreldrene har hatt kontakt med skolen på en slik måte. Vi har ikke bedt lærerne spesifisere hvor mange foreldre dette gjelder. Telefonkontakt med en av foreldrene i klassen vil derfor være nok til at en lærer krysser av for dette i spørreskjemaet. Når lærerne har arrangert foreldremøter eller konferansetimer kan vi derimot regne med at de har hatt kontakt med et større antall foreldre totalt. Fordi lærere flest forholder seg til en stor foreldregruppe skulle vi kanskje forvente at alle hadde snakket eller møtt foreldre på minst en måte høsten 2002. Totalt er det imidlertid 8 prosent som ikke har

hatt kontakt med foreldre og foresatte på noen av måtene som ble listet opp i spørreskjemaet.

Som det framgår av tabell 5.1 er det relativt store forskjeller mellom klassestyrere og lærere forøvrig. Blant lærere som har ansvar for en bestemt klasse har nesten alle hatt kontakt med foreldre på en eller flere måter. De fleste har hatt telefonkontakt. Dette gjelder 94 prosent. Videre har 83 prosent blant klassestyrerne arrangert foreldremøter, mens bare 61 har hatt konferansetimer. Nær 40 prosent av klassestyrerne har altså ikke arrangert konferansetimer, samtidig har 17 prosent i den samme gruppen ikke arrangert foreldremøter høsten 2002. Tilbudet av direkte kontakt med lærerne i videregående opplæring er dermed klart lavere enn for foreldre i grunnskolen. Forklaringen finnes kanskje i de formelle retningslinjene for de ulike skoleslagene. I grunnskolen er lærerne pålagt å tilby strukturerte foreldresamtaler to ganger i året (jf. Forskrift til Opplæringslova § 3-2). Videregående opplæring er derimot ikke underlagt formelle krav om strukturerte samtaler.

Ansatte i OT og PPT vil jevnt over ha hyppigere kontakt med elevhjemmene enn den jevne lærer. Derfor ble ansatte i OT og PPT bedt om å oppgi kontaktfrekvensen når de skulle krysse av for hvilke måter de hadde hatt kontakt med foreldre høsten 2002 (jf. tabell 5.2 nedenfor). Spørsmålene er dermed ikke direkte sammenliknbare med spørsmålene som ble gitt til lærere og klassestyrere. Det er likevel mulig å se generelle trekk ved de to gruppenes svaratferd opp mot hverandre.

Tabell 5.2 – Bruk av ulike kontaktformer i forhold til foreldre blant ansatte i OT/PPT. Prosent.

	Svært ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri	N
Telefonkontakt (ringt/blitt oppringt)	8	42	50	0	0	36
Har invitert foreldre til møte på mitt arbeidssted	6	25	49	14	6	36
Hatt annen kontakt med foreldre	0	10	55	19	16	31
Har blitt oppsøkt av foreldre på mitt arbeidssted	3	6	53	27	11	36
Hatt kontakt med foreldre via SMS	0	6	3	33	58	33
Hatt kontakt med foreldre via e-post	0	3	12	31	54	35
Hatt samtale hjemme hos foreldrene	0	0	17	42	41	36

Når det gjelder hvilke kontaktformer som er minst og mest vanlige svarer ansatte i OT og PPT i stor grad likt som lærerne. Telefon er mest utbredt, mens samtaler i hjemmet, e-post og SMS er minst brukt. Alle oppgir at de minst av og til har hatt telefonkontakt med foreldre. Sannsynligvis kombineres telefonsamtaler med annen type kontakt i de fleste tilfeller. 80 prosent

har av og til, ofte eller svært ofte invitert foreldre/foresatte til møter på sitt arbeidssted. Mange har også opplevd å bli oppsøkt av foreldre på arbeidsstedet. De færreste har imidlertid krysset av for at dette skjer ofte. Det kan se ut som initiativet til kontakt først og fremst ligger hos de ansatte i den Pedagogisk-psykologiske tjenesten og Oppfølgingstjenesten. Videre har bare 17 prosent hatt samtaler hjemme hos foreldre. Kontakt mellom foreldre og de ansatte i PPT og OT finner altså først og fremst sted i de to tjenestenes lokaler. Foreldrenes private hjem brukes i liten grad som arena for samarbeid. Andelen blant ansatte i PPT og OT som har vært på hjemmebesøk er imidlertid langt høyere enn andelen blant lærerne.

Variasjoner i kontakten

Vi har sett nærmere på forskjeller i kontakten med foreldre etter ulike kjennetegn ved lærerne som deltok i undersøkelsen. Nærmere bestemt gjelder dette kjønn, fagbakgrunn og antall år de har arbeidet i tilknytning til videregående opplæring. Det er kun små forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder kontakt med elevhjemmene. Totalt oppgir 92 prosent av de mannlige lærerne og 88 prosent blant de kvinnelige, at de har brukt minst en av kontaktformene som var listet opp i spørreskjemaet. Litt flere menn enn kvinner, har arrangert foreldremøter. Samtidig har de mannlige lærerne noe oftere krysset av for *annen kontakt*. Forskjellene er imidlertid små og forklaringen ser ikke ut til å være at flere blant de mannlige lærerne er klassestyrere. Omtrent like mange blant lærere av begge kjønn i undersøkelsen har en slik rolle.

Tabell 5.3 – Andelen blant lærere som har hatt kontakt med foreldre/foresatte på ulike måter høsten 2002 etter om de hovedsakelig har allmennfaglig eller yrkesfaglig bakgrunn. Prosent.

	Allmennfag (N=129)	Yrkesfaglig (N=98)	Alle (N=227)
Telefonkontakt (ringt/oppringt)*	64	85	72
Arrangert foreldremøte	64	76	69
Arrangert konferansetime	45	52	48
Arrangementer/dugnader	19	27	22
Planleggings-/arbeidsmøter	13	13	13
Kontakt via e-post	7	8	7
Sms (sendt/fått tekstmelding)	2	8	4
Samtaler hjemme	3	2	2
Annen kontakt*	42	61	49
Kontakt totalt	90	96	93

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

Tabell 5.3 viser videre lærernes svar når de har henholdsvis allmennfaglig og yrkesfaglig bakgrunn. I begge grupper har de fleste hatt kontakt med foreldrene på en eller flere måter. Når det gjelder ulike kontaktformer merker lærere i yrkesfaglige studieretninger seg noe ut. De har oftere enn lærere i allmennfag, hatt kontakt med foreldre på de fleste av måtene som var listet opp i spørreskjemaet¹³. Dette gjelder særlig telefonoppringninger. Flere har også krysset av for foreldremøter, konferansetimer, arrangementer/dugnader og *annen kontakt*. Når det gjelder telefonkontakt stemmer resultatet godt med opplysninger fra elevene. Som kjent oppga flere elever i yrkesfag enn i allmennfag, at foreldrene hadde snakket med lærerne på telefon i løpet av høsten 2002. I følge elevene var deltagelse i foreldremøter høyest i allmennfag. Igjen må vi ha i tankene at lærerne gir opplysninger om kontakt med hele foreldregruppa sett under ett. Tabell 5.3 viser derfor ikke at flere foreldre til elever i yrkesfag har vært på foreldremøter, men at flest lærere i yrkesfag har arrangert slike møter. Skal vi tro lærernes svar ser det dermed ut til å være andre forhold enn et dårligere tilbud fra skolens side, som forklarer forskjeller i oppmøtet mellom foreldre til elever i yrkesfag og allmennfag. Det må imidlertid nevnes at klassestyrere på yrkesfaglige linjer som regel har ansvaret for halvparten så store klasser som klassestyrere i allmennfag. Slike forskjeller burde i utgangspunktet gjøre det enklere for dem å pleie kontakten med den enkelte forelder.

Endelig er det lite forskjell mellom lærerne i bruk av ulike kontaktformer etter hvor lenge de har arbeidet i tilknytning til videregående opplæring. Bare når det gjelder foreldremøter er den gjennomsnittlige ansienniteten signifikant lavere blant de som har arrangert slike møter (11 år), sammenlignet med de som ikke har gjort det (15 år).

Elever med spesielle behov eller problemer

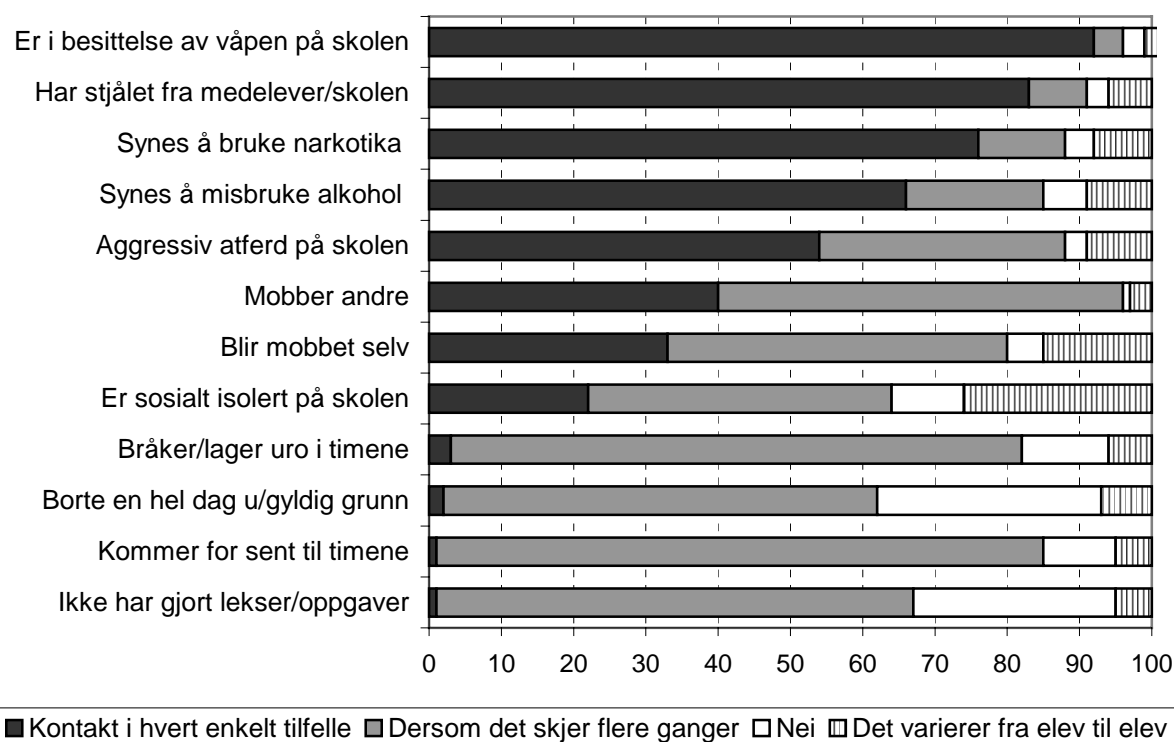
Lærere, rådgivere og rektorer som deltok i undersøkelsen ble bedt om å oppgi i hvilken grad de tok kontakt med foreldrene når skolen oppdaget at elevene hadde spesielle behov eller problemer. De skoleansatte fikk listet opp ni eksempler på asosiale handlinger som kan gjelde elever i videregående opplæring. Dette gjaldt alt fra rusmiddelbruk og alvorlig kriminalitet til mindre avvik som skulking og forsentkomming. For hver handling ble de bedt om å oppgi hvorvidt skolen tok kontakt og varslet foreldrene eller de foresatte.

¹³ Dette gjelder også når vi kun ser på klassestyrere med ulike fagbakgrunn.

Som det framgår av figur 5.1 oppgir et klart flertall av skolens representanter at de alltid involverer foreldrene dersom barnet deres er i besittelse av våpen (92 prosent), stjeler (83 prosent), misbruker narkotika (76 prosent) eller alkohol (66 prosent). Vel halvparten av de skoleansatte hevder at skolen tar kontakt i hvert enkelt tilfelle dersom en elev oppviser aggressiv atferd på skolen. I følge de ansatte i skolen er henvendelser i forbindelse med mobbing noe mindre vanlig. Rundt en tredjedel av de ansatte sier at skolen tar kontakt med foreldrene i hvert enkelt tilfelle, mens omtrent like mange mener de gjør det dersom mobbingen vedvarer. Dette gjelder både når eleven blir mobbet og når han eller hun mobber andre.

Situasjoner der elevene opplever sosial isolasjon skiller seg ut ved at relativt mange mener eventuell kontakt med foreldrene er personavhengig. Hele 26 prosent blant lærerne, rådgiverne og rektorene har krysset av for at det varierer fra elev til elev om de varsler foreldrene. Videre drøyer det jevnt over lenge før skolen tar kontakt med foreldrene når det gjelder fravær og andre mildere brudd på skolens regler. Flertallet mener de bare tar kontakt hvis dette skjer flere ganger. En betydelig andel oppgir også at de aldri tar kontakt ved skulking eller når elevene ikke har gjort lekser.

Figur 5.1 – Svaratferd på spørsmålene om lærere ville tatt kontakt med foreldrene ved ulike tyder problematferd eller misstilpasning i skolen. Prosent

Samlet sett tyder de skoleansattes svar på at kunnskap om voldelig eller kriminell atferd samt rusmisbruk som regelen medfører at skolene tar kontakt med foreldrene ved første tilfelle. Derimot synes det mer variabelt hva skolene gjør i forhold til elever som har sosiale tilpasningsproblemer i skolen. Foreldre blir ikke alltid varslet i slike tilfelle. Videre fører mildere former for irregulær atferd, sjelden til at skolene kontakter foreldrene – med mindre problemene vedvarer.

Oppsummerende ser det dermed ut til at handlingenes alvorlighetsgrad styrer skolens initiativ overfor foreldrene. Det er nærliggende å tenke seg at elevenes alder og opplæringens frivillige karakter legger visse føringer for skolens praksis på dette feltet. Mange lærere vil sannsynligvis mene at eleven selv bør ta ansvar for oppførsel og prestasjoner i videregående opplæring. Det er derfor rimelig å forvente at terskelen for å kontakte foreldrene er høyere enn på grunnskoletrinnet. Ved mer alvorlige handlinger som våpenbesittelse og narkotikabruk, varsles foreldrene likevel. Slik atferd representerer klare lovbrudd. Så lenge elevene ikke er myndige vil skolene være pålagt å informere foreldrene.

Ansatte i OT og PPT ble også bedt om å oppgi hvorvidt skolene tok kontakt med hjemmet ved ulike tilfelle av antisosial atferd blant elevene. Svarene gir i stor grad den samme rangeringen som i figur 5.1 over.

5.2 Skolens erfaringer fra samarbeidet

I likhet med foreldrene skulle lærere, rådgivere og rektorer ta stilling til en rekke utsagn om deres erfaringer fra samarbeidet mellom hjem og skole i videregående opplæring. Foreldrenes svar tyder på at de opplever å få relativt dårlig *informasjon* fra skolen, og at de har lite *innflytelse* på elevenes skolegang generelt. Samtidig rapporterer de sjelden om *dialog* og diskusjon med skolens ansatte. Gir de ansatte i skolen en tilsvarende beskrivelse av situasjonen?

Det er verd å merke seg at betingelsene for de ulike informantgruppens svar er ulike. Mens foreldre og elever uttaler seg om individuelle erfaringer, skal de skoleansatte beskrive sitt generelle inntrykk. Som foreldrene forholder seg til normen om «den gode forelder», vil lærerne på sin side være påvirket av normen om «den gode lærer» når de svarer. Det er nærliggende å tenke seg at begge aktørgrupper til en viss grad forsvarer sin posisjon og ønsker å framstå i best mulig lys.

Informasjonen til foreldrene

Når det gjelder informasjonen foreldrene får fra skolene, er de skoleansatte mer positive enn det foreldrene gir uttrykk for. Mer enn halvparten av de skoleansatte mener foreldrene får tilfredsstillende informasjon fra skolen på fire av fem områder.

Tabell 5.4 – Oppslutning om utsagn vedrørende den informasjonen foreldrene får fra skolen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Foreldrene får tilfredsstillende informasjon om deres barns oppførsel	8	61	28	3	274
Foreldrene får ikke tilstrekkelige opplysninger om hvordan deres barn trives og har det sosialt på skolen	5	45	46	4	273
Skolen gir foreldrene for dårlig informasjon om klassene til barna deres	4	38	52	6	272
Foreldre har grunn til å være meget fornøyd med den informasjon skolen gir om elevenes faglige utvikling	1	56	40	3	266
Foreldrene blir godt informert om deres barns undervisningsopplegg	1	27	64	8	270

Mer spesifikt gjelder dette informasjon om elevenes oppførsel, informasjon om elevenes faglige utvikling og klassen de går i. Som kjent var andelen som oppfattet slik informasjon som tilfredsstillende i mindretall blant foreldrene.

Lærerne er mer på linje med foreldrene når det gjelder utsagnet om undervisningen. Bare 28 prosent blant de skoleansatte mener at foreldrene blir godt informert om elevens undervisningsopplegg. Flertallet er altså uenige i dette utsagnet, både blant foreldre og skoleansatte. Dessuten svarer halvparten av de skoleansatte at det stemmer godt eller meget godt at foreldrene ikke får tilstrekkelige opplysninger om hvordan elevene trives og har det sosialt på skolen. Samlet gir de skoleansatte uttrykk for en virkelighetsoppfatning der skolene er relativt flinke til å informere foreldrene om enkeltelevers trivsel og utvikling i skolen. På dette punktet er mange blant de ansatte i skolen relativt fornøyd med sin egen virksomhet. Derimot erkjenner også majoriteten av lærere, rådgivere og rektorer at skolen ikke gir god nok informasjon om elevenes undervisningsopplegg.

Dialog og diskusjon med foreldrene

I likhet med foreldrene uttrykker de skoleansatte at det er lite diskusjon, drøftinger eller dialog mellom foreldrene og skolen.

Tabell 5.5 – Oppslutning om utsagn vedrørende faktisk grad av diskusjon og dialog mellom hjem og skole. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Foreldrene diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer	0	3	54	43	275
I foreldremøter og i konferansetimer diskuteres ofte hva som fører til best læring for elevene	5	41	41	13	268
Foreldrene tør ikke si fra om hva de mener om lærerne og skolen av frykt for at dette kan gå ut over barna deres	3	15	64	18	258

Bare 3 prosent av de skoleansatte mener lærere og foreldre ofte diskuterer måten det undervises på. Her er de ansatte og foreldrene samstemte. Når det gjelder innholdet i foreldremøter og konferansetimer er de ansatte i skolen imidlertid noe mer positive. Nær halvparten mener det ofte diskuteres hva som fører til best læring for elevene. Kanskje kan ulike betingelser for de to gruppens svar forklare dette. Lærerne deltar på flere slike møter enn den gjennomsnittlige forelder/foresatt. Det er videre naturlig å tenke seg at de har flest konferansetimer med foreldre til elever som har spesielle behov i undervisningen. Slike møter brukes mest sannsynlig oftere til å diskutere pedagogiske prioriteringer, enn generelle møter for hele foreldregruppa.

Utsagnene ovenfor beskriver situasjonen slik den er i dag og gir oss dermed lærernes virkelighetsoppfatning. Tabell 5.6 forteller mer om de skoleansattes vurdering av dialogen. Som det framgår gir en majoritet blant lærerne, rådgiverne og rektorene uttrykk for at dialog finner sted i *for liten grad*. De opplever altså ikke dagens situasjon som tilfredsstillende. Vi kan derfor regne med at de, som foreldrene, ønsker mer diskusjon om enkelt-elevens sosiale utvikling.

Tabell 5.6 – Oppslutning om normativt utsagn vedrørende dialogen mellom hjem og skole. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Foreldrene blir i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om deres barns sosiale utvikling	9	59	29	3	276

Foreldrenes innflytelse

Svært få av lærerne, rektorene og rådgiverne mener foreldrene har stor innflytelse på virksomheten i videregående opplæring. Ingen sier seg enig i at foreldre har stor innflytelse på hva elevene lærer og hvordan det undervises i videregående opplæring. Bare 6 prosent mener foreldrene har direkte medbestemmelse på reglene og den sosiale opplæringen i klassen, mens 10 prosent mener at foreldre har stor innflytelse på normer og regler i skolen. Faktisk gir de skoleansattes svar inntrykk av at foreldrenes innflytelse er litt mindre enn det foreldrene selv rapporterer om. Som det framgår av tabell 5.7 er det likevel mange blant de ansatte som opplever at foreldrene tas på alvor i skolen.

Tabell 5.7 – Oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes innflytelse i skolen. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Foreldrene har stor innflytelse på hva det undervises i og hvordan det undervises på skolen	0	0	39	61	274
Foreldre har direkte medbestemmelse på reglene og den sosiale opplæringen i klassene	0	6	54	40	269
Foreldre har stor innflytelse på normer og regler i skolen	0	10	65	25	272
Lærerne tar i stor grad hensyn til foreldrenes synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse	3	41	47	9	264
Foreldre har generelt svært stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen	3	18	58	21	264

Dobbelt så mange skoleansatte (44 prosent) som foreldre (20 prosent) mener at lærerne i stor grad tar hensyn til foreldrenes synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse. Igjen kan forklaringen være at lærere, rådgivere og rektorer svarer for hele foreldregruppa. Sannsynligvis mottar de kun synspunkter fra en liten andel av foreldrene. Selv om lærerne tar alle disse henvendelsene alvorlig, vil flertallet av foreldrene ikke ha innflytelse.

Samlet tyder de skoleansattes virkelighetsoppfatning på at de burde være motivert for mer samarbeid med foreldrene. Jevnt over ser lærere, rådgivere og rektorer ikke ut til å oppfatte kontakten med skolen som tilfredsstillende. Majoriteten mener skolen gir for dårlig informasjon om undervisningsopplegget. Flertallet gir også uttrykk for at de sjelden er i dialog med foreldrene, og at foreldrene i for liten grad trekkes inn i diskusjoner om elevens sosiale utvikling.

5.3 Holdninger til samarbeidet mellom hjem og skole

Som nevnt innledningsvis har lærerne en nøkkelrolle som døråpnere for kontakt med foreldre og foresatte. I tillegg til de ansattes virkelighetsoppfatning vil holdninger til foreldrenes engasjement ha betydning når det gjelder potensialet for et framtidig samarbeid mellom hjem og skole.

Tabell 5.8 – De skoleansattes oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes rolle i videregående opplæring generelt. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene på videregående som på ungdomsskolen	9	30	53	8	279
I videregående opplæring er det unødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene	9	31	50	10	278
Jeg synes at foreldrene bør ha mer innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole	11	53	34	2	282

Som det framgår av tabell 5.8 mener mange at kontakt mellom hjem og skole er mindre nødvendig i videregående opplæring enn på grunnttrinnet. Dette er i tråd med opplysninger fra foreldre og elever i undersøkelsen. Like fullt har over halvparten, 64 prosent, krysset av for at foreldrene burde ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring enn de har i dag. Vi har tidligere sett at få blant de ansatte i skolen mener foreldrene per i dag har stor innflytelse. Sett i lys av dette er det kanskje ikke så rart at mange mener foreldrene burde ha mer å si.

Tabell 5.9 – De skoleansattes oppslutning om utsagn vedrørende foreldrenes rolle i enkeltelevers skolearbeid. Prosent.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	N
Foreldrene burde være mer interessert i hvordan barna har det på skolen	34	54	12	0	275
Elevene bør selv ta ansvar for å gjøre leksene sine og foreldrene skal ikke passe på at de gjør dem	19	59	20	2	278
Jeg skulle ønske at foreldrene hjalp elevene mer med skolearbeidet	12	54	30	4	274

Når det gjelder det kontaktløse samarbeidet og foreldrenes interesse for enkeltelevers skolegang er lærerne stort sett positivt innstilt (tabell 5.9). Hele 88 prosent synes foreldrene burde være mer interessert i hvordan barna har det på skolen, mens 66 prosent ønsker at foreldrene hjalp elevene mer med skolearbeidet. Samtidig mener et klart flertall at det er elevene som må ta ansvar for lekser uten at foreldrene kontrollerer dem.

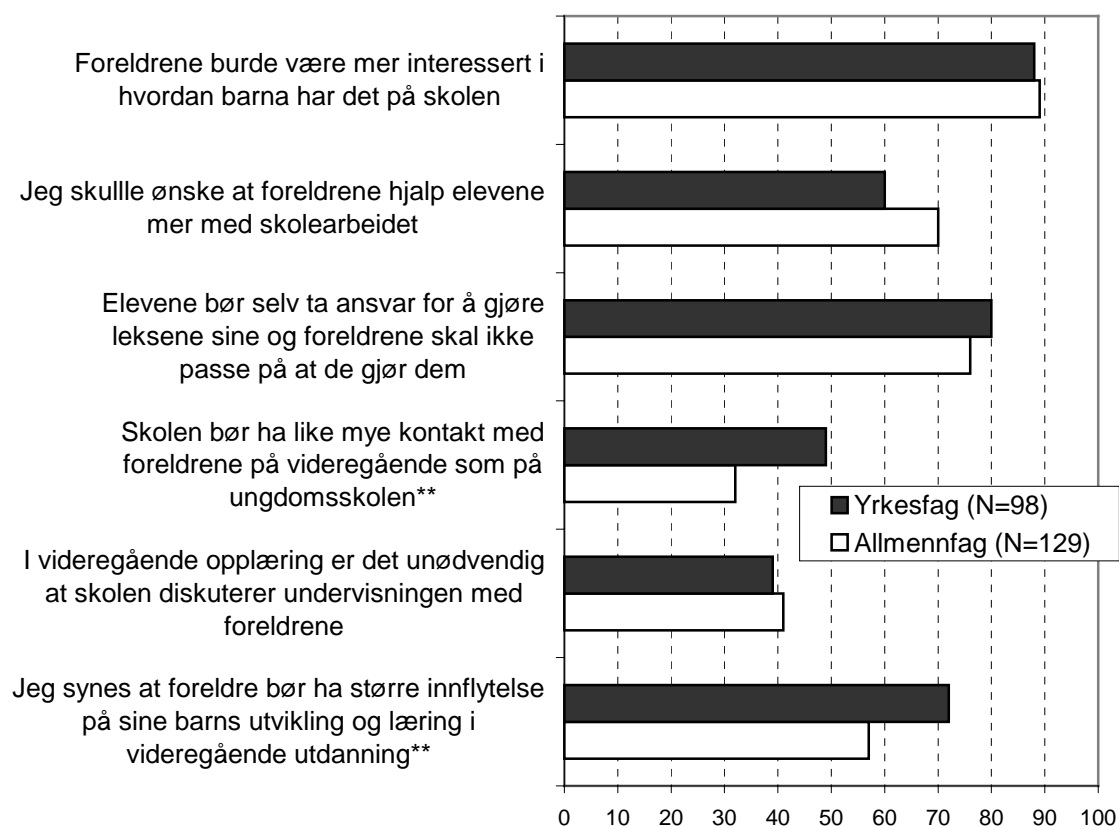
Oppsummerende synes det som om de skoleansatte mener foreldrenes rolle endres i overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring. De understreker at elevene selv bør ta ansvar for hjemmearbeid og resultater i skolen. Det at elevene tillegges hovedansvaret når de går over i videregående opplæring, betyr ikke samtidig at de skoleansatte er negative til foreldre som involverer seg. Majoriteten mener foreldrene bør opptre støttende og være engasjert i elevenes opplæring. Mens et klart flertall av elevene ønsker selvstendighet i forhold til eget skolearbeid, er det klart i lærernes interesse at foreldrene deltar i det kontaktløse samarbeidet.

Flertallet har dessuten krysset av for at foreldre bør ha større innflytelse over sine barns utdanning og læring. Når det er sagt viser tabell 5.9 også at et betydelig mindretall verken mener foreldrene bør ha større innflytelse (36 prosent) eller at det er nødvendig å diskutere undervisningen med foreldrene (40 prosent). Nedenfor skal vi blant annet undersøke hvem blant de ansatte i skolen som oftest gir uttrykk for denne typen holdninger.

Små variasjoner i de skoleansattes holdninger til foreldre i skolen

Vi har undersøkt de ansattes oppfatning av foreldrenes rolle i skolen i forhold til kjønn, antall år respondentene har arbeidet i videregående opplæring, fagbakgrunn og stilling. Analysen viser verken betydelige forskjeller mellom mannlige og kvinnelige lærere eller mellom lærere, rektorer og rådgivere. Det samme gjelder sammenligningen av klassestyrere og lærere uten slike oppgaver. Heller ikke ansiennitet har signifikant betydning for de skoleansattes holdninger. Analysen viser likevel en svak tendens til at de som har vært mer enn 20 år i skolen gir uttrykk for at de ønsker mindre kontakt med foreldrene, enn ansatte med kortere erfaring. Bare når det gjelder fagbakgrunn er det signifikante forskjeller mellom gruppene.

Figur 5.2 – Andelen som mener utsagn om foreldre i skolen stemmer helt eller ganske godt etter fagbakgrunn

*p<0,05, **p<0,001, ***p<0,000

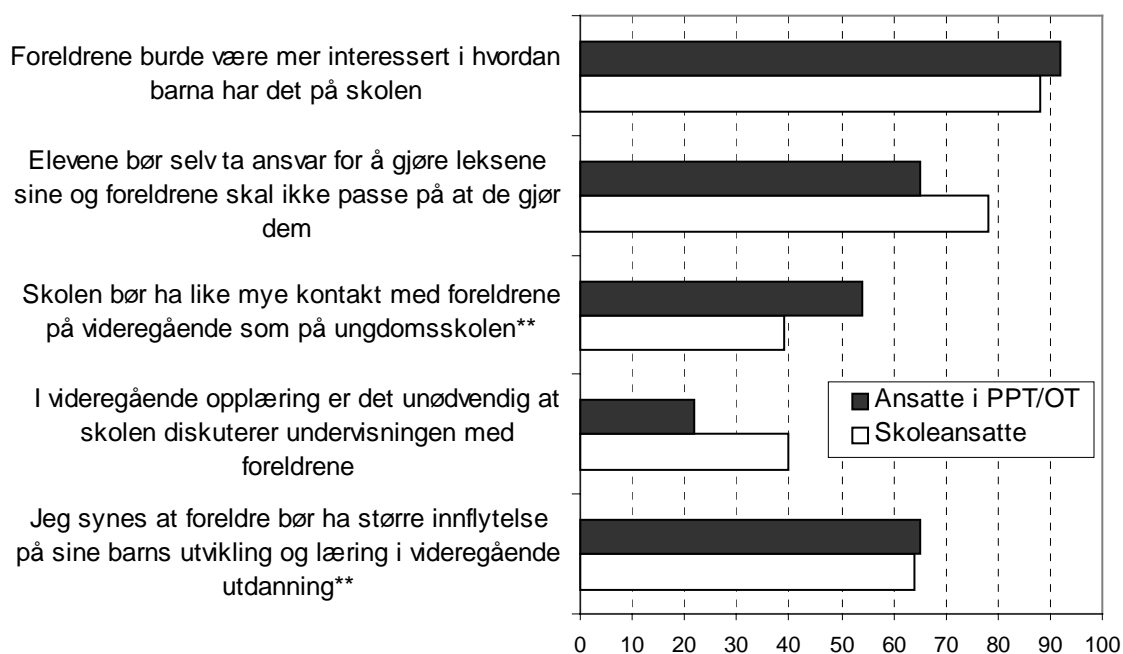
Lærere, rektor og rådgivere med yrkesfaglige bakgrunn mener oftere enn ansatte med allmennfaglig bakgrunn, at skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene som på ungdomsskolen. Samtidig har flere krysset av for at foreldrene bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring. Dette stemmer godt med opplysninger om at flest lærere i yrkesfag har invitert til foreldremøter og konferansetimer på skolen. Når færre elever på yrkesfag rapporterer om at foreldrene har deltatt på foreldremøter ser det dermed verken ut til å være skolens holdninger eller praksis som er årsaken. Hovedinntrykket er imidlertid at relativt mange uansett fagbakgrunn, mener skolen skal ha mindre kontakt med foreldrene enn i grunnskolen. Samtidig mener flertallet at foreldrene bør ha større innflytelse enn de har i dag.

Forskjeller mellom ansatte i OT/PPT og ansatte i skolen

De ansatte i Oppfølgingstjenesten og den Pedagogisk-psykologiske tjenesten skulle i likhet med elever og skoleansatte ta stilling til utsagn om foreldrenes rolle i skolen. Med unntak av ett var utsagnene formulert på samme måte

som i spørreskjemaet til lærerne. Figur 5.3 viser en sammenligning av de to informantgruppens svar. Ansatte i skolen og i spesialtjenestene er stort sett samstemte når det gjelder foreldrenes rolle i skolen. Majoriteten mener foreldrene burde være mer interessert i hvordan barna har det på skolen. Samtidig synes litt over 60 prosent i begge grupper at foreldrene burde ha større innflytelse i opplæringen.

Figur 5.3 – Andelen som mener utsagn om foreldre i skolen stemmer helt/ganske godt blant skoleansatte sammenlignet med ansatte i PPT/OT. Prosent.

Svar fra ansatte i PPT og OT gir likevel inntrykk av at de samlet vurderer foreldrenes rolle som noe viktigere enn det de skoleansatte gjør. Færre mener det er nødvendig å diskutere undervisningen med foreldrene, mens flere har krysset av for at skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene som i grunnskolen. Samtidig er litt færre enige i at elevene kan ta ansvar for leksene selv. Igjen er det naturlig å tenke seg at erfaringer fra en spesiell gruppe foreldre og elever påvirker holdninger blant ansatte i OT og PPT. De har flest erfaringer med foreldre til elever som har særlige behov og problemer knyttet til utdanning. Denne gruppen elever har sannsynligvis det største utbyttet av at foreldrene engasjerer seg.

Oppsummering

Ansatte i skolen beskriver en situasjon der foreldrene sjelden er i dialog med læreren og har relativt liten innflytelse både i forhold til enkeltelever, opp-

læring og pedagogiske prioriteringer generelt. Majoriteten erkjenner også at skolene ikke gir god nok informasjon om undervisningsopplegget. Relativt mange blant lærere, rådgivere og rektorer gir imidlertid uttrykk for at skolene er flinke til å informere foreldrene om enkeltelevers trivsel og utvikling i skolen. De ansattes svar i så måte beskriver situasjonen slik den er i dag, deres holdninger til foreldrenes rolle i videregående opplæring sier mer om hvordan de ønsker at kontakt og samarbeid mellom hjem og skole skal foregå. I likhet med foreldre og elever gir mange uttrykk for at det bør være et skille mellom ungdomsskolen og videregående opplæring når det gjelder kontakt mellom hjem og skole. Elevene bør i stor grad ta ansvar for hjemmearbeid og resultater i skolen. Likevel støtter flertallet blant lærere, rådgivere og rektorer klart opp om det kontaktløse samarbeidet i hjemmet.

Når det gjelder undervisningen og foreldrenes innflytelse i skolen generelt, er inntrykket mer delt. Majoriteten er positiv til økt foreldreinnflytelse og mener det er nødvendig at lærerne diskuterer undervisningen med foreldrene. Det er imidlertid et betydelig mindretall som mener det motsatte.

6 Avslutning

Innledningsvis ble tre sentrale problemstillinger for prosjektet skissert. For det første skulle samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring kartlegges slik det er i dag. Videre var det et mål å lete etter forskjeller mellom ulike grupper av foreldre. Endelig ble det stilt spørsmål ved om de ulike aktørene i videregående opplæring ønsket et tettere samarbeid mellom hjem og skole? Gjennom rapporten er disse og andre spørsmål forsøkt besvart ved hjelp av opplysninger fra foreldre, elever og ansatte. I dette kapittelet oppsummeres og drøftes resultatene nærmere.

6.1 Omfang av kontakt

Generelt bærer omfanget av samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring preg av å være svært begrenset og tilfeldig. Dette inntrykket bekreftes i opplysninger både fra foreldre, elever og skoleansatte.

Sporadiske fellesmøter og lite kontakt på tomannshånd

En klar majoritet (84 prosent) blant foreldrene oppgir at de har vært i kontakt med skolen minst en gang høsten 2002. For de fleste gjelder dette deltagelse i ett foreldremøte og/eller en konferansetime i løpet av perioden. Halvparten av foreldrene har ikke vært på tomannshånd med lærerne, og det er bare en liten gruppe som har hatt kontakt med skolen utenom de avtalte møtene. Intervjuene med foreldre på telefon tyder videre på at foreldremøter først og fremst brukes til formidling av informasjon. I den grad skolen legger opp til kontakt gir foreldrenes svar dermed inntrykk av at samværet er upersonlig, svært sporadisk og bærer lite preg av arbeidsfellesskap.

Når elevene gir opplysninger om foreldrenes kontakt med skolen framstår kontakten desto mer sporadisk. Færre elever enn foreldre oppgir at mor og far har deltatt på foreldremøter og konferansetimer. Det er nærliggende å tenke seg at den lave svarprosenten blant foreldrene er hovedårsaken til at foreldre og elever svarer ulikt i dette tilfelle. Sannsynligvis har ungdom mellom 16 og 18 år god kjennskap til foreldrenes kontakt med skolen. Det er grunn til å anta at mødre og fedre som sjelden har kontakt med skolen er noe underrepresentert blant de foreldrene som har deltatt i undersøkelsen. Når svarprosenten blant elevene er høy kan vi derfor regne med at deres opplysninger gir det mest korrekte bildet av kontakten. Hvis dette er tilfelle har

bare litt over halvparten av foreldrene vært på foreldremøter og færre enn en av tre har deltatt i konferansetimer. Omfanget av kontakt er dermed langt lavere enn det som kommer fram i tilsvarende undersøkelser i grunnskolen (Nordahl 2000, Nordahl og Skilbrei 2002).

De skoleansattes opplysninger om kontakt er ikke direkte sammenlignbare med opplysninger fra foreldre og elever. Når lærere rapporterer om bruk av ulike kontaktformer ser de alle foreldrene under ett. Det er derfor ikke uventet at flest oppgir at de har hatt telefonkontakt med foreldre. Likevel er det naturlig å tenke seg, som foreldrenes og elevenes svar gir inntrykk av, at de treffer en større gruppe foreldre gjennom foreldremøter og konferansetimer. Nesten samtlige lærere har vært i kontakt med en eller flere foreldre høsten 2002. Det er imidlertid på langt nær alle som har arrangert foreldremøter og konferansetimer. Dette er mest utbredt blant de som har klassestyreransvar. Også blant klassestyrerne er det imidlertid slik at 17 prosent ikke har invitert til foreldremøter, mens hele 40 prosent ikke har arrangert konferansetimer. Slik tyder de skoleansattes svar på at mange foreldre aldri får tilbud om foreldremøter eller konferansetimer med klassestyrer.

Ønsker man at kontakten mellom hjem og skole i videregående opplæring skal favne foreldre flest, må det organiserte tilbudet bli bedre enn det er i dag. Noe av forklaringen til at færre klassestyrere arrangerer foreldremøter og konferansetimer, finnes sannsynligvis i de formelle retningslinjene for videregående opplæring. Som nevnt er videregående opplæring ikke underlagt formelle krav om strukturerte samtaler med foreldrene.

Høy terskel for å ta kontakt både blant foreldre og lærere

Foreldre tar sjelden selv initiativ til kontakt med skolen. Bare to av ti blant foreldrene som deltok i spørreskjemaundersøkelsen oppgir at de selv har tatt initiativ til kontakt. Det kan slik se ut som terskelen er høy. Foreldre vi snakket med på telefon forklarte at de først oppfattet det som naturlig å bry lærerne hvis sønnen eller datteren hadde et problem knyttet til undervisningen eller skolen generelt. For øvrig hadde de ikke behov for å ta kontakt selv. Som vi skal komme tilbake til senere ser *behov* ut til å være et nøkkelord når det gjelder den jevne forelder og hans eller hennes kontakt med de videregående skolene.

Også de skoleansattes initiativ til kontakt med foreldrene er behovs- eller problemrelatert. Når elevene har problemer i skolen eller ikke oppfører seg i henhold til skolens regler, er det i stor grad situasjonens alvorlighetsgrad som styrer skolens initiativ ovenfor foreldrene. Lærernes svar kan tyde

på at de lar elevene ta ansvar for prestasjoner, oppmøte og oppfølging av skolearbeidet selv. Med mindre problemene utarter seg, tar de færreste lærere kontakt med foreldrene hvis elevene oppviser atferdsavvik av denne typen. Terskelen for å ta kontakt ser slik ut til å være høyere enn i grunnskolen. Det er naturlig å tenke seg at elevenes alder og opplærings frivillige karakter legger føringer for skolens praksis på dette feltet. Lærerne anerkjenner elevens rett til selvstendighet i forhold til skolearbeidet. Når det gjelder mer alvorlige regelbrudd som rusmiddelbruk og våpenbesittelse kontaktes foreldrene derimot i de fleste tilfeller.

Det kontaktløse samarbeidet – passiv støtte for de fleste

En klar majoritet blant foreldrene gir inntrykk av at de støtter opp om skolens prosjekt. De synes videregående utdanning er viktig og forsøker å formidle slike holdninger til de unge. Også elevene forteller at foreldrene er opptatt av skolegangen og ønsker at de skal gjøre det bra på skolen. Gjennom overføring av holdninger, ved å vise interesse og følge opp de unges skolegang, samarbeider de fleste foreldre med skolen. Det går imidlertid et klart skille mellom foreldrenes mer *passive støtte* og *aktiv hjelp* til skolearbeidet. Selv om flere spør hva de unge har i lekser, er det kun halvparten av foreldrene som aktivt kontrollerer hjemmearbeidet og færre enn en av tre som selv hjelper til med lekser i hjemmet. Svært positive holdninger til skole og utdanning blant de fleste foreldre burde likevel være et godt utgangspunkt hvis lærerne ønsker å inkludere dem mer i skolens virksomhet. Kanskje finnes det et uutnyttet potensial for de videregående skolene her?

Foreldrefellesskapet som forsvant

Mens kontakten mellom foreldre i grunnskolen er relativt god, er relasjonen mellom foreldre til elever i videregående opplæring nærmest fraværende. De færreste kjenner de andre foreldrene i klassen og svært få mener de ofte diskuterer faglige eller sosiale forhold knyttet til klassen med andre foreldre. Et slikt resultat er ikke uventet. Få har deltatt i arrangementer, dugnader og lignende aktiviteter der foreldrene arbeider i fellesskap. Ett informasjonsmøte i løpet av året gir heller ikke grunnlag for å utvikle varige relasjoner mellom foreldre. Skal vi tro foreldrenes beskrivelser av møtene og kontakten med skolen for øvrig, legges det i liten grad opp til at foreldre til elever i videregående opplæring skal bli kjent med hverandre.

Hvis man ønsker en mer tydelig foreldrerolle kan en forbedring av kontakten foreldrene imellom være ett sted å begynne. Et godt samhold mellom foreldrene i en klasse kan styrke deres posisjon i forhold til skolen. Som

regel er det lettere å få gjennomslag for en sak hvis man står flere sammen. En godt sammensveiset foreldregruppe kan dessuten være en ressurs for skolen og lærerne hvis det oppstår spesielle utfordringer knyttet til undervisningen eller det sosiale miljøet i klassen. For at dette skal være mulig må foreldremøtene sannsynligvis både være flere og ha et annet innhold enn dagens praksis tilsier.

6.2 Innholdet i samarbeidet

I læreplanen for grunnskolen blir kontakt mellom hjem og skole skissert som et tredelt prosjekt. Samarbeidet bør på det laveste nivået innebære utveksling av *informasjon*. Der nest skal foreldrene delta i *dialog* med skolen og ha *innflytelse* både når det gjelder enkeltelevers utvikling og forhold som gjelder klassen og skolen generelt. Det er imidlertid noe uklart om disse retningslinjene gjelder for videregående opplæring i like stor grad som for samarbeidet i grunnskolen. Som kjent kommenteres videregående opplæring ikke spesielt når det gjelder innholdet i kontakten mellom hjem og skole.

Relativt svak informering, lite dialog og innflytelse

Over halvparten av foreldrene er ikke fornøyde med informasjonen fra skolen. De får verken vite nok om sønnen eller datterens utvikling eller om pedagogiske prioriteringer i undervisningen. Det er likevel særlig når det gjelder undervisningsopplegget at mange foreldre mener de ikke får tilstrekkelig informasjon. Her skiller foreldre til elever i videregående opplæring seg klart fra foreldre på grunnskolen, som i hovedsak er fornøyd med informasjonen fra skolen. De ansatte i skolen er jevnt over litt mer positive. Mer enn halvparten av lærerne, rådgiverne og rektorene mener foreldrene får tilstrekkelig informasjon om enkeltelevers faglige utvikling og trivsel i skolen. Når kontakten mellom foreldrene og de videregående skolene først og fremst omhandler informasjonsformidling, kan det likevel virke urovekkende at så mange foreldre ikke synes de blir orientert tilstrekkelig. Også de ansatte i skolen erkjenner dessuten at skolen ikke gir god nok informasjon om undervisningsopplegget.

Videre forteller svært få foreldre om dialog med lærerne. Verken enkeltelevers utvikling eller måten det undervises på er emner som foreldrene regelmessig diskuterer med skolens ansatte. Som nevnt legger kontaktmønsteret i liten grad opp til dialog mellom foreldre og lærere. Kun et fåtall mener foreldremøter og konferansetimer brukes til å diskutere hva som fører til best læring for elevene. På dette punktet slutter også de skoleansatte opp

om foreldrenes beskrivelse av situasjonen. Svært få (4 prosent) mener lærere ofte diskuterer måten det undervises på og hva elevene lærer. De skoleansatte opplever imidlertid oftere enn foreldrene, at foreldremøter og konferansetimer fungerer som arena for diskusjon omkring pedagogiske prioriteringer.

Relativt svak informasjonsflyt og liten grad av dialog mellom hjem og skole er naturlig nok dårlige forutsetninger for at foreldrene skal ha mulighet til å medvirke i videregående opplæring. Svært få foreldre (5–11 prosent) opplever at de har innflytelse på forhold som gjelder undervisningen i klassen og skolen generelt. Det er videre kun en av fem som mener lærerne tar hensyn til deres synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse. Mange blant de skoleansatte har imidlertid krysset av for at de tar hensyn til foreldrenes synspunkter. Sannsynligvis gjør de også det. Med det kontaktmønsteret som finnes i videregående opplæring vil de fleste foreldre imidlertid aldri være i en situasjon der de kan si hva de mener. Dessuten er det ikke sikkert lærerne har mulighet til å oppfylle alle krav fra foreldrene. For det første legger læreplanen visse føringer for undervisningen. Videre kan foreldre ha motstridende interesser. For foreldrene blir det likevel viktig at de opplever å bli tatt alvorlig hvis de henvender seg til lærerne. Særlig vil dette gjelde henvendelser vedrørende deres egen sønn eller datter. Våre opplysninger tyder på at foreldrene tror de vil bli godt mottatt hvis de tar kontakt med skolen.

Vi kan konkludere med at verken foreldre, elever eller skoleansatte gir inntrykk av at samarbeidet fungerer slik det er anbefalt i læreplanen. Samlet skisserer de ulike aktørenes erfaringer imidlertid et skille mellom samarbeidet omkring den enkelte elev og samarbeid vedrørende skolens virksomhet generelt. Informasjon, dialog og innflytelse vedrørende enkeltelevers faglige utvikling og prestasjoner i skolen, ser ut til å være noe mer utbredt enn foreldrenes involvering og deltagelse når det gjelder undervisningsopplegget og det sosiale miljøet generelt. Hovedinntrykket er likevel at graden av samarbeid, også omkring enkeltelever, er svakt i videregående opplæring.

6.3 Variasjoner i samarbeidet mellom hjem og skole

Innledningsvis ble det stilt spørsmål ved om alle grupper vil tjene like mye på et større foreldreengasjement i videregående opplæring. Er kontakt mellom hjem og skole først og fremst til nytte for de elevene og foreldrene som i utgangspunktet har best forutsetninger for å lykkes?

Foreldremøter – mest for de veltilpassede?

Våre analyser viser at noen grupper av foreldre oftere har kontakt med skolen enn andre. Både foreldre og elever beskriver en situasjon der andelen som har vært på foreldremøter er størst når foreldrene har høy utdanning, når foreldrene bor sammen og har norsk bakgrunn. Foreldre som har deltatt i foreldremøter gir videre oftest uttrykk for høy grad av verdifelleskap med skolen. Samtidig er det slik at foreldre med høy utdanning oppgir at de vet mest om læreplaner, lovverk og lærebøker. Samlet ser det dermed ut til at de foreldrene som finner seg best til rette på foreldremøtene også er de som har mest kunnskap om og opplever størst nærhet til de videregående skolene. Selv om foreldre med høy utdanning og norsk bakgrunn oftest har vært på foreldremøter og vet mest om videregående opplæring, rapporterer de om noe lavere grad av dialog og innflytelse enn foreldre med lavere utdanning. Dette stemmer godt med vår beskrivelse av foreldremøtene som ren informasjonsformidling og med lite rom for diskusjon. Å delta på foreldremøter innebærer i liten grad reelt samarbeid.

Reelt samarbeid når behovet er størst

Noen grupper av foreldre skiller seg ut ved at de oftere enn andre har møtt eller snakket med elevenes lærere på tomannshånd, og ved at de selv har tatt initiativ til kontakt med skolen. Dette gjelder særlig foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning, og foreldre til elever som har svake skoleprestasjoner. Den lave svarprosenten i foreldregruppa til tross stemmer analysen av hvilke grupper som har minst og mest kontakt med skolen godt over ens med elevenes svar. Foreldre som har vært i kontakt med lærerne på tomannshånd opplever videre størst grad av dialog og innflytelse i relasjonene til skolen. Det reelle samarbeidet mellom hjem og skole ser derfor i størst grad ut til å gagne de som trenger det mest. Videre er det ikke foreldre med størst nærhet til de videregående skolene som selv tar kontakt, men de som sannsynligvis opplever det største behovet for samarbeid. I slike tilfeller er det naturlig å tenke seg at dialogen mellom hjem og skole hovedsakelig omhandler enkeltelevers faglige og sosiale utvikling. Foreldrene har liten innflytelse på generelle forhold knyttet til undervisningen og skolens praksis for øvrig.

Leksehjelp – styrt av behov, heller enn kompetanse

Det kontaktløse samarbeidet i hjemmet preges i stor grad av tilsvarende kjennetegn som den egentlige kontakten. Det er de samme foreldrene som

oftest er å finne på foreldremøter, som også i størst grad synes utdanning er viktig og formidler slike holdninger til de unge. Foreldrenes utdanningsnivå har mindre betydning for en aktiv variant av det kontaktløse samarbeidet. Det er særlig foreldre til elever som får særskilt tilrettelagt undervisning eller som presterer svakt i skolen som merker seg positivt ut når det gjelder hjelp og kontroll av lekser. Slik kan det se ut som aktiv støtte til skolearbeidet fra foreldrene er mest vanlig når elevens behov er stort. Til slutt er det verd å merke seg at forskjellene ikke er store. Også når foreldrene har norsk bakgrunn, lavere utdanning eller bor fra hverandre oppgir elevene jevnt over at foreldrene synes utdanning er viktig og støtter skolens prosjekt i så måte. Samtidig er det relativt mange også blant elever med ekstra hjelp/støtte i undervisningen eller dårlige karakterer som ikke får hjelp til hjemmearbeidet fra foreldrene.

Behovsstyrt samarbeid omkring enkeltelever

Samlet kan vi konkludere med at de færreste foreldre inngår i et samarbeid med skolen slik det er beskrevet i læreplanen. Enkelte foreldre er imidlertid oftere i dialog og opplever større grad av innflytelse enn andre. Sagt på en enkel måte kan det se ut som foreldrenes aktive engasjement og deltagelse fortrinnsvis er knyttet til elevenes behov. Foreldre tar noe oftere kontakt, går i dialog og hjelper aktivt til med lekser når eleven har spesielle behov i undervisningen. Videre er det de samme foreldrene som er mest fornøyd med informasjonen fra skolen. Samtidig opplever de i størst grad deltagelse og innflytelse i skolens virksomhet.

Det behovsstyrte samarbeidet gjelder naturlig nok kontakt, dialog og felles innsats knyttet til enkeltelevers faglige og sosiale tilpasning i skolen. Resultatet vil være svært personavhengig og vil først og fremst omfatte samarbeid fra sak til sak. Foreldrenes deltagelse og mulighet til medvirkning mer generelt er nærmest fraværende i videregående opplæring. En mer generell og mindre behovsorientert interesse for elevenes utdanning kommer imidlertid også til syne i resultatene. Her tenker vi på deltagelse i foreldremøter og foreldrenes klare støtte til skolens virksomhet. Engasjement av denne typen gir lite rom for dialog og innflytelse for foreldrene.

6.4 En vurdering av samarbeidet

Er det tilstrekkelig at 60–70 prosent har deltatt på ett informasjonsmøte, mens halvparten av foreldrene har hatt avtalte møter med klassestyrer i løpet

av høsten 2002? Svaret på dette spørsmålet vil avhenge hva som er det ønskede resultatet.

Hvis målet er at foreldre flest skal ha *innflytelse* på elevens opplæring i skolen er svaret sannsynligvis nei. Svært få foreldre opplever å ha innflytelse når det gjelder generelle forhold knyttet til skolen. En slik situasjon kan sannsynligvis føres tilbake til betingelsene for samarbeidet mellom hjem og skole. Som kjent finnes det ikke formelle medvirkningsorganer for foreldre til elever i videregående opplæring. Et foreldremøte og/eller en konferansetime i løpet av året gir videre dårlige forutsetninger for hyppig utveksling av informasjon og dialog mellom foreldre og lærere i en mer uformell sammenheng. Når foreldremøtene i tillegg stort sett har preg av å være informasjonsmøter, kan en reell dialog først og fremst finne sted i konferansetimer eller også i samtaler utenom de avtalte møtene. På det meste har halvparten av foreldrene vært på et slikt møte. I tillegg er terskelen høy for at foreldrene selv tar kontakt. Foreldre flest vil derfor i liten grad bli tatt med på råd eller ha mulighet til å bidra når det gjelder retningslinjer og praksis for undervisningen. Dette gjelder særlig når elevene klarer seg rimelig greit i skolen. Kontakt utenom fellesmøtene finner først og fremst sted når elever har spesielle behov eller problemer knyttet til undervisningen. Slik får samarbeidet et klart tilfeldig preg, og muligheten til å øve innflytelse vil i stor grad være personavhengig. Slike relasjoner gir liten mulighet til langsiktig foreldreinnflytelse i videregående opplæring.

Vi har i tillegg sett at foreldre flest støtter de unges skolegang gjennom et kontaktløst samarbeid. Selv om flertallet av foreldrene ikke kontrollerer eller hjelper til med hjemmearbeidet, er de fleste positivt innstilt. Ofte vil det kontaktløse samarbeidet være vel så nyttig med tanke på elevenes prestasjoner og gjennomstrømming, som deltagelse på foreldremøter og konferansetimer. At foreldrene interesserer seg for elevenes utvikling, følger opp og hjelper til, øker imidlertid ikke foreldrenes mulighet til dialog og medvirkning i videregående opplæring.

Er målet derimot at foreldrene først og fremst skal fungere som en *ressurs* i barnas skolegang, er det kanskje tilstrekkelig at foreldre i videregående opplæring først er i dialog med skolen når det oppstår problemer eller spesielle behov. Behovsstyrt kontakt vil i de fleste sammenhenger være nyttig både for foreldre, elever og lærere. Som kjent er kontakt mellom foreldre og lærere på tomannshånd mest utbredt blant foreldre til elever som har spesielle behov i undervisningen. Det er også disse som opplever størst grad av dialog og innflytelse.

Kan et behovsorientert samarbeid fungere når hjemmet og skolen ikke har kontakt i andre sammenhenger? Hvis foreldre og lærere ikke informerer hverandre gjensidig under normale omstendigheter blir det sannsynligvis vanskeligere å ta kontakt når problemene oppstår. Det kan videre være vanskelig å skape en god relasjon mellom foreldre og lærere når all kontakt omhandler problemer knyttet til eleven eller skolens aktiviteter. En kvalitativ studie fra grunnskolen foretatt av Nordahl (2003) ser ut til å underbygge dette. Undersøkelsen omfattet blant annet intervjuer med 25 foreldre. Samtalene viste to hovedmønstre: en gruppe av foreldre var gjennomgående positive til skolen, mens en annen var mer negativ. Kjennetegnene for den siste gruppa var at elevene ofte hadde problemer knyttet til faglig utvikling, trivsel eller atferd i skolen. Lærerne tok først og fremst kontakt når eleven hadde oppført seg dårlig eller hadde problemer. Kontakten med skolen ble derfor ofte forbundet med noe problematisk. Kun negative tilbakemeldinger fra skolen kan tære på forholdet mellom foreldre og lærere. Sannsynligvis vil det lette samarbeidet rundt problemer eller særskilte behov hos eleven, hvis foreldre og lærere kjenner hverandre bedre i forkant.

Ser vi nærmere på tallene er det på langt nær slik at alle foreldre til elever som med spesielle behov har vært i møter med klassestyrer eller har tatt kontakt på eget initiativ. Sannsynligvis burde disse andelene være mye høyere hvis samarbeidet mellom hjem og skole fungerte ideelt. En konklusjon må derfor bli at kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring verken synes å fungere tilstrekkelig for å sikre at foreldrene har mulighet til innflytelse eller til at foreldrene utnyttes optimalt som ressurs i skolens virksomhet. Om dette er gjennomførbart i praksis eller om de ulike partene ønsker slik kontakt, er imidlertid et annet spørsmål.

6.5 Holdninger og forventninger til samarbeidet

Selv om kontakten med de videregående skolene i liten grad gir mulighet til innflytelse og heller ikke medfører at foreldrene utnyttes tilstrekkelig som ressurs, er det ikke gitt at foreldrene ønsker det annerledes. Både foreldre, lærere og elever gir uttrykk for delte meninger på dette feltet.

Foreldrene: Misfornøyd, men opptatt av de unges selvstendighet

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen tyder på at foreldrene synes de får for dårlig informasjon både om enkeltelevers utvikling og om undervisningsopplegget generelt. Samtidig mener mange at de vet alt for lite om sønnen eller datterens lærere og de i for liten grad blir trukket inn i disku-

sjoner om hans eller hennes sosiale utvikling. Slik gir foreldrene på flere måter uttrykk for at de er misfornøyd med situasjonen slik den er i dag.

Når det gjelder holdninger til hvordan samarbeidet mellom hjem og skole burde fungere er meningene naturlig nok delte. Mange ser ut til å mene at det bør være et skille mellom foreldrenes rolle i ungdomsskolen og i videregående opplæring. Elevenes alder brukes gjerne som begrunnelse i denne sammenheng. Flere synes de unge er gamle nok til å formidle og styre informasjonen fra skolen selv, mens andre mener foreldrene bør få informasjon direkte fra skolen så lenge elevene ikke er myndige. Når foreldrene skal komme med forslag til hvordan kontakten bør organiseres, referer de ofte til måten samarbeidet er organisert på i grunnskolen. Få blant foreldrene vi snakket med på telefon ga imidlertid uttrykk for at de ønsket seg flere opplysninger om elevens prestasjoner. Flere følte at de ble godt nok informert om dette av de unge. Derimot ville de gjerne vite mer om undervisningsopplegget, faglige krav og situasjonen på skolen generelt. Noen argumenterte for at slik informasjon var viktig hvis foreldre skal kunne fungere som kvalifiserte veiledere for de unge.

Noen av foreldrene vi snakket med på telefon ønsket større innflytelse gjennom formelle samarbeidsorganer. De fleste var likevel fornøyd med situasjonen slik den er i dag. Igjen refererte flere til elevenes alder og mente de var gamle nok til å ta ansvar for relasjonen til skolen selv. Samlet ga telefonintervjuene dermed et inntrykk av at foreldrene mener elevene bør ha rett til å styre store deler av utdanningen selv, men mange ønsker å få større mulighet til å støtte eller fungerer som rådgivere underveis. Også når foreldrene skal argumentere for om de ønsker mer informasjon og større grad av dialog/innflytelse eller ikke, er mange opptatt av om det er et behov for det eller ikke. Hvis alt går som det skal og de får den informasjonen de trenger fra elevene, kan det virke som mange er fornøyd med dagens situasjon. Hvis det oppstår problemer blir kontakt og dialog med skolen derimot viktigere.

Elevene: selvstendighet, men ikke som en motsetning til foreldreinnflytelse

Flertallet blant elevene som deltok i undersøkelsen ga klart uttrykk for at de ikke ønsket at foreldrene skulle hjelpe til eller bry seg med deres eget skolearbeid. Derimot var elevgruppa mer delt når det gjaldt foreldrenes generelle innflytelse i skolen. Et betydelig mindretall mente foreldre burde ha større innflytelse i skolen. Det kan derfor konkluderes med at ønsket om selvstendighet i forhold til lekser og egne prestasjoner, ikke nødvendigvis

oppfattes som en motsetning til at foreldre har innsyn og innflytelse i virksomheten ved de videregående skolene generelt.

Videre skiller noen grupper av elever seg ut ved at de oftere enn andre ønsker hjelp fra foreldrene. Disse elevene kjennetegnes blant annet ved at foreldrene har lav utdanning og bakgrunn fra ikke-vestlige land. Noen av disse foreldrene har sannsynligvis svakere forutsetninger for å hjelpe enn den jevne forelder. Igjen ser det imidlertid ikke ut til å være foreldrenes forutsetninger som lager skillelinjer mellom grupper av elever, men det opplevde behovet i skolehverdagen. Blant de som setter størst pris på foreldrenes engasjement finner vi også elever som får karakterer under middels og som oppgir at de får særskilt tilrettelagt undervisning eller trives dårlig sosialt i skolen. Det er i stor grad de samme kjennetegnene vi finner blant elever som i størst grad ønsker større generell foreldreinnflytelse i skolen. At elevene ønsker mer hjelp og støtte til eget skolearbeid, samt større grad av allmenn foreldreinnflytelse når de har problemer av faglig og sosial art, stemmer godt med foreldrenes beskrivelser på telefon.

Verken foreldrenes eller elevens svar kan brukes til å argumentere for at et økt foreldreengasjement vil gå på bekostning av utdanningssystemets utjevne målsetting. Derimot er det grunn til å tro at et større foreldreengasjement vil bli best mottatt blant de som trenger det mest. Igjen er det vanskelig å si hvordan dette lar seg gjennomføre i praksis. For en del av de elevene som ønsker at foreldrene skal trekkes mer med i skolens virksomhet, vil dette sannsynligvis ikke være mulig i praksis.

Lærerne; ikke godt nok i dag, foreldre bør engasjeres mer

De ansatte i skolen sitter på en nøkkelrolle når det gjelder samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring. Deres holdninger vil i stor grad være avgjørende for eventuelle endringer i kontakten mellom hjem og skolen. Vi har sett at flertallet av de ansatte i skolen mener foreldrene får tilstrekkelig informasjon om enkeltelevers faglige og sosiale utvikling. Derimot er det kun et mindretall som mener foreldrene blir godt nok informert om undervisningsopplegget generelt. Samtidig opplever over halvparten at foreldrene vet for lite om lærerne, og at de i for liten grad blir trukket inn i diskusjoner om deres barns sosiale utvikling. Slik gir heller ikke lærerne uttrykk for at dagens situasjon er tilfredsstillende.

I likhet med foreldre og elever gir de ansatte også uttrykk for at skolegangen hovedsakelig er elevenes ansvar. De ønsker likevel at foreldre flest skal støtte og hjelpe elevene mer i hjemmet. Slik signaliserer de ansatte i skolen at de tror foreldrenes engasjement kan være til nytte for *den enkelte*

elev også i videregående opplæring. Denne typen holdninger burde motivere lærerne til å ta kontakt med hjemmet når enkeltelever har problemer eller spesielle behov. Majoriteten er videre positive til økt foreldreinnflytelse generelt. Andelene som ikke ønsker større foreldreinnflytelse (36 prosent) og som synes det er unødvendig at lærerne diskuterer undervisningen med foreldrene (40 prosent), er imidlertid også store. Våre analyser viser videre at slike holdninger har størst utbredelse blant ansatte på allmennfaglige linjer. Skal foreldrene få en viktigere rolle i videregående opplæring må det sannsynligvis en holdningsendring til blant deler av de ansatte i videregående opplæring.

Selvstendighetsideal – behovsstyrt og høy terskel for kontakt

De ulike aktørenes holdninger til foreldrenes rolle er nært knyttet til et *selvstendighetsideal*. Både foreldre, elever og lærere gir uttrykk for at elevene bør gis frihet og ansvar når de begynner i videregående opplæring. Særlig kommer dette til uttrykk når det gjelder *den enkelte elev* og hans eller hennes skolearbeid. Både foreldre og elever mener imidlertid at idealet om selvstendighet kan brytes når eleven har særskilte behov eller problemer. I slike situasjoner bør foreldrene involveres.

Det kan virke som enkelte opplever kontakt mellom hjem og skole i videregående opplæring som synonymt med at eleven har problemer. Flinker elever tar selv ansvar for sitt skolearbeid og informerer foreldrene når dette er nødvendig. Slik blir terskelen for å ta kontakt høy for foreldrene, og ønsket om en tett relasjon med skolen kan framstå som stigmatiserende. Derimot har foreldrene mindre problemer med å si at de ønsker seg generell informasjon om undervisningen, om utdanningsvalg og sosiale forhold knyttet til klassen generelt.

6.6 Forslag til endringer

Samarbeidet mellom hjem og skole er preget av lite kontakt mellom hjem og skole, og mange foreldre er relativt misfornøyd med den kontakten de har med skolen. Ingen av de tre aktørgruppene lærere, elever eller foreldre, har sterke og entydige motforestillinger mot å styrke samarbeidet. Dette indikerer at samarbeidet bør videreutvikles både i omfang, formaliseringsgrad og innhold. Nedenfor er det satt opp noen forslag som ut fra denne kartleggingen kan være med på å styrke samarbeidet mellom hjem og skole i videregående opplæring.

Klargjøring av nasjonale mål og retningslinjer

Skal samarbeidet styrkes trengs det en klargjøring av hensikten med samarbeidet og hvordan samarbeidet skal foregå i praksis. Dette kan gjøres både gjennom lovverk, forskrifter og framtidige læreplaner. Det bør i særlig grad foretas en avklaring av hvilke områder samarbeidet skal omhandle.

Formalisering av samarbeidet

Det behovsstyrte samarbeidet ser ikke ut til å fungere tilstrekkelig, og innebærer relativt høye terskler for samarbeid. Derfor bør omfanget av samarbeid mellom hjem og skole lovfestes, og det bør stilles krav til at det minimum skal gjennomføres to foreldremøter på klassenivå og to konferansetimer per år, på grunnkurs og VK 1. Samtidig bør en foreldrekontakt utnevnes i hver klasse.

Formidling av foreldrenes rettigheter og ansvar

Foreldrene bør i langt sterkere grad informeres om hvilke rettigheter og plikter de har som foreldre i videregående opplæring. Dette kan både gjøres muntlig og ved utvikling av informasjonsmateriell om hva samarbeid mellom hjem og skole skal innebære i videregående opplæring. Denne informasjonen bør både dreie seg om det direkte samarbeidet med lærerne, og om hvordan foreldrene bør følge opp enkeltelevers skolegang.

Kontakt mellom foreldre

I foreldremøter på klassenivå bør det legges vekt på at foreldrene skal ha mulighet til å bli kjent med hverandre. Dette gjør det mulig for foreldre å danne et nettverk og slik stå sterkere i samarbeidet med skolen.

Etterutdanning av lærere

Lærerne framstår som vesentlige for både omfanget og innholdet i samarbeidet mellom hjem og skole, og det ser ut til å være store variasjoner i lærernes kunnskap og innstillinger til dette samarbeidet. Arbeidsgiver bør derfor iverksette etterutdanningstilbud for å styrke lærernes kompetanse på dette området i videregående opplæring.

Forskningsbasert utviklingsarbeid

Det eksisterer nesten ingen forskning og det finnes lite eller ingen litteratur om hvordan samarbeidet mellom hjem og skole bør eller kan drives i videregående opplæring. Det er slik et behov for å iverksette forskningsbasert utviklingsarbeid for å utvikle og formidle kunnskap om samarbeidet og hvordan samarbeidet mellom hjem og skole kan foregå.

Summary

This report presents the results of a survey about the relationship between home and school in upper secondary education. Predominantly the study deals with informal collaboration between parents and teachers. In short the report aims to answer three main questions:

- What is the amount and content of collaboration between home and school in upper secondary education?
- Does the level of contact and collaboration vary among different groups of parents?
- What attitudes do parents, students and teachers possess towards the role of parents in upper secondary education?

Method and data collection

The research questions listed above indicate a broad survey. The quantitative part was carried out in February 2003 based on 126 classes from four upper secondary schools in each of the counties Finnmark, Møre og Romsdal, Oslo and Telemark. A total of 1712 students, 902 parents, 287 school employees and 37 employees in special services have answered a questionnaire specially designed for their group. Additionally some parents participated in extended interviews by telephone and some students took part in a group work on the issue.

Findings

The extent of contact and collaboration between parents and teachers in upper secondary school is limited. This impression is confirmed both by parents, students and school employees. The amount of collaboration between home and school is clearly lower than in compulsory primary and secondary school.

Most parents have been in contact with the school at least once during the autumn 2002. Parent-teacher meetings in plenary are most common. For the most part such meetings seem to concern information to the parents. Dialogue and genuine collaboration are therefore depended on private meetings. About half of the parents have been in private meetings with the students' teachers. The parents influence the terms of collaboration to a

limited extent. Only one out of five have themselves initiated contact with their son or daughters teachers during the autumn 2002.

Based on a total appraisal there seems to be a distinction between collaboration regarding single students and the schools activity in general. Information, dialogue and influence regarding single students and their progress seem to be somewhat more common. Still the collaboration between home and school is limited, all considered. Contact between parents and teachers seem neither to secure parent rights nor function optimally to make the most of parents as a resource in upper secondary education.

Active commitment and participation by parents is mainly linked to the demands of the student. Parents are most often in dialogue with the school or give active help and support when the students have problems or special needs connected to their school work. Some parents seem to interpret contact between parents and teachers as synonymous with problems. The parents' threshold to initiate contact is therefore high. Again it's necessary to make a distinction between collaboration regarding single students and the schools activity in general. Contact guided by demands mainly concerns single students. Such collaboration gives little influence on the teaching and the school in general.

Attitudes and expectations possessed by parents, students and school employees are closely linked to an ideal of independence. All three groups state that students ought to be given greater freedom and responsibility when they enter upper secondary school. Yet the ideal of independence is of less importance if the student has distinct problems or needs connected to their school work. Supplementary the results indicate that a greater parent commitment is desired by those students who need it the most.

Teachers and other school employees hold a key role when it comes to collaboration between home and school. This survey shows that the majority are positive towards increased parent involvement in general. Still about 40 percent seems to find this less important. Hence some change of attitude seem to be necessary if parents are to be given a more important role in upper secondary education.

Litteratur

Backe-Hansen, E. (2002): Young people between home and school. I: R. Edwards (red.): *Children, home and school. Regulation, autonomy or connection?* London and New York: Routledge Falmer, s. 172–187

Bakken, A. (2003): *Minoritetsspråklig ungdom i skolen. Reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet?* NOVA-rapport 15/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Bourdieu (1996): The Forms of Capital. I: A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown & A. S. Wells (red.): *Education. Culture, economy, society.* Oxford and New York: Oxford University Press.

Bourdieu, P. & Passeron (1990): *Reproduction in education, society and culture* (New edition). London: Sage.

Christiansen, K. U. & Nordahl, T. (1993): *Tverretatlig samarbeid i utvikling.* Hamar: Kapere forlag.

Coleman, J.S. (1988): Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94: 95–120.

Davis (1999): Looking back, looking ahead: reflection on lessons over twenty-five years. I: F. Smit., H. Moerel., van der Wolf, & P. Slegers. (red.): *Building bridges between home and school.* Institute for applied social sciences. University Nijmegen.

Furlong, A. & Cartmel, F. (1997). *Young People and Social Change.* Buckingham: Open University Press.

Hansen, M. N. (1995): *Class and Inequality in Norway. The impact of social class origin on education, occupational success, marriage and divorce in the post-war generation.* Dissertation (dr. philos). Oslo. Universitetet i Oslo/Institutt for samfunnsforskning.

Hellevik, O. (1995): *Sosiologisk metode.* Oslo: Universitetsforlaget

Hennum, N. (2002): *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder: om å være mor og far for norsk ungdom.* NOVA-rapport 19/02. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Jencks, C., Crouse, J. & Mueser, P. (1983): The Wisconsin Model of status attainment: A national replication with improved measures of ability and aspirations. *Sociology for Education*, 56: 3,19.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1998): *Undersøkelse om samarbeid mellom hjem og skole.* Rapport '98, F 4050/4, Feedback Research.

Knudsen, K. (1980): *Ulikhet i grunnskolen.* Bergen: Universitetsforlaget.

- Lidén, H. (1997): *Det er jo tross alt oss, elevene det dreier seg om. Samarbeid mellom hjem og skole med fokus på barnet*. Trondheim: Norsk senter for barneforskning. Rapport nr. 48.
- Lie, S., Kjærnsli, M., Roe, A. & Turmo, A. (2001): *Godt rustet for framtida? Norske 15 åringers kompetanse i lesing og realfag i et internasjonalt perspektiv*. Rapport 4/2001. Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitet i Oslo.
- Lindbekk, T. (1974): *Skolesosiologi*. Trondheim: Tapir.
- Nordahl, T. (2000): *Samarbeid mellom hjem og skole. En kartleggingsundersøkelse*. NOVA-rapport 8/00. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Nordahl, T. (2003): *Makt og Avmak i samarbeidet mellom hjem og skole. En evaluering av innenfor Reform 97*. Rapport 13/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Nordahl, T. & Skilbrei, M. (2002): *Det vanskelige samarbeidet. Evaluering av et utviklingsprosjekt om samarbeid mellom hjem og skole*. NOVA-rapport 13/02. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Nordahl, T. og Sørli, A. M. (1996): Samarbeid mellom hjem og skole erfaringer og utfordringer. I: Sandbæk, M. & Tveiten, G. (red.). *Sammen med familien*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Nordahl, T. og Sørli, A. M. (1998): *Brukerperspektiv på skolen. Elever og foreldre om skole og relasjoner*. Delrapport 3 fra forskningsprosjektet «Skole og samspillsvansker». NOVA-rapport 12d/98. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Opheim, V. & Støren, L. A. (2001). *Innvandrerungdom og majoritetsungdom gjennom videregående til høyere utdanning*. Rapport 7/2001. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Purves, A. & Elley, W. (1994): The role of home and student differences in reading performance. I: W. Elley (red.), *The IEA study of reading literacy* (s. 98–122). Oxford, England: Pergamon.
- Rossow, I. (2003): Ungdom nå til dags – tall fra «Ung i Norge 2002». *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2003, 1(3):89–97.
- Rossow, I. og Bø, A. K. (2003): *Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge 2002*. Nova 2003
- Schultz Jørgensen, P. (1996): Risiko og mestring – På vej mot et nytt paradigme. I: Sandbæk, M. & Tveiten, G. (red.). *Sammen med familien*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Skog, O. J. (2000): *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Sletten, M. A. (2001): *Det skal ikke stå på viljen – utdanningsplaner og yrkesønsker blant Osloungdom med innvandrerbakgrunn*. NOVA-rapport 8/01. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Vestre, S. E. (1995): *Foreldresyn på grunnskolen*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Willis, P. (1977). *Learning to labour. How working class kids get working class jobs*. Aldershot: Gower Publishing Company Ltd.

Øia, T. (1998): *Generasjonskløften som ble borte*. Oslo: Cappelen.

Aarseth, (1984): *Tverretatlig samordning – i alle fall et forsøk*. Publikasjon nr. 25. Institutt for offentlig administrasjon og administrasjonskunnskap. Universitetet i Bergen.

Andre kilder

Forskrift til Opplæringslova. 28. juni 1999. Utdannings- og forskningsdepartementet

Grunnskoleloven av 13. juni 1969

Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. Oslo: Nasjonalt læremiddelsenter.

Lov om barn og foreldre (Barneloven)

Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova)

Mønsterplanen av 1987

St. prp. 1 (2001–2002)

Vedlegg 1: Spørreskjema

N O V A

Undersøkelse om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring

Spørreskjema **A** - alle elever

Undersøkelsen om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring er satt i gang av Læringscenteret og Utdannings- og forskningsdepartementet. Hensikten er blant annet å bidra til et bedre læringsmiljø for elevene. Undersøkelsen som gjennomføres av forskningsinstituttene NIFU og NOVA, avsluttes sommeren 2003. I undersøkelsen legger vi stor vekt på at datamaterialet skal oppbevares på en forsvarlig måte og i samsvar med bestemmelser i lovverket. Dette innebærer blant annet at:

- Det er frivillig å delta
- Det får ingen konsekvenser for elevene om de ikke deltar i undersøkelsen
- De som deltar sikres anonymitet. Det vil ikke registreres opplysninger som er mulig å føre tilbake til enkeltpersoner.

For å få sikre resultater i forskningen er det viktig at flest mulig deltar. Vi ber derfor om at elevene hver for seg svarer på spørsmålene i dette spørreskjemaet i løpet av en skoletime. Bruk sort eller mørkeblå penn når skjemaet fylles ut. Besvarte skjema legges i utdelt konvolutt, limes igjen og leveres til læreren. Læreren leverer klassens besvarelser til skolens kontaktperson, som returnerer alle besvarelser fra klassene ved skolen usett og samlet.

Nina Sandberg
Forsker

Mira Sletten
Forsker

1 - 10

Løpenummer:

11

1. Hvilket klassetrinn er du på dette skoleåret (2002/2003)?

Grunnkurs (GK) 1 Videregående kurs I (VKI) 2

12-13

2. Hvilken studieretning går du på dette skoleåret (2002/2003)?

Allmenne, økonomiske og administrative fag	01 ☐	Medier og kommunikasjon	09 ☐
Byggfag	02 ☐	Mekaniske fag	10 ☐
Elektrofag	03 ☐	Musikk, dans, drama	11 ☐
Formgivningsfag	04 ☐	Naturbruk	12 ☐
Helse- og sosialfag	05 ☐	Salg og service	13 ☐
Hotell- og næringsmiddelfag	06 ☐	Tekniske byggfag	14 ☐
Idrettsfag	07 ☐	Trearbeidsfag	15 ☐
Kjemi- og prosessfag	08 ☐		

14

3. Er du gutt eller jente?

Jente 1 Gutt 2

15

4. Hvilken karakter fikk du ved siste terminoppgjør i disse fagene: (Skriv tallkarakteren)

Norsk hovedmål skriftlig	<input type="text"/>	Matematikk	<input type="text"/>
Engelsk skriftlig	<input type="text"/>		

16-17

5. Kryss av for hvem du bor sammen med

Biologisk mor og far	01 ☐	Far og samboer	06 ☐
Mor	02 ☐	Far og stemor	07 ☐
Far	03 ☐	Fosterforeldre	08 ☐
Mor og samboer	04 ☐	Adoptivforeldre	09 ☐
Mor og stefar	05 ☐	Andre	10 ☐

6. Hvilken utdanning har din mor?

Sett ett kryss på hver linje

	Ja	Nei	Vet ikke
--	----	-----	----------

18 Har moren din gått på yrkesskole eller yrkesfag på videregående?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
19 Har moren din gått på gymnas eller allmennfag på videregående?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
20 Har moren din studert/gått på høyskole eller universitet?	1 ☐	2 ☐	3 ☐

7. Hvilken utdanning har din far?

Sett ett kryss på hver linje

	Ja	Nei	Vet ikke
21Har faren din gått på yrkesskole eller yrkesfag på videregående?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
22Har faren din gått på gymnas eller allmennfag på videregående?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
23Har faren din studert/gått på høgskole eller universitet?	1 ☐	2 ☐	3 ☐

8. I hvilket land er du og foreldrene dine født?

Kryss av for deg selv, moren din og faren din. Dersom du er adoptert, krysser du av for det landet du er født i, og som foreldre regner du dine adoptivforeldre.

	24 Meg selv	25 Mor	26 Far
1Norge.....	☐	☐	☐
2Norden utenfor Norge.....	☐	☐	☐
3Vest-Europa utenfor Norden, USA, Canada, Australia, eller New Zealand..	☐	☐	☐
4Øst-Europa, Baltikum eller Russland og det tidligere Sovjetunionen.....	☐	☐	☐
5Tyrkia, Nord-Afrika, Midtøsten, Iran, Irak, Afghanistan, Pakistan.....	☐	☐	☐
6Vietnam, Thailand, India, Bangladesh eller Sri Lanka.....	☐	☐	☐
7Asia for øvrig.....	☐	☐	☐
8Afrika sør for Sahara.....	☐	☐	☐
9Sør-Amerika, Mellom-Amerika eller Karibia.....	☐	☐	☐

Ditt opplæringstilbud

27

9. Har du for tiden ekstra hjelp og støtte i tillegg til den vanlige undervisningen som klassen din får?

Ja Nei
1 2

10. Hvis du har ekstra hjelp og støtte, hvordan får du mesteparten av denne hjelpen og støtten?

(Sett ett kryss for hvert alternativ.)

Ja Nei

28a. Inne i klassen med en lærer til stede.....	1 ☐	2 ☐
29b. Inne i klassen med en assistent til stede.....	1 ☐	2 ☐
30c. Inne i klassen med to lærere til stede.....	1 ☐	2 ☐
31d. Ekstra tid på prøver.....	1 ☐	2 ☐
32e. Teknisk utstyr (for eksempel pc med ordretteprogram, teleslynge, tavlelyd).....	1 ☐	2 ☐
33f. Gruppeundervisning utenfor klassen.....	1 ☐	2 ☐
34g. Enetimer utenfor klassen.....	1 ☐	2 ☐

11. Morsmåloplæring

	Ja	Nei
35a.Har du noen gang fått morsmåloplæring i et annet språk enn norsk på skolen?	1 ☐	2 ☐
36b.Har du noen gang fått morsmåloplæring i et annet språk enn norsk utenom skolen?	1 ☐	2 ☐
37c. Har du noen gang hatt en morsmållærer til stede for deg i din vanlige undervisning?	1 ☐	2 ☐

Kontakt mellom hjem og skole

12. Kryss av for hvilken måte foreldrene dine/dine foresatte har hatt kontakt med klassestyrer eller andre lærere høsten i dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003)

	Ja	Nei	Vet ikke
38a. Har hatt telefonisk kontakt med lærerne (ringt/blitt oppringt).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39b. Har hatt kontakt med lærerne via SMS (sendt/fått tekstmeldinger).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40b. Har deltatt på foreldremøte i klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
41c. Har deltatt i konferansetime på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
42d. Har hatt samtale hjemme hos deg/dere.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
43e. Har deltatt i andre planleggings- eller arbeidsmøter med lærerne på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
44f. Har deltatt i arrangementer eller dugnader på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
45g. Har møttes og snakket sammen andre steder.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
46h. Har hatt kontakt via e-post (e-mail).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐
47i. Har hatt annen kontakt.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐

48

13. Kryss av for hvor mange ganger foreldrene dine/dine foresatte har hatt avtalte møter eller samtaler med klassestyrer høsten i dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003).

0 ganger	1 ☐	5-6 ganger	4 ☐
1-2 ganger	2 ☐	Mer enn 6	5 ☐
3-4 ganger	3 ☐		

Støtte i skolearbeid

14. Får du noen hjelp eller støtte i skolearbeidet av foreldre/foresatte du bor sammen med? Ta stilling til utsagnene nedenfor og kryss av for om du synes utsagnene stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med dine erfaringer.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
49a. Foreldrene mine er opptatt av at jeg skal gjøre det faglig bra på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
50b. Foreldrene mine snakker ofte med meg om hvordan jeg har det og trives på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
51c. Foreldrene mine er opptatt av at jeg skal forstå at skolegang og utdanning er viktig.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
52d. Foreldrene mine oppmuntrer meg ofte til å gjøre det bra på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
53e. Foreldrene mine uttrykker ofte at de er misfornøyde med hvordan jeg klarer meg på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
54f. Foreldrene mine spør ofte om hva jeg har i lekser eller hjemmearbeid.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
55g. Foreldrene mine passer på at jeg gjør leksene....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
56h. Foreldrene mine hjelper meg ofte med lekser.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
57i. Foreldrene mine snakker sjelden med meg om det som foregår på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
58j. Foreldrene mine uttrykker ofte at de er uenige i det som foregår på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Vurdering av samarbeidet mellom hjem og skole

15. Nedenfor har vi listet opp noen utsagn om informasjonen fra skolen til foreldre og om samarbeidet mellom foreldre og skolen. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din erfaring.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
59a. Foreldrene mine vet altfor lite om de lærerne jeg har på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
60b. Foreldrene mine har god kontakt med lærerne mine.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
61c. Foreldrene mine er meget fornøyd med den informasjon skolen gir om min faglige utvikling	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
62d. Foreldrene mine blir godt informert om mitt undervisningsopplegg på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
63e. Foreldrene mine diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
64f. Foreldrene mine har stor innflytelse på hva vi lærer på skolen og hvordan det undervises.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
65g. Foreldrene mine får ikke tilstrekkelige opplysninger om hvordan jeg trives og har det sosialt på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66h. Foreldrene mine er svært tilfreds med skolens informasjon om hvordan jeg oppfører meg på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
67i. Skolen har gitt foreldrene mine for dårlig informasjon om den klassen jeg går i.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
68j. Foreldrene mine blir i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om min sosiale utvikling.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
69k. Lærerne tar i stor grad hensyn til mine foreldres synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
70l. Foreldrene mine er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
71m. Foreldrene mine har stor innflytelse på normer og regler i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
72n. Reglene og normene på skolen og i klassen er i samsvar med regler og normer vi har hjemme...	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
73o. Foreldrene mine er usikre på hvilke forventninger skolen har til dem når det gjelder samarbeid med skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
74p. Foreldrene mine har god kjennskap til lovverket og læreplanen for skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
75q. Foreldrene mine har god kjennskap til innholdet i de lærebøkene som vi bruker på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
76r. I foreldremøter og i konferansetimer diskuterer foreldrene ofte hva som fører til best læring for elevene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
77s. Foreldrene mine mener at det faglige nivået i undervisningen er for høyt.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
78t. Foreldrene mine har så dårlig kjennskap til skolen og lærerne at de ikke involverer seg eller sier i fra når de er uenige.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
79u. Foreldrene mine tør ikke si i fra om hva de mener om lærerne og skolen av frykt for at dette skal gå ut over meg som elev.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
80v. Foreldre har generelt stor innflytelse på sine barns utvikling og læring i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

81

16. Hvem av dine foreldre/foresatte tror du deltar mest i samarbeidet med skolen?

Mor	1 ☐	Annen foresatt deltar	4 ☐
Far	2 ☐	Ingen deltar	5 ☐
Mor og far deltar like mye	3 ☐		

Egne erfaringer med skolen

17. Nedenfor har vi satt opp noen utsagn som dreier seg om ting man kan oppleve på skolen.

Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din erfaring.

UTSAGN	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
82a. Jeg er trøtt og uopplagt i timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
83b. Jeg trives godt på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
84c. Jeg følger ikke de beskjedene lærerne gir.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
85d. Jeg har med meg det jeg trenger på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
86e. Jeg slåss med andre elever på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
87f. Jeg føler meg ensom på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
88g. Jeg trives godt i klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
89h. Jeg har stjålet ting fra andre elever.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
90i. Jeg har blitt mobbet, plaget eller truet av andre elever.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
91. Jeg sier fra eller ber om hjelp når det er noe jeg ikke skjønner.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
92k. Jeg blir fort sint når jeg er på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
93l. Jeg har mobbet, truet og plaget andre elever....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
94m. Jeg gjør alle leksene mine.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
95n. Jeg har hatt med kniv eller slagvåpen på skolen.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
96o. Jeg er lei meg og deprimert på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
97p. Det er svært viktig for meg å sette meg i respekt overfor andre elever på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
98q. Jeg gruer meg som regel til å gå på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Forventninger til samarbeid mellom hjem og skole

18. Nedenfor har vi formulert noen utsagn om behovet for samarbeid mellom hjem og skole. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med dine synspunkter.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
99a. Jeg skulle ønske at foreldrene mine hjalp meg mer med skolearbeidet.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
100b. Jeg kan selv ta ansvar for å gjøre leksene min og vil ikke at foreldrene mine passer på at jeg gjør dem.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
101c. Skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene på videregående som på ungdomsskolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
102d. Jeg synes at foreldre bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole..	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
103e. På videregående mener jeg det er unødvendig at skolen diskuterer vår undervisning med foreldrene...	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
104f. De karakterene jeg får i videregående er kun et resultat av egen innsats.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
105g. Foreldrene mine burde være mer interessert i hvordan jeg har det på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

106

19. Hva er den høyeste utdanningen du har tenkt å ta?

Sett bare ett kryss

Gjøre ferdig grunnskolen.....	1 ☐
1 år på videregående eller folkehøgskole.....	2 ☐
2 år på videregående.....	3 ☐
3 år på videregående.....	4 ☐
Fagbrev.....	5 ☐
Studere 2-4 år på høgskole eller universitet.....	6 ☐
Studere mer enn 4 år på høgskole eller universitet, kanskje ta hovedfag eller doktorgrad ...	7 ☐

Takk for at du besvarte dette spørreskjemaet.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

Tlf 22 59 51 00
Faks 22 59 51 01

N O V A

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29
0260 OSLO

Tlf 22 54 12 00
Faks 22 54 12 01

Undersøkelse om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring

Spørreskjema **B** – lærere, rådgivere og rektorer

Undersøkelsen om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring er satt i gang av Læringscenteret og Utdannings- og forskningsdepartementet. Hensikten er blant annet å bidra til et bedre læringsmiljø for elevene. Undersøkelsen som gjennomføres av forskningsinstituttene NIFU og NOVA, avsluttes sommeren 2003. I undersøkelsen legger vi stor vekt på at datamaterialet skal oppbevares på en forsvarlig måte og i samsvar med bestemmelser i lovverket. Dette innebærer blant annet at:

- Det er frivillig å delta
- De som deltar sikres anonymitet. Det vil ikke registreres opplysninger som er mulig å føre tilbake til enkeltpersoner.

For å få sikre resultater i forskningen er det viktig at flest mulig deltar. Vi ber derfor om at de ansatte ved skolen svarer på spørsmålene i dette spørreskjemaet og returnerer det i den vedlagte ferdig frankerte svarkonvolutt **så snart som overhodet mulig**. Benytt sort eller mørkeblå penn når skjemaet fylles ut. Eventuelle spørsmål kan rettes til Nina Sandberg på direkte telefon 22 59 51 84, eller Mira Sletten på direkte telefon 22 54 12 16.

Nina Sandberg
Forsker

Mira Sletten
Forsker

1-10

Løpenummer:

Bakgrunnsopplysninger

11

1. Kjønn

Kvinne 1 Mann 2

12-13

**2. Hvor mange år har du alt i alt arbeidet i eller i tilknytning til videregående opplæring?
Skriv antall år.**

14

3. Er din fagbakgrunn hovedsaklig allmennfaglig eller yrkesfaglig?

Allmennfaglig 1 Yrkesfaglig 2

15

4. Hvilken stilling har du skoleåret 2002/2003?

16

Lærer 1 Er du klassestyrer? Ja 1 Nei 2
Rådgiver 2 Gå til spørsmål 7
Rektor 3 Gå til spørsmål 7

Spørsmålene 5 og 6 besvares kun av lærere og klassestyrere:

5. Kryss av for hvilken måte du har hatt kontakt med foreldre/foresatte til elever du underviser høsten dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003).

	Ja	Nei
17a. Har hatt telefonisk kontakt med foreldre (ringt/blitt oppringt).....	1 ☐	2 ☐
18b. Har hatt kontakt med foreldre via SMS (sendt/fått tekstmeldinger).....	1 ☐	2 ☐
19c. Har arrangert foreldremøte for en/flere klasser.....	1 ☐	2 ☐
20d. Har arrangert konferansetime på skolen.....	1 ☐	2 ☐
21e. Har hatt samtale hjemme hos foreldre.....	1 ☐	2 ☐
22f. Foreldre har deltatt på planleggings- eller arbeidsmøter med lærerne på skolen.....	1 ☐	2 ☐
23g. Har hatt kontakt med foreldre på arrangementer eller dugnader på skolen.....	1 ☐	2 ☐
24h. Har hatt kontakt med foreldre via e-post (e-mail).....	1 ☐	2 ☐
25i. Har hatt annen kontakt med foreldre.....	1 ☐	2 ☐

6. Hva kjennetegner måten du har lagt opp undervisningen i dine klasser dette skoleåret (2002/2003)? Sett ett kryss for hver linje.

	Svært vanlig	Ganske vanlig	Ganske sjelden	Svært sjelden	Aldri
26 Samarbeid mellom elevene i form av gruppearbeid, prosjektarbeid eller lignende.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
27 Individuell oppgaveløsning (elevene arbeider hver for seg med å løse oppgaver, lese, finne frem stoff etc)..	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
28 Læreren gjennomgår pensum, tavleundervisning.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
29 Annen organisering.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

Spørsmålene 7 til og med 9 besvares av alle:

Samarbeid mellom foreldre og skolen

7. Nedenfor er det formulert enkelte utsagn om informasjonen fra skolen til foreldre og om samarbeidet mellom foreldre og skolen. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din erfaring fra ditt nåværende arbeidssted.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
30a. Foreldrene vet altfor lite om lærerne til barna deres.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
31b. Foreldrene har god kontakt med lærerne.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
32c. Foreldrene har grunn til å være meget fornøyd med den informasjon skolen gir om elevenes faglige utvikling	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
33d. Foreldrene blir godt informert om deres barns undervisningsopplegg.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
34e. Foreldrene diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
35f. Foreldrene har stor innflytelse på hva det undervises i og hvordan det undervises på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
36g. Foreldrene får ikke tilstrekkelige opplysninger om hvordan deres barn trives og har det sosialt på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
37h. Foreldrene får tilfredsstillende informasjon fra skolen om deres barns oppførsel.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
38i. Skolen gir foreldrene for dårlig informasjon om klassene til barna deres.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
39j. Foreldrene blir i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om deres barns sosiale utvikling	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
40k. Lærerne tar i stor grad hensyn til foreldrenes synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
41l. Foreldrene er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
42m. Foreldre har stor innflytelse på normer og regler i skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
43n. Foreldrene er usikre på hvilke forventninger skolen har til dem når det gjelder samarbeid med skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
44o. Foreldrene har god kjennskap til lovverket og læreplanen for skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
45p. Foreldrene har god kjennskap til innholdet i de lærebøkene som elevene bruker på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
46q. I foreldremøter og i konferansetimer diskuteres ofte hva som fører til best læring for elevene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
47r. Foreldrene mener at det faglige nivået i undervisningen er for høyt	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
48s. Foreldrene har så dårlig kjennskap til skolen og lærerne at de ikke involverer seg eller sier i fra når de er uenige....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
49t. Foreldrene tør vi ikke si i fra om hva de mener om lærerne og skolen av frykt for at dette skal gå ut over barna deres ..	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
50u. Kontakten mellom foreldre innad i de enkelte klassene er svært god	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
51v. Foreldrene har direkte medbestemmelse på reglene og den sosiale opplæringen i klassene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
52w. Foreldre har generelt svært stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Problemadferd

8. Tar skolen kontakt og varsler foreldre/foresatte dersom en elev.....

	Nei	Dersom dette gjentar seg mange ganger	Dersom det skjer flere ganger	Tar kontakt ved hvert tilfelle	Det varierer fra elev til elev
53a. kommer for sent til timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
54b. er borte en hel dag uten gyldig grunn (skulker).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
55c. er sosialt isolert på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
56d. mobber andre.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
57e. blir mobbet selv.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
58f. ikke har gjort lekser/oppgaver...	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
59g. bråker/lager uro i timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
60h. ikke følger med i timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
61i. synes å misbruke alkohol.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
62j. synes å bruke narkotika.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
63k. har stjålet fra medelever eller fra skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
64l. er i besittelse av våpen på skole	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
65m. oppviser aggressiv adferd på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

Forventninger til samarbeid mellom hjem og skole

9. Nedenfor har vi formulert noen utsagn om behovet for samarbeid mellom hjem og skole.

Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med dine synspunkter.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
66a. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av lærernes innsats.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
67b. Elevene bør selv ta ansvar for å gjøre leksene sine og foreldrene skal ikke passe på at de gjør dem.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
68c. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av oppdragelsen hjemmefra.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
69d. Jeg synes at foreldre bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
70e. I videregående opplæring er det nødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
71f. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av deres egen innsats.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
72g. Skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene på videregående som på ungdomsskolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
73h. Jeg skulle ønske at foreldrene hjalp elevene mer med skolearbeidet.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
74i. Foreldrene burde være mer interessert i hvordan barna har det på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Takk for at du besvarte dette spørreskjemaet.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

Tlf 22 59 51 00
Faks 22 59 51 01

N O V A

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29
0260 OSLO

Tlf 22 54 12 00
Faks 22 54 12 01

Undersøkelse om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring

Spørreskjema **C** - alle foreldre

Undersøkelsen om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring er satt i gang av Læringscenteret og Utdannings- og forskningsdepartementet. Hensikten er blant annet å bidra til et bedre læringsmiljø for elevene. Undersøkelsen som gjennomføres av forskningsinstituttene NIFU og NOVA, avsluttes sommeren 2003. I undersøkelsen legger vi stor vekt på at datamaterialet skal oppbevares på en forsvarlig måte og i samsvar med bestemmelser i lovverket. Dette innebærer blant annet at:

- Det er frivillig å delta
- Det får ingen konsekvenser for elevene om de ikke deltar i undersøkelsen
- De som deltar sikres anonymitet. Det vil ikke registreres opplysninger som er mulig å føre tilbake til enkeltpersoner.

For å få sikre resultater i forskningen er det viktig at flest mulig deltar. Vi ber derfor om at du/dere som foreldre svarer på spørsmålene i dette spørreskjemaet og returnerer det i vedlagte frankerte konvolutt **så snart som overhodet mulig**. Benytt sort eller mørkeblå penn når skjemaet fylles ut.

Din/deres sønn/datter har fått utdelt et eget elev-spørreskjema på skolen, og har dersom han/hun ikke har sagt nei, besvart dette. Ved å fylle ut spørreskjema har eleven gitt samtykke til å delta i undersøkelsen. Dere har, som foresatte, imidlertid mulighet til å bestemme at deres sønn/datter likevel ikke skal delta. Dersom du/dere ikke vil at deres sønn/datter skal delta i undersøkelsen, gi beskjed til klassestyrer, så vil besvarelsen bli slettet fra datamaterialet. Eventuelle spørsmål kan rettes til Nina Sandberg på direkte telefon 22 59 51 84, eller Mira Sletten på direkte telefon 22 54 12 16.

Nina Sandberg
Forsker

Mira Sletten
Forsker

1-10

Løpenummer:

Bakgrunnsopplysninger

11

1. Hvilket klasstrinn er din/deres sønn/datter på i dette skoleåret (2002/2003)?

Grunnkurs (GK) 1 Videregående kurs I (VKI) 2

12

2. Hvem av foreldrene/foresatte fyller ut dette skjemaet?

Mor 1 Annen foresatt, kvinne 3

Far 2 Annen foresatt, mann 4

13-14

3. Kryss av for hvem barnet bor sammen med

Biologisk mor og far 01 Far og samboer 06

Mor 02 Far og stemor 07

Far 03 Fosterbarn 08

Mor og samboer 04 Adoptivbarn 09

Mor og stefar 05 Andre 10

4. Foreldres/foresattes utdanning

Sett ett kryss for hver av foreldrene/foresatte. Hvis du alene har hovedansvaret for oppdragelsen trenger du kun krysse av for ditt eget utdanningsnivå.

	15 Mors høyest fullførte utdanning	16 Fars høyest fullførte utdanning	17 Annen foresattes høyest fullførte utdanning
Grunnskole.....	1 ☐	1 ☐	1 ☐
Yrkesfaglig videregående opplæring.....	2 ☐	2 ☐	2 ☐
Allmennfaglig videregående opplæring.....	3 ☐	3 ☐	3 ☐
Fra ett til og med tre års høyere utdanning (høgskole/universitet)	4 ☐	4 ☐	4 ☐
Mer enn tre års høyere utdanning (høgskole/universitet)	5 ☐	5 ☐	5 ☐

5. I hvilket land er du/dere født?

	18	19	20
	Mor	Far	Barn
Kryss av for mor, far og barnet . Dersom barnet er adoptert, oppgis barnets fødeland.			
1Norge.....	☐	☐	☐
2Norden utenfor Norge.....	☐	☐	☐
3Vest-Europa utenfor Norden, USA, Canada, Australia, eller New Zealand...	☐	☐	☐
4Øst-Europa, Baltikum eller Russland og det tidligere Sovjetunionen.....	☐	☐	☐
5Tyrkia, Nord-Afrika, Midtøsten, Iran, Irak, Afghanistan, Pakistan.....	☐	☐	☐
6Vietnam, Thailand, India, Bangladesh eller Sri Lanka.....	☐	☐	☐
7Asia for øvrig.....	☐	☐	☐
8Afrika sør for Sahara.....	☐	☐	☐
9Sør-Amerika, Mellom-Amerika eller Karibia	☐	☐	☐

6. Barnets opplæringstilbud

	Ja	Nei
21a. Har din/deres sønn/datter for tiden ekstra hjelp og støtte i tillegg til den vanlige undervisningen som klassen får (spesialundervisning)?.....	1 ☐	2 ☐
22b. Har din/deres sønn/datter noen gang fått morsmålsopplæring i et annet språk enn norsk på skolen?.....	1 ☐	2 ☐
23c. Har din/deres sønn/datter noen gang fått morsmålsopplæring i et annet språk enn norsk utenfor skolen?.....	1 ☐	2 ☐
24d. Har din/deres sønn/datter noen gang hatt en morsmålslærer til stede for seg i sin vanlige undervisning?.....	1 ☐	2 ☐

25

7. Hvordan vurderer du din/deres sønns/datters faglige prestasjoner på skolen i forhold til de andre elevene i klassen? Tror du barnet ditt er....(Sett kryss)

Flinkere enn gjennomsnittet	1 ☐
Som gjennomsnittet	2 ☐
Mindre flink enn gjennomsnittet	3 ☐

8. Hvor langvarig utdanning tror du sønnen/datteren din kommer til å ta?

Sett bare ett kryss

Gjøre ferdig grunnskolen.....	1 ☐	Fagbrev.....	5 ☐
1 år på videregående eller folkehøgskole...	2 ☐	Studere 2-4 år på høgskole eller universitet.....	6 ☐
2 år på videregående.....	3 ☐	Studere mer enn 4 år på høgskole eller universitet,	
3 år på videregående	4 ☐	kanskje ta hovedfag eller doktorgrad.....	7 ☐

9. Hvor langvarig utdanning mener du at de fleste unge av i dag vil trenge for å få en jobb det vil være verdt å ha? Sett bare ett kryss

Grunnskole.....	1 ☐	Fagbrev.....	5 ☐
1 år på videregående eller folkehøgskole...	2 ☐	Studere 2-4 år på høgskole eller universitet.....	6 ☐
2 år på videregående.....	3 ☐	Studere mer enn 4 år på høgskole eller universitet,	
3 år på videregående.....	4 ☐	kanskje ta hovedfag eller doktorgrad.....	7 ☐

Kontakt mellom hjem og skole

10. Kryss for hvilken måte du/dere har hatt kontakt med klassestyrer eller andre lærere høsten dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003).

	Ja	Nei
28a. Har hatt telefonisk kontakt med lærerne (ringt/blitt oppringt).....	1 ☐	2 ☐
29b. Har hatt kontakt med lærerne via SMS (sendt/fått tekstmeldinger).....	1 ☐	2 ☐
30c. Har deltatt på foreldremøte i klassen.....	1 ☐	2 ☐
31d. Har deltatt i konferansetime på skolen.....	1 ☐	2 ☐
32e. Har hatt samtale hjemme hos deg/dere.....	1 ☐	2 ☐
33f. Har deltatt i andre planleggings- eller arbeidsmøter med lærerne på skolen	1 ☐	2 ☐
34g. Har deltatt i arrangementer eller dugnader på skolen.....	1 ☐	2 ☐
35h. Har møttes og snakket sammen andre steder.....	1 ☐	2 ☐
36i. Har hatt kontakt via e-post (e-mail).....	1 ☐	2 ☐
37j. Har hatt annen kontakt.....	1 ☐	2 ☐

38

11. Kryss av for hvor mange ganger du/dere har hatt avtalte møter eller samtaler med klassestyrer høsten dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003).

0 ganger	1 ☐	5-6 ganger	4 ☐
1-2 ganger	2 ☐	Mer enn 6	5 ☐
3-4 ganger	3 ☐		

39

12. Hvor mange ganger har du/dere tatt initiativ til samtale med klassestyrer?

0 ganger	1 ☐	5-6 ganger	4 ☐
1-2 ganger	2 ☐	Mer enn 6	5 ☐
3-4 ganger	3 ☐		

Støtte i skolearbeid

13. Ta stilling til utsagnene nedenfor og kryss av for om du/dere synes utsagnene stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med dine/deres erfaringer.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
40a. Jeg/vi er opptatt av at min/vår sønn/datter skal gjøre det faglig bra på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
41b. Jeg/vi snakker ofte med sønnen/datteren vår om hvordan han/hun har det og trives på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
42c. Jeg/vi er opptatt av at vår sønn/datter skal forstå at skolegang og utdanning er viktig.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
43d. Jeg/vi oppmuntrer ofte sønnen/datteren vår til å gjøre det bra på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
44e. Jeg/vi uttrykker ofte at jeg/vi er misfornøyd med hvordan sønnen/datteren vår klarer seg på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
45f. Jeg/vi spør ofte om hva sønnen/datteren vår har i lekser eller hjemmearbeid.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
46g. Jeg/vi passer på at sønnen/datteren vår gjør leksene sine.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
47h. Jeg/vi hjelper ofte sønnen/datteren vår med lekse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
48i. Jeg/vi snakker sjelden med sønnen/datteren vår om det som foregår på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
49j. Jeg/vi uttrykker ofte til sønnen/datteren vår at jeg/vi er uenig i det som foregår på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Vurdering av samarbeidet med skolen

14. Nedenfor er det formulert enkelte utsagn om informasjonen fra skolen til foreldre og om samarbeidet mellom foreldre og skolen. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din/deres erfaringer.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
50a. Jeg/vi vet altfor lite om de lærerne vår sønn/datter har på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
51b. Jeg/vi har god kontakt med vår sønns/datters lærere..	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
52c. Jeg/vi er meget fornøyd med den informasjon skolen gir om vår sønns/datters faglige utvikling.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
53d. Jeg/vi blir godt informert om vår sønns/datters undervisningsopplegg på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
54e. Jeg/vi diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
55f. Jeg/vi har stor innflytelse på hva barna lærer på skolen og hvordan det undervises.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
56g. Vi får ikke tilstrekkelige opplysninger om hvordan vår sønn/datter trives og har det sosialt på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
57h. Jeg/vi er svært tilfreds med skolens informasjon om hvordan vår sønn/datter oppfører seg på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
58i. Skolen har gitt meg/oss for dårlig informasjon om den klassen vår sønn/datter går i.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
59j. Jeg/vi blir i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om vår sønns/datters sosiale utvikling.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
60k. Lærerne tar i stor grad hensyn til mine/våre synspunkter om sosial utvikling og oppdragelse i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
61l. Jeg/vi er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
62m. Som foreldre har jeg/vi stor innflytelse på normer og regler i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
63n. Reglene og normene på skolen og i klassen er i samsvar med regler og normer vi har hjemme.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
64o. Jeg/vi er usikre på hvilke forventninger skolen har til meg/oss når det gjelder samarbeid med skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
65p. Jeg/vi har god kjennskap til lovverket og læreplanen for skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66q. Jeg/vi har god kjennskap til innholdet i de lærebøkene som vår sønn/datter bruker på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
67r. I foreldremøter og i konferansetimer diskuterer vi ofte hva som fører til best læring for elevene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
68s. Jeg/vi mener at det faglige nivået i undervisningen er for høyt.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
69t. Jeg/vi har så dårlig kjennskap til skolen og lærerne at vi ikke involverer oss eller sier i fra når vi er uenige.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
70u. Som foreldre tør vi ikke si i fra om hva vi mener om lærerne og skolen av frykt for at dette skal gå ut over min/vår sønn/datter.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
71v. Som foreldre har vi generelt svært stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

15. Hvem av foreldrene/foresatte deltar mest i samarbeidet med skolen?

Mor	1 ☐	Annen foresatt deltar	4 ☐
Far	2 ☐	Ingen deltar	5 ☐
Mor og far deltar like mye	3 ☐		

Kontakt mellom foreldrene i klassen

16. Nedenfor er det enkelte utsagn om kontakten mellom foreldrene i klassen. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din/deres erfaringer.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
73a. Kontakten mellom foreldre i denne klassen er svært god.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
74b. Jeg/vi snakker ofte med andre foreldre i klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
75c. Jeg/vi diskuterer ofte med de andre foreldrene i klassen om hvordan elevene har det og trives på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
76d. Jeg/vi diskuterer ofte med de andre foreldrene i klassen hvordan undervisningen er.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
77e. Jeg/vi kjenner de andre elevene i klassen svært godt.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
78f. Når foreldrene i klassen har blitt enige om noe, så følges det opp.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
79g. Foreldrene gjør mye for å forbedre miljøet i klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Takk for at du besvarte dette spørreskjemaet.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

Tlf 22 59 51 00
Faks 22 59 51 01

N O V A

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29
0260 OSLO

Tlf 22 54 12 00
Faks 22 54 12 01

Undersøkelse om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring

Spørreskjema – ansatte i Pedagogisk-Psykologisk Tjeneste (PPT) /Oppfølgingstjenesten (OT)

Undersøkelsen om samarbeid mellom hjem og skole i videregående opplæring er satt i gang av Læringscenteret og Utdannings- og forskningsdepartementet. Hensikten er blant annet å bidra til et bedre læringsmiljø for elevene. Undersøkelsen som gjennomføres av forskningsinstituttene NIFU og NOVA, avsluttes sommeren 2003. I undersøkelsen legger vi stor vekt på at datamaterialet skal oppbevares på en forsvarlig måte og i samsvar med bestemmelser i lovverket. Dette innebærer blant annet at:

- Det er frivillig å delta.
- De som deltar sikres anonymitet. Det vil ikke registreres opplysninger som er mulig å føre tilbake til enkeltpersoner.

For å få sikre resultater i forskningen er det viktig at flest mulig deltar. Vi ber om at de ansatte i henholdsvis PPT og OT svarer på spørsmålene i dette spørreskjemaet og returnerer det i den vedlagte ferdig frankerte svarkonvolutt **så snart som overhodet mulig**. Benytt sort eller mørkeblå penn når skjemaet fylles ut. Eventuelle spørsmål kan rettes til Nina Sandberg på direkte telefon 22 59 51 84, eller Mira Sletten på direkte telefon 22 54 12 16.

Nina Sandberg
Forsker

Mira Sletten
Forsker

1-10

Løpenummer:

Bakgrunnsopplysninger

11

1. Hvor arbeider du skoleåret 2002/2003?

OT 1 PPT 2

12

2. Kjønn

Kvinne 1 Mann 2

13-14

3. Hvor mange år har du alt i alt arbeidet i eller i tilknytning til videregående opplæring?

Skriv antall år.

Kontakt med foreldrene

4. Kryss for hvilken måte du har hatt kontakt med foreldrene til elevene du har arbeidet med høsten dette skoleåret (fra skolestart i august 2002 til i årsskiftet 2002/2003).

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Svært ofte
15a. Har hatt telefonisk kontakt med foreldre (ringt/blitt oppringt).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
16b. Har hatt kontakt med foreldre via SMS (sendt/fått tekstmeldinger).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
17c. Har invitert foreldre til møte på mitt arbeidssted.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
18d. Har blitt oppsøkt av foreldre på mitt arbeidssted.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
19e. Har hatt samtale hjemme hos foreldre.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
20f. Har hatt kontakt via e-post (e-mail).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
21g. Har hatt annen kontakt med foreldre.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

22

5. Når det gjelder elevene du arbeider med: Hvem av foreldrene/foresatte har du vanligvis mest kontakt med?

Mor 1 Annen foresatt 4
Far 2 Ingen 5
Mor og far like mye 3

Samarbeid mellom foreldre og videregående skole

6. Nedenfor er det formulert enkelte utsagn om samarbeidet mellom foreldre og videregående skole. Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med din erfaring, sett fra ditt nåværende arbeidssted utenfor skolen.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
23a. Foreldrene vet altfor lite om lærerne til barna deres.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
24b. Foreldrene har god kontakt med lærerne.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
25c. Foreldrene har grunn til å være meget fornøyd med den informasjon skolen gir om elevenes faglige utviklin.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
26d. Foreldrene blir godt informert om deres barns undervisningsopplegg.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
27e. Foreldrene har stor innflytelse på hva det undervises i og hvordan det undervises på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
28f. Foreldrene får ikke tilstrekkelige opplysninger om hvordan deres barn trives og har det sosialt på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
29g. Foreldrene får tilfredsstillende informasjon fra skolen om deres barns oppførsel.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
30h. Foreldrene blir i altfor liten grad trukket inn i diskusjoner om deres barns sosiale utvikling.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
31i. Lærerne tar i stor grad hensyn til foreldrenes synspunkter om sosial utvikling og oppdragels	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
32j. Foreldrene er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
33k. Foreldre har stor innflytelse på normer og regler i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
34l. Foreldrene er usikre på hvilke forventninger skolen har til dem når det gjelder samarbeid med skolen...	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
35m. Foreldrene har god kjennskap til lovverket og læreplanen for skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
36n. Foreldrene mener at det faglige nivået i undervisningen er for høyt.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
37o. Foreldrene har så dårlig kjennskap til skolen og lærerne at de ikke involverer seg eller sier i fra når de er uenig	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
38p. Foreldrene tør vi ikke si i fra om hva de mener om lærerne og skolen av frykt for at dette skal gå ut over barna deres	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
39q. Foreldrene har direkte medbestemmelse på reglene og den sosiale opplæringen i klassene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
40r. Foreldre har generelt svært stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Problemadferd

7. Ut fra erfaringen fra ditt nåværende arbeidssted: Har du inntrykk av at skolen varsler foreldrene dersom barnet deres.....

	Nei	Dersom dette gjentar seg mange ganger	Dersom det skjer flere ganger	Tar kontakt ved hvert tilfelle	Det varierer fra elev til elev
41a. kommer for sent til timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
42b. er borte en hel dag uten gyldig grunn (skulker).....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
43c. er sosialt isolert på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
44d. mobber andre	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
45e. blir mobbet selv.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
46f. ikke har gjort lekser/oppgaver.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
47g. bråker/lager uro i timene.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
48h. ikke følger med i timene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
49i. synes å misbruke alkohol.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
50j. synes å bruke narkotika.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
51k. har stjålet fra medelever eller fra skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
52l. er i besittelse av våpen på skolen.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
53m. oppviser aggressiv adferd på skolen...1	☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

Forventninger til samarbeid mellom hjem og skole

8. Nedenfor har vi formulert noen utsagn om behovet for samarbeid mellom hjem og skole.

Ta stilling til utsagnene ved å krysse av for om de stemmer meget godt, ganske godt, ganske dårlig eller svært dårlig med dine synspunkter.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig
54a. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av lærernes innsats	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
55b. Elevene bør selv ta ansvar for å gjøre leksene sine og foreldrene skal ikke passe på at de gjør de	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
56c. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av oppdragelsen hjemmefr	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
57d. Foreldre bør ha større innflytelse på sine barns utvikling og læring i videregående skole.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
58e. I videregående opplæring er det unødvendig at skolen diskuterer undervisningen med foreldrene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
59f. Elevenes skoleprestasjoner i videregående er i hovedsak et resultat av deres egen innsats	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
60g. Skolen bør ha like mye kontakt med foreldrene på videregående som på ungdomsskolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
61h. Foreldrene bør hjelpe barna sine med skolearbeidet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
62i. Foreldrene burde være mer interessert i hvordan barna har det på skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

Takk for at du besvarte dette spørreskjemaet.

Vedlegg 2: Tabeller

Utvalg og svarprosent per skole for de ulike informantgruppene

Vedleggstabell 2.1 Antall som har deltatt, utvalg og svarprosent blant lærere rektorer og rådgivere per skole.

Lærere/rektorer/rådgivere	Deltatt	Utvalg	Svarprosent
Lambertseter	24	40	60
Etterstad	22	47	47
Fagerborg	16	34	47
Sogn	12	24	50
Rjukan	20	23	87
Lunde	28	35	80
Kragerø	17	39	44
Porsgrunn	24	51	47
Kristiansund	14	14	100
Rauma	17	32	53
Volda	20	36	56
Nørve	22	23	96
Alta	12	34	35
Kirkenes	16	29	55
Honningsvåg fiskarfagskole og vdg skole	19	23	83
Samisk vdg i Karasjok (statlig)	4	26	15
Total	287	510	56

Vedleggstabell 2.2 Antall som har deltatt, utvalg og svarprosent blant foreldrene per skole.

Foreldre	Deltatt	Utvalg	Svarprosent
Lambertseter	125	198	63
Etterstad	78	195	40
Fagerborg	103	174	59
Sogn	40	179	22
Rjukan	28	69	41
Lunde	55	92	60
Kragerø	37	137	27
Porsgrunn	118	205	58
Kristiansund	84	133	63
Rauma	36	90	40
Volda	74	166	45
Nørve	28	70	40
Alta	38	110	35
Kirkenes	19	90	21
Honningsvåg fiskarfagskole og vdg skole	37	91	41
Samisk vdg i Karasjok (statlig)	1	54	2
Total	902	2053	44

Vedleggstabell 2.3. Antall som har deltatt, utvalg og svarprosent blant elever per skole.

Elever	Deltatt	Utvalg	Svarprosent
Lambertseter	196	198	99
Etterstad	161	195	83
Fagerborg	142	174	82
Sogn	131	179	73
Rjukan	50	69	72
Lunde	85	92	92
Kragerø	99	137	72
Porsgrunn	189	205	92
Kristiansund	125	133	94
Rauma	77	90	86
Volda	147	166	89
Nørve	52	70	74
Alta	91	110	83
Kirkenes	75	90	83
Honningsvåg fiskarfagskole og vdg skole	60	91	66
Samisk vdg i Karasjok (statlig)	26	54	48
Total	1706	2053	83
System missing	6		
Totalt	1712	2053	83

Vedleggstabell 2.4. Antall som har deltatt, totalutvalg og totalsvarprosent blant ansatte i OT/PPT tilknyttet de ulike skolene.

OT/PPT	Absolutte tall	Utvalg	Svarprosent
Lambertseter	4	-	-
Etterstad	2	-	-
Fagerborg	2	-	-
Sogn	2	-	-
Rjukan	2	-	-
Lunde	2	-	-
Kragerø	1	-	-
Porsgrunn	4	-	-
Kristiansund	6	-	-
Rauma	1	-	-
Volda	3	-	-
Nørve	2	-	-
Alta	2	-	-
Kirkenes	1	-	-
Honningsvåg fiskarfagskole og vdg skole	2	-	-
Samisk vdg i Karasjok (statlig)	1	-	-
Total	37	48	77

Vedleggstabell 2.5. Faktoranalyse over utsagn om foreldrenes erfaringer fra samarbeidet med skolen

	Innflytelse & Deltagelse	Infor- masjon	Kon- sensus	Kunn- skap	h ²
1 Har stor innflytelse på hva barna lærer på skolen og hvordan det undervises	0,76				0,55
2 Som foreldre har vi stor innflytelse på normer og regler i skolen	0,76				0,58
3 I foreldremøter og i konferansetimer diskuterer vi ofte hva som fører til best læring for elevene	0,65				0,59
4 Diskuterer ofte med lærerne om måten det undervises på og hva elevene lærer	0,65				0,55
5 Lærerne tar i stor grad hensyn til mine/våre synspunkter om sosial utvikling/oppdragelsen	0,64				0,62
6 Vi har generelt stor innflytelse på barnets utvikling og læring i skolen	0,52				0,52
<i>Alpha = 0,77</i>					
7 Skolen har gitt oss for dårlig informasjon om den klassen vår sønn/datter går i		-0,78			0,56
8 Vet alt for lite om de lærerne vår sønn/datter har på skolen		-0,73			0,64
9 Får ikke tilstrekkelig opplysninger om hvordan vår sønn/datter har det/trives sosialt på skolen		-0,71			0,51
10 Er meget fornøyd med den informasjonen skolen gir om vår sønn/datters faglige utvikling		0,62			0,71
11 Blir godt informert om vår sønn/datters undervisningsopplegg		0,59			0,62
12 Er svært tilfreds med skolens informasjon om hvordan vår sønn/datter oppfører seg på skolen		0,53			0,71
<i>Alpha = 0,83</i>					
13 Regler og normer på skolen og i klassen er i samsvar med regler og normer i har hjemme			0,83		0,60
14 Er enige med lærerne om de normer og regler som eksisterer i skolen og klassen			0,78		0,72
<i>Alpha = 0,61</i>					
15 Har god kjennskap til innholdet i de lærerbøkene vår sønn/datter bruker på skolen				0,84	0,48
16 Har god kjennskap til lovverket og læreplanene for skolen				0,75	0,37
<i>Alpha = 0,67</i>					
Egenverdi	3,17	2,87	1,67	1,56	
Forklart varians	19,8	37,8	48,4	58,2	

Prinsipal komponent analyse, varimax rotasjon.

Vedleggstabell 2.6. Svaratferd på ulike spørsmål om elevens trivsel og oppførsel i skolen. Prosentar.

	Stemmer meget godt	Stemmer ganske godt	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	Totalt	N
Jeg trives godt på skolen	47	43	8	3	100	1629
Jeg føler meg ensom på skolen	3	5	19	73	100	1623
Jeg trives godt i klassen	55	36	7	3	100	1627
Jeg har blitt mobbet/plaget av andre elever	3	3	11	82	100	1613
Jeg er lei meg og deprimert på skolen	3	8	29	60	100	1615
Jeg gruer meg som regel til å gå på skolen	3	6	24	67	100	1622
Jeg slåss med andre elever på skolen	2	2	12	85	100	1627
Jeg har stjålet ting fra andre elever	1	1	4	93	100	1628
Jeg blir fort sint når jeg er på skolen	5	13	41	41	100	1621
Jeg har mobbet, truet og plaget andre elever	2	2	14	81	100	1627
Jeg har hatt med kniv eller slagvåpen på skolen	3	2	5	91	100	1625
Det er svært viktig for meg å sette meg i respekt overfor andre elever på skolen	14	36	31	19	100	1594
Jeg gjør alle leksene mine	14	45	28	13	100	1616
Jeg er trøtt og uopplagt i timene	13	35	43	9	100	1611
Jeg følger de beskjedene lærerne gir	3	8	49	40	100	1623
Jeg har med meg det jeg trenger på skolen	51	41	7	2	100	1624
Jeg sier fra eller ber om hjelp når det er noe jeg ikke skjønner	41	46	9	3	100	1618